

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární pedagogiky

Ing. Eva Trněná

V. ročník kombinovaného studia
Učitelství pro 1. stupeň základních škol

Multikulturní výchova a její využití na 1. stupni základní školy

Diplomová práce

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedeníh pramenů a literatury.

Ve Tvarožné, dne 8. ledna 2011

Podpis:

Děkuji vedoucí diplomové práce Mgr. Aleně Vavrdové, PhD. za vstřícný přístup a cenné připomínky při zpracování diplomové práce.

Obsah

Úvod	7
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1.1 Pojmy vztahující se k multikulturní výchově	10
1.1.1 <i>Kultura</i>	10
1.1.2 <i>Etnikum</i>	11
1.1.3 <i>Lidská rasa</i>	12
1.1.4 <i>Národ</i>	13
1.1.5 <i>Národnost</i>	14
1.1.6 <i>Národnostní menšina</i>	14
1.1.7 <i>Postoje, stereotypy, předsudky</i>	16
1.1.8 <i>Xenofobie</i>	17
1.1.9 <i>Diskriminace</i>	18
1.1.10 <i>Rasismus</i>	19
1.1.11 <i>Segregace</i>	20
1.1.12 <i>Migrace, imigrace</i>	21
1.1.13 <i>Asimilace</i>	22
1.1.14 <i>Integrace</i>	22
1.1.15 <i>Tolerance</i>	23
1.1.16 <i>Multikulturalismus</i>	24
1.1.17 <i>Interkulturalismus</i>	25
1.1.18 <i>Kulturní pluralismus</i>	26
1.1.19 <i>Kulturní relativismus</i>	27
1.2 Cizinci na území České republiky.....	28
1.3 Historie a současnost etnik a národnostních menšin na území ČR	30

1.4	Národnostní menšiny v ČR	35
1.4.1	<i>Slovenská národnostní menšina</i>	35
1.4.2	<i>Polská národnostní menšina</i>	36
1.4.3	<i>Německá národnostní menšina</i>	37
1.4.4	<i>Ukrajinská národnostní menšina</i>	39
1.4.5	<i>Ruská národnostní menšina</i>	40
1.4.6	<i>Rusínská národnostní menšina</i>	40
1.4.7	<i>Maďarská národnostní menšina</i>	41
1.4.8	<i>Romská národnostní menšina</i>	42
1.4.9	<i>Bulharská národnostní menšina</i>	43
1.4.10	<i>Řecká národnostní menšina</i>	44
1.4.11	<i>Chorvatská národnostní menšina</i>	45
1.4.12	<i>Srbská národnostní menšina</i>	46
1.4.13	<i>Vietnamské etnikum v České republice</i>	46
1.5	Právní předpisy ve vztahu k národnostním menšinám a příslušníkům národnostních menšin	49
1.5.1	<i>Vymezení postavení a práva národnostních menšin v právních předpisech</i>	49
1.5.2	<i>Rasová diskriminace a násilí v právních předpisech</i>	50
1.6	Multikulturní výchova.....	51
1.7	Multikulturní výchova v procesu edukace.....	52
1.7.1	<i>Definice multikulturní výchovy</i>	52
1.7.2	<i>Obsah a cíle multikulturní výchovy</i>	54
1.7.3	<i>Výukové metody využitelné v multikulturní výchově</i>	56
1.8	Multikulturní výchova v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání	59
1.9	Průzkum realizace multikulturní výchovy na prvním stupni ZŠ v současnosti	62
1.9.1	<i>Výsledky průzkumu realizace multikulturní výchovy na prvním stupni základních škol</i>	63
2	PRAKTICKÁ ČÁST	77
2.1	Kdo jsem já	79
2.1.1	<i>Moje vlastnosti</i>	79
2.1.2	<i>Jak mne vidí spolužáci</i>	82
2.1.3	<i>Chtěl/chtěla bych být</i>	84
2.1.4	<i>Společné kreslení</i>	86
2.2	Poznáváme jiné kultury	89

ZÁVĚR.....	117
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	118
PŘÍLOHY.....	122

Úvod

„VŠICHNI NA JEDNOM JEVIŠTI VELIKÉHO SVĚTA STOJÍME A COKOLI SE TU KONÁ, VŠECH NÁS SE TÝKÁ.“

J. A. KOMENSKÝ

Multikulturní výchova je pojem, který se do podvědomí odborné veřejnosti dostal v posledních letech. V Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání je multikulturní výchova jedním z průřezových témat.

Multikulturní výchova v našich školách však byla vždy zahrnuta, ovšem nebyla pojímána z takového úhlu pohledu jako dnes. Děti poznávaly bohatost kultury našeho národa – jednotlivých regionů, folklorních oblastí. Vždyť každá tato oblast, vesnice má svoji typickou kulturu a to nejen z hlediska folkloru. Jinak povahově jsou založeni obyvatelé jižní Moravy, severní Moravy nebo severních Čech. Poznávání a porozumění sobě, jednání spolužáků je jednak součástí osobnostně sociální výchovy, ale také multikulturní výchovy, jejímž cílem je, na základě poznání a porozumění odlišných kultur, vzájemné soužití. Toto soužití nemá být však soužitím pouze vedle sebe, ale společně.

Problematika multikulturní výchovy, tak jak je pojímána dnes, vystupuje stále více do popředí v souvislosti se zvyšujícím se počtem cizinců v naší republice.

Jejich mnohdy značně odlišný život v sobě nese tradice zemí, odkud do naší republiky přišli. Vzájemné poznávání kultur, ochota k tomuto poznávání, spolupráce a respektování odlišností v rámci právních předpisů dané země je cestou ke společnosti odlišných, ale navzájem spolupracujících a obohacujících se kultur.

V teoretické části uvádím pojmy vztahující se k multikulturní výchově, stručný přehled národnostních menšin na našem území a význam multikulturní výchovy v procesu edukace.

V praktické části jsem se zaměřila na poznání kultury zemí východní Asie, odkud do naší země přichází větší počet jedinců, a předkládám několik námětů na jednotlivé činnosti, které lze v rámci multikulturní výchovy realizovat.

1 Teoretická část

1.1 Pojmy vztahující se k multikulturní výchově

1.1.1 Kultura

Význam pojmu kultura závisí na kontextu, ve kterém je použit.

V souvislosti s multikulturní výchovou existuje několik definic kultury. V širším pojetí jsou pod pojmem kultura zahrnuty veškeré materiální a duchovní výtvořiny lidské civilizace. V užším pojetí je pojem kultura používán více ve vztahu k chování lidí, jejich hodnotám, způsobům komunikace, zvykům, symbolům atd. R. F. Murphy (1998) definuje kulturu jako „*Celistvý systém významů, hodnot a společenských norem, kterými se řídí členové dané společnosti a které prostřednictvím socializace předávají dalším generacím.*“¹ Velký sociologický slovník (1998) uvádí následující definici kultury: „*Kultura je souhrn prostředků a mechanismů specificky lidské adaptace k vnějšmu prostředí. Představuje program činnosti jednotlivců i skupin, který je fixován sociokulturními stereotypy a předáván prostřednictvím kulturního dědictví. Kultura vystupuje v podobě výtvořin lidské práce, sociokulturních regulativů (norem, hodnot, kulturních vzorců), idejí, institucí organizujících lidské chování.*“²

Předávání kultury se děje nejčastěji nápodobou v rodině, v sociálním prostředí, ve kterém se jedinec pohybuje. Tato nápodoba je spontánní na rozdíl od cíleného předávání kultury, které se děje prostřednictvím vzdělávacích a kulturních institucí, zájmových organizací atd.

Pojem kulturní vzorce, někdy též uváděné jako kulturní standardy, zahrnuje způsoby chování, hodnoty a normy charakteristické pro danou kulturu. Kulturní vzorce jsou předávány z generace na generaci. Vnější projev kulturních vzorců jsou zákony, zvyky a obyčeje.

¹ MURPHY, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 1998. s. 32.

² PETRUSEK, M. *Velký sociologický slovník*. 1998. sv. 1, s. 548-549.

Pro kultury je charakteristická určitá stálost v čase, ovšem dochází také k přizpůsobování kultur novým okolnostem.

Vzhledem ke kulturní diferenciaci společnosti se vytvářejí menší kulturní skupiny v rámci většinové kultury. Tyto podskupiny jsou označovány pojmem subkultury. Subkultury vznikají jako reakce na většinovou kulturu a odklánějí se od jejích hlavních hodnot, norem a myšlenek. Vnější projev subkultur je například způsob života, oblékání, vyjadřování a další. Se subkulturami se můžeme setkat v nejrůznějších oblastech lidské činnosti – hudba, odívání, náboženství a další.

1.1.2 Etnikum

Slovo etnikum má svůj původ v řečtině, *ethnos* znamenal lid, národ, rasa. Výraz etnikum je obecně používán k označení skupiny lidí společného původu obvykle se společným jazykem, společnou kulturou. Dalším znakem etnika bývá také v některých zdrojích uváděno společné území.

V současnosti se setkáváme s různými etniky, jejichž příslušníci hovoří stejným jazykem, který je celosvětově rozšířen např. angličtina, francouzština. Jedná se o etnika v zemích, které dříve bývaly koloniemi a uvedené jazyky byly stanoveny jako úřední. Původní jazyk těchto etnik byl vlastní pouze danému etniku. Rovněž tak společné území jako znak se vztahuje k původnímu výskytu etnika, neboť vlivem migrace se s různými etniky setkáváme v odlišných částech světa mimo jejich domovinu. Z tohoto hlediska je většina zemí, především evropských, etnicky nehomogenních.

Etnicita je pojem, který se vyskytuje v souvislosti s pojmem etnikum. Etnikum, jak již bylo uvedeno, je skupina lidí, etnicita je souhrn vlastností nebo znaků, kterými se etnikum vymezuje.

Etnická menšina označuje každou skupinu lidí dané země, která nenáleží k její majoritě. Jako příklad etnické menšiny uvádí Průcha (2006) příklad Číňanů, kteří žijí na našem území.

Pojem etnikum, etnická příslušnost bývá často ztotožňován s pojmem národnost.

V souvislosti s etnikem uvádím ještě pojem etnocentrismus, což je postoj, který hodnoty, normy a myšlenky vlastní kultury vnímá jako primární, jediné správné a jako celkovou kulturní normu. Z pohledu etnocentrismu jsou projevy ostatních skupin vnímány jako odchylka od normy.

1.1.3 Lidská rasa

Původ slova rasa je v arabštině a znamenalo začátek, hlava, původ. Pojem rasa je v biologii člověka a fyzické antropologii dlouho používán. Postupně byla vytvořena antropologická teorie lidských ras.

*„Rasy jsou velké skupiny lidí s charakteristickými tělesnými znaky, které jsou dědičné, vytvořily se vlivem přírodního prostředí a vznikly původně v určitých geografických teritoriích“.*³

Podle tělesných znaků jsou rozlišovány základní lidské rasy:

- rasa europoidní (bílá): např. Evropané, Indové;
- rasa mongoloidní (žlutá): např. američtí indiáni, Číňané, Vietnamci;
- rasa negroidní (černá): např. černoši v USA, většina Afričanů.

Některé zdroje uvádějí ještě další rasy např. australoidní (Austrálci, Drávidové), ekvatoriální (sloučení rasy negroidní a australoidní).

Původní geografická teritoria jednotlivých ras jsou následující:

- Evropa a Blízký východ pro europoidní rasu;
- Afrika pro negroidní rasu;

³ PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova: příručka nejen pro učitele*. 2006. s. 52.

-
- Asie pro mongoloidní rasu.

V průběhu dějin lidstva docházelo, a v současnosti stále dochází, k přemísťování a přesídlování příslušníků jednotlivých ras. To vedlo k míšení jednotlivých ras, např. bílá a černá rasa dala vznik mulatům, mestici jsou míšenci bílé a mongoloidní rasy. V některých zemích tvoří míšenci značnou část obyvatel.

1.1.4 Národ

Podle J. A. Komenského (in Průcha 2006) : „*Národ jest množství lidí zrozených z téhož kmene, bydlících na témže místě ve světě (jakoby ve společném domě, který nazývají vlastí), užívajících téhož zvláštního jazyka a spojených týmiž svazky společné lásky, svornosti a snahy o dobro obecné.*“⁴.

Definice, kterou uvádí Velký sociologický slovník (1996): „*Národ je osobité a uvědomělé kulturní a politické společenství, na jehož utváření mají největší vliv společné dějiny a společné území.*“⁵

Znaky, kterými je národ určen, jsou:

- společný jazyk;
- společné kulturní zvyky a tradice, historie;
- vlastní stát nebo autonomní postavení;
- společné vědomí o příslušnosti k národu.

Na základě znaků lze národ vymezit jak kulturně, prvním a druhým znakem, tak politicky, třetím znakem, i psychologicky, čtvrtým znakem.

Je třeba upozornit na skutečnost, že nelze slučovat pojmy národ a stát, neboť existuje hodně mnohonárodnostních států, ale také národy, které svůj stát nemají.

⁴ PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova: příručka nejen pro učitele*. 2006. s. 34.

⁵ PETRUSEK, M. *Velký sociologický slovník*. 1996. sv. 1, s. 668 – 669.

V současné době můžeme v mnoha zemích, kde žije více národů pozorovat snahu těchto národů o osamostatnění. Na jedné straně jsou sílící tendence ke globalismu, v Evropě jsme všichni Evropané, na druhé straně silné vědomí příslušnosti k určitému národu, národní kultura, jazyk, ale také způsob života jsou hodnotami, které si jednotlivci i celé skupiny nesou svým historickým vývojem a stále se k nim hlásí.

1.1.5 Národnost

K pojmu národ se váže pojem národnost. Národností je označována příslušnost k určitému národu. Určení národnosti bývá zpravidla podle předků, podle příslušnosti ke skupině osob se společným jazykem.

Pojmy národ a národnost ovšem můžeme chápat ze dvou hledisek a to z hlediska etnického a z hlediska politického. Z hlediska etnického je obvykle jako národ vnímána skupina osob se společnými dějinami, jazykem, tradicemi, zvyky a územím a v této souvislosti hovoříme o „národnosti etnické“. Z hlediska politického je jako národ označována skupina osob se státní příslušností daného státu a kritériem pro určení „národnosti politické“ je právě státní příslušnost.

V českém jazyce je na pojmy národ a národnost spíše nahlíženo z etnického hlediska a nejsou synonymem pro státní občanství. V některých jazycích jsou však pojmy národ, národnost v politickém smyslu chápány jako synonymum pro pojem státní občanství.

Více než chápání národnosti podle objektivních znaků je chápání národnosti jako subjektivního pocitu sounáležitosti jedince s daným národem.

1.1.6 Národnostní menšina

Definování pojmu národnostní menšina je do určité míry složitě. Legislativa ČR vymezila pojem národnostní menšina a příslušník národnostní menšiny zákonem č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin § 2 odst. 1 a 2. Uvedený zákon stanoví národnostní menšinu jako společenství

občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla etnickým původem, jazykem, kulturou, tradicemi, tvoří početnou menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo. Příslušník národnostní menšiny je občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti.⁶

Charakteristickým znakem národnostní menšiny je silné národní vědomí, jazykové, kulturní a historické tradice, které ji spojují s mateřským národem. Lze konstatovat, že každá národnostní menšina má svoji historii, jazyk, kulturu, hodnotové vzory chování, kterými se odlišuje od majority. Právě tyto odlišnosti mohou být často zdrojem vzájemného nepochopení, což může dále vést ke konfliktu mezi národnostní menšinou a majoritním obyvatelstvem. Ovšem při vzájemném sebezpoznání a pochopení to může být právě národnostní menšina, která svými hodnotami obohatí většinovou společnost.

V terminologii vztahující se k menšinám se můžeme setkat také s pojmem etnická menšina. Tento pojem je poněkud širší než národnostní menšina, neboť zahrnuje každou skupinu obyvatel dané země, která v ní nepatří k majoritní skupině. To znamená, že některé skupiny obyvatel jsou pojímány jako etnické menšiny, ale z legislativního hlediska nejsou považovány za národnostní menšinu.

⁶ zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů

1.1.7 Postoje, stereotypy, předsudky

Postoje jsou hodnotící vztahy, které zaujímají jednotlivci vůči okolnímu světu, jiným jedincům, ale také vůči sobě samému. Postoj je vyjádřen určitou reakcí a chováním. Postoje jsou vytvářeny již od dětství nezáměrným učením především v rodině, dále v sociálních prostředích, se kterými se dítě setkává.

Postoje obsahují složku kognitivní, která se týká poznatků a názorů na objekt, emocionální složku týkající se vyjadřovaných emocí k objektu a behaviorální složku, která se týká sklonů k chování vůči objektu. Kognitivní a emocionální složka bývají často ve vzájemném rozporu.

Změnit jednou vytvořené postoje je velmi obtížné. Je to právě multikulturní výchova, která může u jednotlivců ovlivňovat postoje, ačkoliv jsou relativně stabilní. Je možné měnit především kognitivní složku postojů. Měnit emocionální složku postoje je proces značně dlouhodobý, zvláště je-li tento postoj vybudován na základě vlastní negativní zkušenosti.

Stereotypy jsou představy o objektu, z hlediska multikultury o národu, rase, národnostní menšině. Hovoříme tedy o etnických a národních stereotypech. Pro stereotypy je charakteristická zaujatost, zjednodušenost, vztažení na celou skupinu, setrvačnost. Stereotypy jsou jednak pozitivní, většinou k vlastním objektům, dále negativní a také neutrální. Představy o jiných národech, rasách, národnostních menšinách jsou označovány jako heterostereotypy. Autostereotypy jsou představy o svém vlastním národu, rase, národnostní menšině. Obsahem etnických stereotypů je přisuzování typických vlastností jednotlivým národům. Čím méně informací o dané skupině, národu, etniku jedinec má, tím rychleji a snadněji se přikloní k stereotypům.

Předsudky jsou předpojaté postoje. Předsudky nejsou podepřeny objektivními znalostmi objektů, ke kterým se vztahují a bývají velmi ovlivněny emocemi. Závěry hodnocení jsou tak předem stanoveny, bez ohledu na jejich racionální vysvětlení. Předsudky bývají generalizovány na všechny příslušníky dané skupiny. Tato skutečnost je také typická pro rasové a etnické předsudky, které

mohou být zdrojem diskriminace, eliminace nebo segregace. Etnické a rasové předsudky se v různé míře vyskytují u všech národů a etnických skupin.

Gulová (2008) uvádí „*pět stupňů vývoje etnických předsudků, jak je stanovil Allport (1954) – očerňování, izolace, diskriminace, tělesné napadání a vyhlazování.*“⁷

Jedinec si předsudky nejdříve osvojuje v sociálním prostředí, ve kterém vyrůstá, to znamená v rodině a nejbližším okolí. Dítě do věku tří až čtyř let nezná předsudky. Rodinná výchova dítě nejvíce ovlivňuje, a proto dítě na počátku školní docházky již disponuje určitými etnickými předsudky převzatými od rodičů. Později se zdrojem předsudků stává malá nebo jednostranná informovanost, nezájem poznávat podstatu odlišností etnik, ras, národů. Právě více než etnická odlišnost je příčinou předsudků a následně negativního postoje k určitému etniku, rase, národnostní menšině jejich odlišný způsob života a odlišné životní hodnoty. Dalším zdrojem předsudků může být jejich přebírání od autoritativního jedince.

Odstraňování etnických a rasových předsudků, jejich nahrazení pochopením a tolerancí odlišností je jedním z úkolů multikulturní výchovy. Úplné odstranění předsudků není možné, ovšem za určitých podmínek je možné alespoň redukovat. Jednou z podmínek je rovnoprávné postavení ras, možnost osobního kontaktu a spolupráce příslušníků odlišných etnik a společné úsilí na vzájemném poznávání.

1.1.8 Xenofobie

Xenofobie obecně vyjadřuje strach z neznámého. V sociologickém pojetí je xenofobie strach z cizinců. Slovo xenofobie vzniklo z řeckých slov *xénos*, což znamená příchozí a *fóbos*, čili úzkost, bázeň, strach.

⁷ GULOVÁ, L. *Sociální pedagogika a multikulturní výchova v otázkách*. 2008. s. 65.

Zdrojem xenofobie je většinou nedůvěra k cizímu a s ní spojené předsudky, obava z vlastního ohrožení. Lidé přebírají všeobecné názory na minority, aniž by sami měli s danou minoritou negativní zkušenost. Pomocí předsudků se lidé často vyrovnávají s obtížemi, které nastávají při poznávání něčeho neznámého, formování vlastního názoru na neznámé jevy odlišné od dosud známých stereotypů. Právě tato nedůvěra a strach přerůstají v xenofobii, která vzrůstá, pokud se problémy spojené s neznámým stávají nebezpečnými. Xenofobie tak přerůstá v různé nenávistné ideologie, např. rasismus, nacionalismus, fašismus, dochází k pronásledování cizinců, jejich vyčleňování z majoritní společnosti, vytváření ghett.

Odstranění xenofobie znamená poznat jeden druhého, neboť i na straně cizinců panují obavy z majority, ztráty vlastní identity, vědomí vlastní odlišnosti. Vytvoření vstřícného prostředí, zájmu a snahy odstranit předsudky na jedné i druhé straně jsou významnými kroky v postupné eliminaci xenofobie.

1.1.9 Diskriminace

Pojem diskriminace obecně vyjadřuje rozlišování. Mohli bychom říci, že se jedná o odlišné zacházení s osobou nebo skupinou osob ve srovnatelných podmínkách bez rozumného odůvodnění. V právní definici je jako diskriminace označeno takové jednání a situace, kdy nejsou vytvářeny stejné podmínky pro výkon subjektivních práv nebo povinností. Za diskriminaci nelze označit oprávněné požadavky, které jsou odůvodněny cílem a prostředky k dosažení tohoto cíle jsou přiměřené a nezbytné. V závislosti na objektu rozlišování hovoříme o rozlišování z hlediska rasy, pohlaví věku, náboženství, zdravotního stavu apod.

Rozlišuje se diskriminace:

- Přímá – jednání, při kterém se s osobou nebo skupinou osob zachází méně příznivě než s jinou ve stejné situaci, a to z důvodů, které zákon zakazuje – národnost, rasa, pohlaví, věk, zdravotní postižení.
- Nepřímá – jednání, při kterém se s osobou nebo skupinou osob zachází méně příznivě, a to z důvodů zdánlivě neutrálních.

-
- Pozitivní (afirmativní) – záměrná snaha zvýhodnit určitou skupinu osob s cílem zajistit znevýhodněné skupině srovnatelné příležitosti a podmínky k uplatnění jako ostatním skupinám.

Při diskriminaci jde o zásah do lidských práv a lidské důstojnosti. Obecný a nejširší zákaz diskriminace je obsažen v Listině základních práv a svobod.

1.1.10 Rasismus

Vnímání odlišností jednotlivých ras přirozeně vedlo k vytvoření různých postojů a idejí vůči jednotlivým rasám.

Rasismus je teorie a ideologie, podle které lidské rasy, na základě rozdílných podmínek za kterých se vyvíjely, disponují rozdílnými schopnostmi a vlastnostmi. Rasismus je také označení nenávisti k určitému jedinci nebo skupině, a to pouze na základě jejich příslušnosti k odlišné rase.

Podle Průchy (2006) existuje mnoho vymezení výrazu rasismus. Rasismus je používán pro označení jednání, které překračuje pouhé vnímání rasových odlišností a přetváří se na nepřátelské aktivity vůči příslušníkům jiné rasy např. diskriminaci, slovní nebo fyzické útoky, násilí. Rasismus popírá vědecky prokázanou rovnocennost lidských ras.

S rasismem se můžeme setkat již v období starověku, kdy byl používán jako nástroj pro odůvodnění zotročování národů a skupin.

Rasismus jako ideologii vyrůstá z xenofobie. Často je rasismus postojem či pozicí jedinců mladé generace vůči rasám, aniž by sami měli skutečně obavy nebo negativní zkušenosti s příslušníky jiných ras.

Podstatou rasismu je názor, že lidské rasy nejsou vzájemně rovnocenné. Rasy tak byly rozděleny na vyšší a nižší. Vyšší rasy jsou podle teorie rasismu předurčeny k vládnutí a posouvání civilizace před, nižší rasy pak jako vykonavatelé myšlenek vyšších ras, neboť nejsou schopny pokroku a je nutné je vést. V historii lidstva byl

rasismus využíván především k ovládnutí jiných národů, získání nových území a výjimečného postavení.

Můžeme se setkat s pojmy měkký a tvrdý rasismus. Pod pojmem měkký rasismus je zahrnut pasivní společenský postoj. Měkký rasismus není veřejně propagován jako ideologie nějaké skupiny nebo organizace. Tvrdý rasismus je již veřejně propagován ve formě ideologie, např. nacionalismu, fašismu, šovinismu různými skupinami nebo organizacemi. Projevy tvrdého rasismu jsou, na rozdíl od měkkého rasismu, jasně rozeznatelné. Jedná se např. o hanobení rasy, podněcování k rasové nenávisti, rasová nesnášenlivost, ničení rasy apod. Nositelé měkkého rasismu zpravidla s jednáním nositelů tvrdého rasismu nesouhlasí, ale jsou tzv. mlčící většinou.

Je nutné si uvědomit, že ne všechny projevy vůči příslušníkům odlišných ras jsou skutečně projevy rasismu. To bychom ve skutečnosti byli rasisté snad úplně všichni. Každá rasa má vůči jiné rase určité předsudky a stereotypy, které ovšem nelze považovat za projevy rasismu. Pokud ovšem dochází na základě těchto předsudků a stereotypů k jednání, které přímo ohrožuje nebo poškozují příslušníky jiné rasy, jedná se o projevy rasismu.

1.1.11 Segregace

Slovo segregace je latinského původu, je odvozeno od slova *sé-grégo*, což znamená oddělení, vyloučení.

Segregace je vnímána jako negativní a je provázána sociálními problémy. Segregaci většinou předchází nebo je provázána sociálním vyloučením, které představuje vytěsnění jednotlivců nebo skupin na okraj společnosti a s tím související omezení možnosti přístupu a uplatnění ve většinové společnosti. Příčiny sociálního vyloučení mohou být jednak vnější, které postižení jednotlivci nejsou schopni ovlivnit (postoj majority k minoritě), jednak vnitřní, které jsou důsledkem jednání postižených lidí. Negativní důsledky vyloučení se projevují ve zhoršující se sociální situaci, vzrůstáním napětí, které může přerůst v nepokoje a agresi.

Jedinci postižení segregací jsou vylučováni do vymezených prostor – městské části, předměstí, vznikají ghetta, slumy apod. Toto prostorové vyloučení pro jedince často znamená bariéru rozvoje, životních příležitostí.

Pojem separace znamená dobrovolné odloučení, někdy je však také používán jako synonymum segregace.

1.1.12 Migrace, imigrace

Od samých počátků historie lidstva docházelo k přemísťování skupin, jednotlivců, rodů. S přemísťováním neboli migrací obyvatel se setkáváme i v současnosti. Migrantí jsou již nedílnou součástí dnešní multikulturní společnosti. V souvislosti s migrací se uvádějí tři pojmy:

- imigrace – přistěhování;
- emigrace - vystěhování;
- reemigrace - vystěhování a poté opětovné přistěhování.

Důvodů migrace je mnoho. Jedním z hlavních důvodů imigrace jsou pracovní příležitosti v ekonomicky vyspělejších zemích a s nimi spojená naděje na lepší materiální a finanční zabezpečení imigrantů. Dalším důvodem migrace jsou konflikty, násilí, porušování lidských práv v zemích imigrantů.

Imigrace je realitou i v naší zemi. Po roce 1989 jsme se stali tranzitní zemí, cílem byly západní země např. Německo, Francie, Anglie a další. Se stále se zlepšujícími ekonomickými podmínkami se však stáváme zemí cílovou. Zvyšující se počet imigrantů a cizinců na našem území vyvolává problém přístupu většinové společnosti k těmto jednotlivcům nebo skupinám.

Řešení formou uzavírání se majoritní společnosti, segregace, násilného vystěhování menšin je v současném moderním demokratickém státě nereálné.

Možností pozitivního řešení vzájemného soužití minorit s majoritou a minorit navzájem se jeví integrace, multikulturalismus, interkulturalismus a také kulturní pluralismus.

1.1.13 Asimilace

Pojem asimilace vyjadřuje proces úplného přizpůsobení a včlenění národnostní menšiny, přistěhovalců do majoritní společnosti. Asimilací dochází k homogenizaci společenského prostředí, ke ztrátě specifických znaků menšiny a její kultury, převzetí hodnot, znaků a kultury majoritní společnosti, to znamená zřeknutí se vlastní identity a převzetí identity většinové společnosti. Asimilace se týká více jednotlivců nebo menšího počtu jedinců kultury odlišné od většinové společnosti. Se zvyšujícím se počtem cizinců naráží asimilace na svoji hranici, neboť ze strany minorit je sílící požadavek na zachování vlastního jazyka i kultury.

Proces asimilace různých kultur může vést až ke vzniku kultury nové. Příkladem může být současná kultura USA, kde proces asimilace mnoha kultur s následným vznikem nové kultury bývá označován jako „tavící kotlík“ (melting pot). Někteří autoři přiřazují pojem tavící kotlík jako podřazený k pojmu kulturní integrace, neboť původní kultury obohacují nově vznikající kulturu. Jiní autoři jej zařazují právě k pojmu asimilace, neboť jako prvotní a hlavní v tomto procesu vidí zánik původních kultur. S nově vznikající kulturou v procesu zvaném melting pot se také uvádí, že nově vznikající kultura je spíše povrchní, její příslušníci se shodnou na jednoduchých věcech, ale jinak i nadále žijí ve svých rozmanitých kulturách.

Představa úplného splynutí kultur a vytvoření jedné světové kultury je nereálná a také nežádoucí.

1.1.14 Integrace

Značné jazykové a kulturní odlišnosti mohou být překážkou nebo omezením možností uplatnění členů minority ve většinové společnosti. Zvládnutí jazyka většinové společnosti a určité kulturní přizpůsobení je nezbytné. Cestou

k respektování kulturních zvláštností menšin na jedné straně a nezbytné míře kulturního přizpůsobení na straně druhé se jeví integrace. Integrace je začlenění jednotlivce nebo skupiny osob do majoritní skupiny bez ztráty vlastní kultury a identity. Současné moderní společnosti mají snahu omezovat nároky na přizpůsobení minority majoritě tak, aby byly zachovány specifické kulturní rysy menšin, které mohou obohacovat většinovou společnost a být jí i prospěšné.

Existují tři roviny integrace jednotlivců nebo skupin do většinové společnosti:

- kulturní integrace;
- sociálně – ekonomická integrace;
- občansko – politická integrace.

Pojem akulturace, se kterým se můžeme také setkat, znamená osvojení si nezbytného minima většinové kultury nově příchozími jedinci.

1.1.15 Tolerance

Pojem tolerance se většinu vysvětluje jako snášenlivost, ochota a schopnost snášet něco, co není příjemné nebo žádoucí. Skácelová (in Gulová 2004) uvádí, že tolerance je nejen vlastnost, ale také postoj, včetně ochoty naslouchat a vést dialog. Podle Halíka (2002) tolerance není akceptování něčeho, co se nám nelíbí, ale hledání příčin proč se nám něco nelíbí, tolerance prověřuje naši trpělivost, tolerance je také hledání různých podob lidskosti a života.

Každý člověk je vybaven určitou tolerancí, která je pro něj nezbytná z hlediska zachování života. Tolerance vůči určitým sociálním a kulturním jevům, odlišnosti, různorodosti není člověku dána. Tolerantními se stáváme na základě vlastního sebepoznání a poznání skutečnosti, vůči které toleranci projevujeme.

S rostoucí kulturní rozmanitostí ve společnosti rostou i nároky na toleranci. Míra tolerance je u každého jedince různá a v průběhu života se mění. Tato míra

nebo také mez tolerance, což znamená hranici, kam až jsme ochotni snášet odchylky, je ovlivněna mnoha faktory např. hodnotami vlastní kultury, osobností jedince, výchovou, věkem, obecnou mírou tolerance jevu společností apod. Tolerance a její míra vůči různým jevům se v průběhu vývoje společnosti mění. Některé dříve nepřijatelné projevy a postoje jsou dnes považovány za zcela přirozené nebo jsou v různé míře tolerovány, pokud ovšem neporušují zákonné normy společnosti, nejsou v silném protikladu hodnot společnosti a neohrožují je. Pokud je na společnost kladen požadavek stále se zvyšující tolerance vůči některým projevům, mohou se objevit opačné reakce – neochota tolerance, xenofobie, nenávisť, vyčleňování.

1.1.16 Multikulturalismus

Problémy v soužití jedinců a skupin odlišných kultur jsou součástí dějin lidstva. Způsob jejich řešení odpovídal stupni vývoje společnosti, možnostem společnosti, společenským a sociálním okolnostem. Příkladem může být rozdělení lidských sídel podle jednotlivých kultur a náboženství na jednotlivé čtvrti nebo vytvoření místních částí. Postupně se změnami a vývojem společnosti, migrací obyvatel vyvstávala nutnost nových přístupů k řešení vzájemného soužití skupin odlišných kultur.

Koncem 60. let minulého století vznikl multikulturalismus. Tento pojem vyjadřuje:

- Stav společnosti – existence několika sociokulturních skupin ve společnosti.
- Proces – výměna a vzájemné ovlivňování kulturních hodnot.
- Vědeckou teorii – zabývá se sociokulturní rozmanitostí.
- Společenský cíl – vytvoření společnosti rovnocenných, vzájemně se tolerujících a respektujících sociokulturních skupin.

Některé publikace uvádějí multikulturalismus jako teorii a ideologii zabývající se multikulturálním prostředím a multikulturu jako stav společnosti.

Hlavní myšlenkou multikulturalismu je možnost vzájemného soužití s respektováním odlišných kultur, vytvoření otevřené a tolerantní společnosti. Různorodost kultur vidí jako obohacení společnosti. Multikulturalismus se snaží najít kompromisy mezi rozdílnými požadavky odlišných kultur realizací požadavku nediskriminace ve všech oblastech veřejného života, stejných výchozích jazykových a kulturních podmínek, umožnění účasti ve státní správě a samosprávě a dalších. Cílem je politické sjednocení všech členů společnosti bez ohledu na jejich původ a rasu se zachováním kulturní rozmanitosti.

Na multikulturalismus je nahlíženo ze dvou hledisek:

- Pozitivní – uznávání hodnoty jednotlivých kultur.
- Negativní – zachování vysoké míry odlišnosti k většinové společnosti požadované v rámci multikulturalismu může způsobovat obtíže v zapojování jedinců i skupin odlišných kultur do většinové společnosti a může vést k jejich vyčleňování. Na straně většinové společnosti mohou vznikat nálady, postoje projevy proti těmto skupinám a multikulturalismus se tak stává kontraproduktivním.

1.1.17 Interkulturalismus

Interkulturalismus je dalším přístupem v řešení vzájemného soužití odlišných kultur v jedné společnosti. Předpokladem tohoto soužití z hlediska interkulturalismu je vzájemná otevřenost jednotlivých kultur vůči sobě a nacházení společných řešení možných problémů vzájemným dialogem.

V souvislosti s interkulturalismem bych se chtěla zmínit o oblasti, která je v zahraničí označovaná jako cross-cultural psychology. V češtině se pro tento termín používá označení interkulturní psychologie. U nás je, na rozdíl od zahraničí, zatím jen málo známá. „*Interkulturní psychologie popisuje a srovnává vlastnosti*

*a procesy lidské psychiky v závislosti na kulturních faktorech založených v odlišnosti etnik, ras, národů, náboženských či jazykových skupin.*⁸ Poznatky interkulturní psychologie jsou využitelné v různých oblastech lidské činnosti např. politice a diplomacii, ekonomice, vzdělávání a odborné přípravě, kde dochází k setkávání osob odlišných kultur, národů apod.

1.1.18 Kulturní pluralismus

Vzájemná rovnocennost specifických kultur jednotlivých společností, respektování způsobu života a odlišných norem a hodnot jednotlivých kultur jsou principy vlastní kulturnímu pluralismu.

Pojem pluralismus obecně zdůrazňuje význam rozmanitosti a odlišnosti, podporuje je a respektuje. V pojetí kulturního pluralismu není jazyková a kulturní rozmanitost překážkou mezi jednotlivými skupinami, ale zdrojem vzájemného obohacování.

Kulturní pluralismus se snaží hledat cesty, podmínky a meze bezproblémového soužití a vzájemné tolerance kulturních skupin, z nichž některé tvoří většinovou společnost a některé tvoří menšiny, vysvětlováním podstaty odlišností, které jsou vlastní každé kultuře. Poznání, že odlišné názory, postoje a chování nejsou namířeny proti ostatním členům společnosti, ale vycházejí z kulturních hodnot dané skupiny, přispívá ke vzájemnému bližšímu pochopení. Z pohledu pluralismu je však pouhá tolerance pro nekonfliktní soužití nedostačující, neboť skupiny žijí vedle sebe, nikoliv spolu. Potřebná je vzájemná komunikace a spolupráce. Zde vyvstává jednotný požadavek na všechny členy společnosti, a to znalost společného jazyka.

⁸ GULOVÁ, L., ŠTĚPAŘOVÁ, E. *Multikulturní výchova v teorii a praxi*. 2004. s. 16.

1.1.19 Kulturní relativismus

Kulturní relativismus rovněž zdůrazňuje rovnocennost jednotlivých kultur a zdržuje se jejich hodnocení. Pochopení a hodnocení odlišných kultur je v pojetí kulturního relativismu možné jen z hledisek pojmů, hodnot, norem a myšlenek vlastních dané kultuře, neboť na tomto základě lze pochopit chování a jednání příslušníků dané kultury. Pokud by byly různé kultury hodnoceny pouze z hlediska jedné kultury, některé projevy chování a jednání by se jevíly nepochopitelnými nebo přímo iracionálními.

1.2 Cizinci na území České republiky

V souvislosti s právními předpisy vztahujícími se k národnostním menšinám se krátce zmíním o problematice pobytu cizinců na našem území.

Za cizince v obecném významu je v ČR považován každý člověk, který nemá české státní občanství. V posledních letech počet cizinců v naší republice stále narůstá, protože se pro mnohé migranty stáváme cílovou zemí. Cizinci na našem území pobývají legálně na základě povolení k pobytu, značná část cizinců je zde však ilegálně. Pro občany ze zemí Evropské unie, již je Česká republika také členem, platí pro vstup a pobyt v ČR právo volného pohybu osob v rámci Evropské unie. Občané tzv. třetích zemí, se kterými nemá ČR bezvízový styk, potřebují k vstupu a pobytu na našem území vízum.

Pobyt v ČR může být:

1) Přejídný:

- na základě krátkodobého víza do 90 dnů;
- na základě dlouhodobého víza nad 90 dnů.

2) Trvalý

O trvalý pobyt může cizinec požádat po pěti letech nepřetržitého pobytu v ČR.

Osoba, která nedobrovolně opustila svoji zem nebo stát z obavy pronásledování, pronásledování nebo ohrožení života z důvodů rasových, národnostních, náboženských, politických názorů nebo příslušnosti k určité sociální skupině, může v ČR požádat mezinárodní ochranu. Pokud je pravomocně rozhodnuto o poskytnutí mezinárodní ochrany ve formě azylu, získává daná osoba právní postavení azylanta a jeho práva jsou prakticky stejná jako u cizinců s trvalým pobytem.

Česká republika má zpracovány Koncepty integrace cizinců na území ČR, která je zaměřena především na dlouhodobě legálně usídlené cizince z tzv. třetích zemí a pobývajících na našem území nejméně po dobu jednoho roku. Integrace probíhá v mnoha oblastech například bydlení, vzdělávání, zaměstnání, podnikání, kulturní a náboženských aktivit a další. Základními předpoklady integrace, na které je kladen velký důraz jsou:

- znalost českého jazyka cizincem;
- ekonomická soběstačnost cizince ve společnosti na základě zaměstnání;
- orientace cizince v české společnosti;
- rozvoj vzájemných vztahů mezi cizinci a většinovým obyvatelstvem.

Migrace je již nedílnou součástí dnešního života, migranti tvoří neopomenutelnou část populace, společnost se stává multikulturní a není možné se domnívat, že v budoucnu nastane změna k monokulturním společnostem.

1.3 Historie a současnost etnik a národnostních menšin na území ČR

K osídlování našeho území docházelo přibližně od poloviny prvního tisíciletí př. n. l. Prvními obyvateli byli příslušníci keltských kmenů, které na počátku prvního století n. l. vystřídali příslušníci germánských kmenů.

V období stěhování národů, tj. 4. – 7. století n. l., germánské národy migrují směrem na západ. V druhé etapě stěhování národů, tj. 6. – 8. století n. l. přicházejí na Balkán a do střední Evropy první Slované. Slované se postupně usídlují na území Moravy a Čech.

V období raného středověku přicházejí na naše území příslušníci jiných etnik, ovšem bez úmyslu trvalého usídlení. Společnost byla v podstatě tvořena jediným etnikem.

Za vlády Přemysla Otakara II. dochází k osídlování pohraničních oblastí německým obyvatelstvem. Německé obyvatelstvo se stává nedílnou součástí populace na našem území.

V období Koruny české, jejíž území bylo tvořeno především Čechami, Moravou, Slezskem a Lužicí, je obyvatelstvo tvořeno Čechy, Němci, Poláky a Lužickými Srby, a to v různém početním zastoupení v jednotlivých zemích Koruny české. Jednotlivé země Koruny české ztratili svoji samostatnost v rámci rakouské monarchie a oficiálně zanikly po rozpadu Rakouska – Uherska.

V polovině 16. století přišli na naše území příslušníci chorvatského etnika, kteří se sem uchýlili před tureckou expanzí do Evropy a trvale se zde usídlili.

Se vznikem Československé republiky v roce 1918 tvoří na území dnešní ČR majoritní část tehdejší populace Češi. Minoritní částí jsou především Němci a Poláci, i když v některých oblastech představují většinové obyvatelstvo. Od roku 1918 se u nás začínají usídlovat Rusi, kteří migrují z Ruska z důvodu tehdejší politické situace. Rovněž dochází k osídlování příslušníků maďarského etnika,

především do větších měst. Na přelomu 19. a 20. století přicházejí na naše území také příslušníci bulharského a ukrajinského etnika.

Po druhé světové válce se mění početní zastoupení některých etnik. Výrazně se to týká příslušníků německé národnosti, kteří byli z poválečné republiky odsunuti, ruské národnosti, kteří byli zpětně deportováni do SSSR. Někteří příslušníci ukrajinského etnika migrovali před deportací do SSSR do Německa, někteří byli deportováni do SSSR. Do pohraničních oblastí na místa po vysídlených Němcích byli usídleni Maďaři, Slováci, Bulhaři.

V polovině 20. století, v období občanské války v Řecku k nám přicházejí, jako do dočasného útočiště, Řekové. V 70. letech dochází k postupnému návratu Řeků do Řecka, někteří se ovšem vracejí zpět k nám a trvale se zde usídlují. Příslušníci romského etnika jsou součástí obyvatelstva jako kočovníci, již z doby středověku. V roce 1958 bylo kočování zakázáno zákonem a Romové byli nuceni se usídlit.

Významná je také tzv. pracovní migrace, která probíhala v ČSSR na základě mezinárodních smluv a dohod mezi zeměmi komunistického bloku. V rámci této migrace k nám přicházeli především příslušníci vietnamské a korejské národnosti. V rámci výpomoci rozvojovým zemím studovali na našich vysokých školách příslušníci jiných etnik např. z afrických zemí, Kuby. Vzdělání bylo rovněž poskytováno občanům Severního Vietnamu, Severní Koreje, Mongolska atd.

V národnostním složení byly až do roku 1968 uváděny pouze tři národnostní menšiny – polská, maďarská a ukrajinská, i když tradičně a dlouhodobě žila na našem území mnohá etnika. Například německá národnost nebyla až do roku 1968 vůbec zmiňována. Stalo se tak až v ústavním zákonu o postavení národností v ČSSR v roce 1968.

Po roce 1989, kdy u nás došlo k politickým změnám, se postupně zvyšuje počet příslušníků různých etnik z různých zemí a částí světa. Kromě již výše uvedených také například ze zemí Blízkého a Středního východu, severní Afriky,

jižní Ameriky atd. Důvody jejich migrace jsou různé např. sociální a národnostní nepokoje, pronásledování, diskriminace, špatné ekonomické podmínky, pracovní příležitosti a další. Některé národnostní skupiny jsou registrovány jako národnostní menšiny, jiné jsou v postavení etnických skupin.

V současnosti jsou podle Šiškové (2008) k tradičním a dlouhodobě žijícím národnostním menšinám řazeny následující národnostní menšiny: bulharská, chorvatská, maďarská, německá, polská, slovenská, romská, ruská, rusínská, ukrajinská, řecká, srbská. Těmto uvedeným menšinám je přiznán statut národnostní menšiny. Početně významnou menšinu tvoří také Vietnamci.

V následující tabulce je uveden přehled početnosti příslušníků některých národnostních menšin podle sčítání lidu v českých zemích podle Šiškové (2008).

ROK	1921	1930	1950	1970	1991	2001
NÁRODNOST	%	%	%	%	%	%
ČESKÁ	6 758 983 67,5	7 304 588 68,4	8 344 558 93,4	9 270 617 94,5	8 363 768 81,2	9 249 777 90,4
NĚMECKÁ	3 061 360 30,6	3 149 820 29,5	159 938 1,8	80 903 0,8	48 556 0,5	39 106 0,4
MORAVSKÁ	nej.	nej.	nej.	nej.	1 362 313 13,2	380 474 3,7
SLEZSKÁ	nej.	nej.	nej.	nej.	44 446 0,4	10 878 3,7
SLOVENSKÁ	15 723 0,2	44 451 0,4	258 025 2,9	320 998 3,3	314 877 3,1	193 190 1,9
POLSKÁ	103 521 1,0	92 689 0,9	70 816 0,8	64 074 0,6	59 383 0,6	51 968 0,5
MAĎARSKÁ	7 049 0,1	11 427 0,1	13 201 0,2	18 472 0,2	19 932 0,2	14 672 0,1

Z údajů uvedených v tabulce je patrný vliv vysídlení příslušníků německé národnosti na jejich počet a celkové zastoupení v populaci ve srovnání roků 1930 a 1950. Je zajímavé, že oficiálně nebyla do roku 1968 příslušnost německé menšiny vůbec připouštěna, ovšem v přehledech sčítání lidu se německá národnost uvádí, což znamená, že byla zjišťována. Zajímavé jsou také údaje o počtu příslušníků hlásících se k moravské národnosti v roce 1991 a 2001. V roce 1991 byla poprvé možnost přihlásit se k jiné než české národnosti a mnoho obyvatel Moravy tuto možnost využilo. V roce 2001 již nebyla otázka moravanství tak emocionálně exponovaná, proto je zaznamenán pokles počtu příslušníků moravské národnosti. Zajímavý bude údaj o počtu příslušníků moravské národnosti ze sčítání lidu ČR v roce 2011.

V následující tabulce jsou uvedeny počty příslušníků dalších národností, ke kterým se bylo možné poprvé přihlásit až při sčítání lidu ČR v roce 1991. Údaje jsou podle Šiškové (2008).

NÁRODNOST / ROK	1991	2001
ROMSKÁ	32 903	11 746
RUSKÁ	5 062	12 369
UKRAJINSKÁ	8 220	22 112
VIETNAMSKÁ	421	17 462
JINÁ A NEZJIŠTĚNÁ	22 017	172 827
OSTATNÍ VČETNĚ DVOJÍ	9 860	43 553

Podle údajů z tabulky došlo k nárůstu počtu příslušníků ukrajinské a ruské národnosti či příslušníků hlásících se k této národnosti. V případě příslušníků se nelze domnívat, že by poklesl počet romských obyvatel, pouze se nehlásí

k romské národnosti. Podle odhadů žije na našem území až 250 tisíc Romů. Rozdíl mezi počtem příslušníků určité menšiny, který je udáván sčítáním v roce 2001 a kvalifikovanými odhady skutečného počtu příslušníků dané menšiny, je zaznamenán i některých dalších národností. Například k rusínské národnosti se v roce 2001 přihlásilo 1 109 osob, odhady však hovoří o přibližně deseti tisících osob. Totéž platí o příslušnících ruské, ukrajinské, vietnamské, řecké národnosti a dalších.

1.4 Národnostní menšiny v ČR

1.4.1 Slovenská národnostní menšina

Slovenští občané, kteří žijí na území ČR, se do pozice národnostní menšiny dostali rozdělením ČSFR a vznikem samostatných republik – České republiky a Slovenské republiky k 1. 1. 1993.

Slováci jsou západoslovanský národ, úředním jazykem je slovenština, v písemném projevu používají upravenou latinku.

Příslušníci slovenské národnostní přicházeli do Čech již v 18. století, v současnosti jsou usídleni v celé ČR, největší počet jich však žije kraji Moravskoslezském, především v okrese Karviná, a Ústeckém kraji v okrese Sokolov.

Hlavním důvodem migrace příslušníků slovenské národnostní menšiny do Čech, ovšem bez záměru trvalého usídlení, byly horší ekonomické podmínky v oblastech jejich trvalého pobytu a pracovní příležitosti v ČR, proto migranti směřovali hlavně do průmyslových oblastí. Mnoho Slováků u nás pobývalo a pobývá z důvodu studia, někteří Slováci se po ukončení studia vrátili na Slovensko, jiní zůstali k trvalému pobytu.

V komunikaci veřejné i soukromé používají příslušníci slovenské národnostní menšiny slovenský jazyk. Vzhledem k blízkosti slovenského a českého jazyka je možné používat slovenský jazyk při úředních jednáních bez překladatele, což u jiných jazyků není možné. Školy s vyučováním ve slovenském jazyce v ČR nejsou, příslušníci slovenské národnostní menšiny se vzdělávají ve školách s vyučováním v českém jazyce. Ve slovenském jazyce je vydáván periodický i neperiodický tisk. Se slovenštinou se můžeme setkat také prostřednictvím pravidelného vysílání Českého rozhlasu. Slovenský jazyk a literatura je studijním oborem na některých univerzitách ČR.

Slovenská národnostní menšina má své zástupce v orgánech státní správy i samosprávy.

Příslušníci slovenské národnostní menšiny se hlásí ke katolické i evangelické církvi.

V ČR byly založeny slovenské národní organizace, které prostřednictvím své bohaté činnosti udržují národní tradice a seznamují s nimi příslušníky ostatních národností. Mnoho z těchto organizací informuje o své činnosti prostřednictvím webových stránek.

1.4.2 *Polská národnostní menšina*

Poláci jsou západoslovanský národ, úředním jazykem je polština, píše se latinkou.

Poláci se do postavení národnostní menšiny na našem území dostali po rozpadu Rakouska – Uherska, tedy po první světové válce v roce 1918, kdy byla stanovena státní hranice mezi tehdejšími republikami - Československou a Polskou. Hranice procházela knížectvím Těšínského Slezska, část knížectví se poté nacházela na území Československa a druhá část na území Polska.

Polská národnostní menšina je koncentrovaná na historickém území Těšínského Slezska. Jedná se o oblast podél polské státní hranice v okrese Karviná a Frýdek-Místek. Zde žije přibližně 75% příslušníků polské národnostní menšiny a představují autochtonní obyvatelstvo. Další příslušníci žijí v oblastech severních, východních a středních Čech.

V komunikaci soukromé i veřejné používají příslušníci polské národnostní menšiny těšínské nářečí. Tímto nářečím hovoří v dané oblasti i většina příslušníků české národnosti. Spisovná polština se používá především při komunikaci ve školství. V oblasti Těšínského Slezska jsou jak základní, tak i střední školy s polským vyučovacím jazykem. Polský jazyk a literaturu je možné studovat na některých univerzitách ČR. V polštině jsou vydávány periodické i neperiodické

tiskoviny. Na základě Evropské charty regionálních či menšinových jazyků, která v ČR vstoupila v platnost dne 1. března 2007, kde se uvádí možnost dvojjazyčných nápisů v jazyce národnostní menšiny v obcích v případě, že se k dané národnostní menšině přihlásí alespoň 10 % obyvatel, jsou v některých obcích Těšínského Slezska dvojjazyčné nápisy.

Polská národnostní menšina má své zástupce v orgánech státní správy i samosprávy.

Polský národ je silně katolický a příslušníci polské národnostní menšiny v ČR se hlásí především k slezské a římskokatolické církvi.

Polská národnostní menšina vyvíjí bohatou kulturní a osvětovou činnost prostřednictvím mnoha svých národnostních organizací. Mnoho z těchto organizací má svoje webové stránky, jejichž prostřednictvím informují o své činnosti. Zastřešující organizací všech polských národnostních organizací je Kongres Poláků ČR.

1.4.3 Německá národnostní menšina

Němci jsou germánský národ, hovoří němčinou a jejími různými dialekty. Němčina je západogermánský jazyk celosvětově používaný. V písemném projevu se používá latinka.

Pojmenování národa Němci je odvozeno od slova němý. Český a německý jazyk jsou si vzájemně nesrozumitelné, obyvatelé si nerozuměli, a proto Češi k pojmenování příslušníků hovořících neznámým jazykem použili slovo němý.

Příslušníci německé národnosti žijí na našem území již od doby středověku. Ve 13. století, na pozvání Přemysla Otakara II., přicházeli z jejich původního území a usazovali se v dosud neosídlených pohraničních oblastech. Po vzniku samostatné ČSR občané s německou národností tvořili podstatný podíl tehdejšího obyvatelstva republiky. Statistické prameny hovoří o téměř třicetiprocentním zastoupení příslušníků německé národnosti v celkové populaci. Po druhé světové válce došlo

k vysídlení převážné většiny obyvatel německé národnosti z tehdejší republiky. V pohraničí byla často vysídlována značná část obyvatel vesnic a jejich místo bylo osídlováno nově příchozími migranty, často se jednalo o příslušníky cizích národností. V komunistickém režimu až do roku 1968, nebyla na našem území připuštěna existence německé národnosti. Po politických změnách v roce 1989 nastává rozvoj německé národnostní menšiny na našem území.

V současnosti je nejvíce příslušníků německé národnostní menšiny usídleno v Ústeckém a Karlovarském kraji.

V soukromé komunikaci používají příslušníci německé národnostní menšiny němčinu, při úředních jednání češtinu, popřípadě využívají tlumočení. Vzdělávání v německém jazyce se uskutečňuje na několika místech v ČR. Studium němčiny a německé literatury je možné na mnoha univerzitách ČR. Německými národnostními organizacemi jsou vydávána periodika i neperiodický tisk. Některé regionální stanice Českého rozhlasu zařazují do svého vysílání pravidelné vysílání v německém jazyce.

Stejně jako většina národnostních menšin má i německá národnostní menšina prostřednictvím zastoupení v orgánech státní správy i samosprávy.

Příslušníci německé národnostní menšiny se hlásí většinou k římskokatolickému náboženství.

Německé národnostní organizace vyvíjejí bohatou činnost především v oblastech většího zastoupení příslušníků německé národnostní menšiny. Tyto organizace se zaměřují na akce podporující vzájemné česko-německé porozumění, obnovu kulturně – historických památek, udržování kulturních tradic. Zastřešujícími organizacemi německých národnostních organizací jsou Shromáždění Němců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku a Kulturní sdružení občanů ČR německé národnosti. O činnosti německých národnostních organizací je možné se informovat na internetových stránkách těchto organizací.

1.4.4 Ukrajinská národnostní menšina

Ukrajinci jsou východoslovanským národem, úředním jazykem je ukrajinština, píše se cyrilicí.

První migranti ukrajinské národnosti přišli na naše území na přelomu 19. a 20. století. Příčinou jejich migrace z oblasti Haliče byly pracovní příležitosti v průmyslovějších oblastech tehdejšího Rakouska – Uherska. Většina těchto migrantů se usídlila v oblasti Ostravska. Po vzniku samostatné ČSR a přičlenění Podkarpatské Rusi k ČSR vzrostl počet ukrajinských migrantů. Po druhé světové válce část příslušníků ukrajinské národnostní menšiny migrovala před jejich odvečením zpět do SSSR, do americké okupační zóny Německa. Po listopadové revoluci v roce 1989, kdy lze pozorovat další příliv ukrajinských migrantů, dochází k rozvoji činnosti ukrajinské národnostní menšiny. Příslušníci ukrajinské menšiny jsou usídleni ve větších městech především severních a západních Čech, dále také na severní Moravě.

V soukromé komunikaci hovoří příslušníci ukrajinské menšiny ukrajinsky, ve veřejné komunikaci se snaží používat češtinu, pro úřední jednání je využíváno překladatelů. Vzdělávání dětí v ukrajinském jazyce je podporováno Ukrajinskou iniciativou prostřednictvím tzv. Ridne školy („nedělní škola), vysokoškolské vzdělávání v ukrajinštině je uskutečňováno na některých univerzitách ČR, kde ji lze rovněž studovat. Ukrajinské národnostní organizace vydávají svoje časopisy, jak periodické tak neperiodické. Na regionální úrovni je v rámci Českého rozhlasu vymezen čas pro pravidelné vysílání v ukrajinském jazyce.

Ukrajinská národnostní menšina má své zastoupení ve státní správě i samosprávě.

Většina příslušníků ukrajinské národnostní menšiny se hlásí k řeckokatolické církvi.

V ČR působí několik ukrajinských národnostních organizací, které pořádají nejen pro příslušníky ukrajinské menšiny různé kulturní a vzdělávací akce.

1.4.5 Ruská národnostní menšina

Rusové jsou východoslovanský národ, úřední jazyk je ruština, v písemném projevu se používá cyrilice, tzv. azbuka.

Příslušníci ruské národnosti se na našem území usídlovali postupně od vzniku ČSR v roce 1918. Politická situace v Rusku, pronásledování odpůrců tehdejšího režimu byly hlavními příčinami migrace Rusů, jednalo se především o příslušníky ruské inteligence. Po ukončení druhé světové války byla většina příslušníků ruské národnosti odvečena zpět do SSSR. Na našem území zůstala jen početně malá ruská menšina. Příslušníci ruské národnostní menšiny jsou koncentrováni ve větších městech, hlavně v Praze, Karlových Varech.

V soukromé komunikaci příslušníci ruské národnostní menšiny používají ruštinu, ve veřejné komunikaci se snaží používat češtinu, v úředním jednání je používáno češtiny, pokud je příslušníkem menšiny bezproblémově ovládána, jinak je využíváno překladatelství. Ruštinu a ruskou literaturu lze studovat na univerzitách ČR, výuka v ruském jazyce je možná pouze na několika soukromých středních a vysokých školách. Český rozhlas zařazuje pravidelné vysílání v ruském jazyce.

Ve státní správě i samosprávě má ruská národnostní menšina své zastoupení.

Příslušníci ruské národnostní menšiny vyznávají pravoslavné náboženství.

Ruské národnostní organizace pořádají kulturní akce, vydávají časopisy, knihy. O své činnosti informují tyto organizace také prostřednictvím webových stránek.

1.4.6 Rusínská národnostní menšina

Rusíni jsou východoslovanské etnikum, bývají také považováni za samostatný národ. Dělí se na pět skupin – Lemové, Bojkové, Huculové, Verchovinci a Doliňané. Rusíni nikdy neměli svůj vlastní stát, nejbližší k tomu byli v období, kdy Podkarpatská Rus byla samosprávným celkem v rámci tehdejšího

Československa. Rusíni hovoří rusínštinou, která v písemném projevu používá cyrilici. Rusínština je blízká k ukrajinštině, má také některé prvky společné s ruským a českým jazykem. Rusíni tvoří kulturní a jazykový přechod mezi Slováky a Ukrajinci.

Rusíni nebyli na našem území do roku 1990 registrováni jako národnostní menšina. Do tohoto roku byli započítáváni do ukrajinské národnostní menšiny. Příslušníci ukrajinské národnostní menšiny jsou usídleni v rámci celé ČR, nejvíce však v severních Čechách a na severní Moravě.

Rusínský jazyk je používán pouze v soukromé komunikaci. Vzdělávání v rusínském jazyce stejně jako studium rusínského jazyka na vysokých školách není v ČR uskutečňováno.

Rusínská národnostní menšina je zastoupena v orgánech státní správy a rovněž spolupracuje s orgány samosprávy.

Příslušníci rusínské národnostní menšiny se hlásí k řeckokatolické nebo pravoslavné církvi.

V ČR působí dvě rusínské národnostní organizace, které vydávají vlastní časopis, informují o životě menšiny, pořádají kulturní akce a výrazně se zaměřují na zachovávání lidových tradic.

1.4.7 *Maďarská národnostní menšina*

Maďaři byli původně ugrofinské a uralské kočovnické národy. Do Evropy přišli v 9. století pod vedením vůdce Arpáda. Maďarština je ugrofinský jazyk, píše se upravenou latinkou.

Příliv maďarských migrantů na naše území je možné sledovat od roku 1918, kdy se usídlovali především ve větších městech. Větší příliv příslušníků maďarské národnosti byl po druhé světové válce zvláště do českého pohraničí, kam byli v rámci osídlování pohraničí po vysídlených příslušnících německé národnosti nedobrovolně přesídlováni. Maďaři se jako národnostní menšina prohlásili až

po listopadu 1989. Příslušníci maďarské národnostní menšiny žijí na území celé ČR s větší koncentrací v průmyslových oblastech severní Moravy a severních Čech.

Maďaři mezi sebou komunikují maďarsky. Vlastní menšinové školy pro příslušníky maďarské národnostní menšiny v ČR nejsou. Maďarský jazyk lze studovat na některých univerzitách ČR. V maďarském jazyce je také pravidelné rozhlasové regionální vysílání.

Svaz Maďarů žijících v českých zemích vydává periodický i neperiodický tisk, organizuje vzdělávací akce, společenské a kulturní aktivity, podporuje rozvoj bohatých folklórních činností, provozuje vlastní internetové stránky.

Maďaři se hlásí ke katolické církvi.

1.4.8 Romská národnostní menšina

Pojem Rom nebyl vždy používán pro označení příslušníků etnika. Dlouhou dobu byli označováni názvem Cikáni. Vzhledem k tomu, že sami příslušníci tohoto etnika vnímali vůči sobě toto označení většinovou populací jako negativní, vyzvali světovou veřejnost na prvním Světovém romském kongresu v Londýně v roce 1971, aby byl místo názvu Cikán používán název Rom. Původ slova Rom se odvozuje od slova „dom“, které je indického původu a znamená člověk. Název Rom je překládán jako muž, manžel, člověk. Romové mají svoji hymnu i vlajku.

Romové před více než tisíci lety opustili svoji původní domovinu Indii, kde žili mnohá staletí, a přes Balkán přišli do střední Evropy. Romská kultura, tradice a hodnoty se vyvíjely právě v tomto prostředí. Romové jsou národnostní menšinou, která nemá vlastní stát, bývají považováni za etnickou skupinu. Na našem území žije několik skupin Romů, slovenští, olašští a původní moravští Romové, které se ještě vnitřně dělí na další skupiny a rody. V romském etniku se setkáme s rozdělením jedinců podle významnosti společenského postavení do určitých kast. Jednotlivé skupiny Romů žijí svým odděleným životem, který se řídí nepsanými rodovými pravidly a zákony. Skupiny spolu komunikují velmi málo nebo téměř vůbec nekomunikují, vztahy mezi nimi bývají často horší než mezi příslušníky

jiných národností. Romové jsou původně kočovný národ, na našem území bylo v roce 1958 kočování zakázáno a Romové byli nuceni se usadit. Romové žijí na celém území ČR, jejich početnější zastoupení je ve větších městech.

Romové hovoří třemi hlavními dialekty – slovenskou romštinou, tzv. ahi – dialektem, který je někdy nazýván maďarská romština, a nářečím olašských Romů. Romský jazyk nebyl dosud kodifikován, romština je používána především v soukromé komunikaci. Romština se používá jako jazyk ve vyrovnávacích programech při nástupu dětí do školy. Ovšem děti hovoří hlavně dialekty, a proto uplatnění romštiny není příliš efektivní. Na některých univerzitách ČR je možné studovat romistiku. Český rozhlas pravidelně vysílá pořad pro příslušníky romské národnostní menšiny.

Romská národnostní menšina má své zastoupení v orgánech státní správy, samosprávy, vytváří vlastní politická uskupení.

V ČR je registrováno velké množství romských národnostních organizací, z nichž podle Šiškové (2008) nejméně polovina není aktivní. Mimo tyto romské organizace působí v ČR také organizace, jejichž aktivita směřuje ve prospěch Romů. Romské národnostní organizace vydávají pravidelné tiskoviny, tiskoviny s romskou tematikou vydávají rovněž organizace, které se problematikou Romů zabývají. Značné množství informací lze vyhledat pomocí webových stránek, které jsou provozovány romskými národnostními organizacemi.

Romové se hlásí většinou ke katolickému náboženství.

1.4.9 Bulharská národnostní menšina

Bulhaři jsou jihoslovanský národ, úředním jazykem je bulharština, písmo je cyrilice.

V druhé polovině 19. století je zaznamenána přítomnost bulharských imigrantů na našem území. Další příslušníci bulharské národnosti přicházejí na počátku 20. století z důvodu politické situace v tehdejší Bulharsku. Po druhé

světové válce jsou přicházející bulharští imigranti usídlováni do pohraničních oblastí, místo vysídlených příslušníků německé národnosti, nebo do průmyslové oblasti severních Čech. Dnes jsou příslušníci bulharské menšiny soustředěni především ve velkých městech, mimo Prahu také v Brně a Ostravě.

Příslušníci bulharské národnostní menšiny hovoří v soukromé komunikaci bulharským jazykem, který lze studovat v rámci vysokoškolského vzdělávání na některých univerzitách v ČR. V Praze je zřízena Bulharská základní škola a Gymnázium Petra Berona.

Příslušníci bulharské národnostní menšiny se prostřednictvím zástupců ve státní správě a samosprávě podílejí na veřejném životě.

V ČR působí několik bulharských národnostních organizací, Bulharská kulturně osvětová organizace v ČR zastřešuje většinu bulharských klubů. Sdružení a organizace vydávají časopisy, informační tiskoviny, pořádají kulturní a vzdělávací akce, jejichž prostřednictvím seznamují a udržují národní zvyky, bulharský jazyk a informují o své činnosti. Rovněž tak provozují vlastní internetové stránky.

Příslušníci bulharské menšiny se hlásí především k pravoslavné církvi.

1.4.10 Řecká národnostní menšina

Řekové jsou indoevropský národ, jazykem je novořečtina, pro písmo používají cyrilici.

Řekové imigrovali na naše území v polovině 20. století, kdy byla v Řecku občanská válka. Řekové se usídlili v průmyslových a pohraničních oblastech severní Moravy. Svůj pobyt na našem území považovali za dočasný a po ukončení nepříznivé situace v Řecku se hodlali vrátit zpět domů. Konce sedmdesátých let 20. století se začali Řekové vracet domů, avšak návrat byl povolen pouze jedincům s řeckou národností. Část Řeků s jinou národností se usadila v bývalé Jugoslávii, někteří se vrátili zpět do Československa k trvalému pobytu.

Řeckým jazykem hovoří příslušníci řecké národnostní menšiny pouze v soukromé komunikaci. Řecké organizace zabezpečují výuku řeckého jazyka pro děti a mládež. Vysokoškolské studium novořečtiny i klasické řečtiny a literatury je možné na některých univerzitách ČR.

Ve státních orgánech a orgánech samosprávy mají příslušníci řecké národnostní menšiny svoje zastoupení.

V ČR působí několik řeckých národnostních organizací, které udržují bohaté kulturní tradice a organizují mnoho kulturních, společenských a vzdělávacích akcí. Rovněž tak vydávají periodika, informují o svých aktivitách a životě řecké národnostní menšiny prostřednictvím webových stránek.

Řekové se hlásí k pravoslavnému náboženství, které je součástí řeckého kulturního dědictví.

1.4.11 Chorvatská národnostní menšina

Chorvati jsou jihoslovanský národ, úředním jazykem je chorvatština, písmo je latinka.

V období tureckých válek a tureckého tažení Evropou docházelo k útěku obyvatel postižených území před Turky. V tomto období, v první polovině 16. století, přišli na jižní Moravu první imigranti z oblasti dnešního Chorvatska. Usídlili se na Břeclavsku a na Mikulovsku. Někteří Chorvati byli po druhé světové válce nařčeni z kolaborace s Němci a vyhnáni ze svých domovů, v současnosti jsou rozptýleni po celé ČR. Jako národnostní menšina byli Chorvati uznáni po roce 1989.

Chorvatská národnostní menšina nemá vlastní menšinové školy, chorvatský jazyk a literaturu je možné studovat na univerzitách v ČR.

Příslušníci chorvatské národnostní menšiny mají svoje zástupce ve státních orgánech.

Chorvati mají v ČR svoje sdružení – Chorvatský kulturní svaz, který spolupracuje s chorvatskou menšinou v Rakousku a pravidelně pořádá Chorvatský kulturní den na jižní Moravě. V ČR není vydáván periodický tisk touto národnostní menšinou, není také rozhlasové vysílání v chorvatštině.

1.4.12 Srbská národnostní menšina

Srbové jsou jihoslovanský národ, úředním jazykem je srbština, v písemném projevu používají cyrilici, která je však postupně vytlačována latinkou.

Příslušníci srbské národnosti se na našem území začali usídlvat po první světové válce. V současnosti je srbská národnostní menšina rozptýlena po celém území naší republiky, větší početní skupiny Srbů jsou ve větších městech.

Většina příslušníků srbské menšiny hovoří jak srbsky tak i česky, v soukromé komunikaci a komunikaci v rámci menšiny používají srbský jazyk, ve veřejné komunikaci a úředním jednání používají český jazyk. Srbské menšinové školství v ČR není. Srbský jazyk a literatura je vyučován na univerzitách ČR.

Své zastoupení má srbská národnostní menšina ve státních orgánech.

V ČR působí několik organizací, které prezentují srbskou národnostní menšinu a její kulturu.

Srbové se hlásí především k pravoslavnému náboženství.

1.4.13 Vietnamské etnikum v České republice

Vietnamské etnikum nemá v České republice status národnostní menšiny, Vietnamci jsou v ČR oficiálně považováni za cizince. Tímto postavením přicházejí o práva, která jsou přiznávána národnostním menšinám. Jedná se například o právo užívání mateřského jazyka v úředním styku, finanční podporu médií v daném jazyku apod. Zákon č. 273/2001 Sb., definuje národnostní menšinu a příslušníka národnostní menšiny. Příslušníkem národnostní menšiny je občan České republiky. České občanství je přiznáno velmi malému počtu Vietnamců, jelikož naše republika

až na některé výjimky nepovoluje Vietnamcům mít současně s českým občanstvím občanství vietnamské. Pro většinu Vietnamců je ztráta vietnamského občanství nepřijatelná.

Po navázání diplomatických vztahů Československé republiky a Vietnamské demokratické republiky v roce 1950 a podepsání Dohody o kulturní spolupráci na počátku 50. let minulého století začali do naší republiky přijíždět první Vietnamci za účelem vzdělávání a studia. Další Vietnamci přijížděli na základě Dohody o vědeckotechnické spolupráci a dalších dohod uzavřených mezi oběma státy. Cílem jejich pobytu byla odborná příprava v různých odvětvích průmyslu. V první polovině osmdesátých let bylo podle Šiškové (2008) v tehdejší Československu přibližně 27 tisíc Vietnamců. Jejich počet se postupně snižoval a při sčítání obyvatel České republiky se k vietnamské národnosti přihlásilo přibližně 17 tisíc obyvatel.

Příslušníci vietnamského etnika jsou rozptýleni po celé republice, nejvíce jich však žije v Karlovarském kraji a v Praze.

Vietnamci tzv. první generace hovoří vietnamsky, česky dobře neumí na rozdíl od jejich dětí, které se již v naší republice po roce 1990 narodily a česky umí velmi dobře. Úředním jazykem ve Vietnamu je vietnamština, která je v písemném projevu zapisována latinkou. Vietnamská je vyučována na některých univerzitách ČR.

Vietnamská menšina není členem Rady vlády pro národnostní menšiny, ovšem je zde stálým hostem.

V ČR působí organizace a spolky, které se zaměřují na integraci vietnamského obyvatelstva, propagaci vietnamské kultury, vydávání dvojjazyčného periodického i neperiodického tisku apod.

Vietnamci jsou nábožensky nevyhranění, i když ve Vietnamu se většina obyvatel hlásí k buddhismu.

Vietnamská komunita bývá většinou uzavřená, soběstačná a její členové udržují vzájemné vztahy.

1.5 Právní předpisy ve vztahu k národnostním menšinám a příslušníkům národnostních menšin

1.5.1 Vymezení postavení a práva národnostních menšin v právních předpisech

Základní ochranu práv národnostních menšin v České republice stanoví ústavní zákony:

- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky;
- Zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, Listina základních lidských práv, hlava třetí, článek 24 a 25.

Práva příslušníků národnostních menšin upravuje speciální zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, který nabyl účinnosti 2. srpna 2001.

Další zákonnou úpravou, která se týká národnostních menšin je nařízení vlády č. 98/2002 Sb., – úplné znění (Nařízení, kterým se stanoví podmínky a způsob poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin a na podporu integrace příslušníků romské komunity, ve znění nařízení vlády č. 262/2005 Sb. a č. 38/2007 Sb.).

Česká republika je rovněž vázána mezinárodními smlouvami na ochranu práv národnostních menšin. Jedná se o následující dokumenty (Příloha 1).

V případě právních dokumentů OSN jde o nepřímou garanci ochrany práv národnostních menšin. Jediným mezinárodním právním nástrojem přímé ochrany příslušníků národnostních menšin je Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin.

1.5.2 Rasová diskriminace a násilí v právních předpisech

Rasová diskriminace a rasové násilí jako produkty rasismu se často objevují v různých oblastech lidské činnosti, proto je právními předpisy stanoveno rovné zacházení se všemi příslušníky různých ras, národnostních menšin a národnostních etnik.

Rasová diskriminace a násilí je, kromě právních dokumentů uvedených v příloze 1, řešena také v těchto právních dokumentech (Příloha 2).

Právní dokumenty upravují chování a jednání jedinců a skupin ve společnosti, případně stanovují postihy za jejich porušení. Dodržování pravidel a norem jednání a chování dané země může být pro některé jedince problematičtější z důvodů odlišných kulturních hodnot a zvyků. V demokratických zemích, mezi které se řadí i Česká republika, by však základní lidská práva měla být vždy naplňována.

1.6 Multikulturní výchova

Pohlížíme – li na multikulturní výchovu v celkovém významu, nabývá multikulturní výchova, v závislosti na úhlu pohledu, následující postavení:

- 1) Multikulturní výchova jako oblast výzkumu – výzkum jevů souvisejících s problematikou multikultury poskytuje významná data jak pro teoretické podklady multikulturní výchovy, tak i pro praxi, např. zkoumá vliv multikulturní společnosti na edukační proces, možnost využití a efektivitu metod a postupů využívaných v praxi.
- 2) Multikulturní výchova jako oblast vědecké teorie – teorie multikulturní výchovy vychází z poznatků dalších vědeckých disciplín např. psychologie, sociologie, etnologie. Rozpracovává východiska, metody a formy multikulturní výchovy. Výsledky teorie jsou podkladem pro praktickou realizaci multikulturní výchovy.
- 3) Multikulturní výchova jako systém informačních a organizačních aktivit – o problematice multikulturní výchovy jsou podávána informace prostřednictvím odborných seminářů, konferencí, publikací, organizací, informačních center apod.
- 4) Multikulturní výchova jako praktická edukační činnost – s tímto pojetím multikulturní výchovy se setkáváme především ve školách, ovšem edukační proces nemusí probíhat pouze ve školních lavicích, ale také prostřednictvím výstav, projektů různých organizací, mezinárodní spolupráce škol, výměnných pobytů studentů apod. Poznatky a zkušenosti z výchovně vzdělávacího procesu jsou významnými informací pro oblast teorie a výzkumu.

1.7 Multikulturní výchova v procesu edukace

Významné místo v přípravě každého člověka na realitu života v multikulturní společnosti zaujímá multikulturní výchova.

Jak jsem již v předchozích kapitolách uvedla, společnost se stává multikulturní. Tato skutečnost klade před všechny členy společnosti nové situace, které je potřeba pochopit, řešit a orientovat se v nich, chceme – li žít spolu, ne jen vedle sebe. Žít spolu pro někoho znamená tolerovat, nechat žít. Žijeme takto spolu ve městě, jsme spolu ve škole, na pracovišti. Je to opravdu spolu? Není to spíše vedle sebe? Spolu znamená spolupracovat, navzájem se poznávat, ne jen se o sobě učit. Multikulturní společnost ve smyslu fungující společnosti je společnost, kde odlišné skupiny vzájemně spolupracují a obohacují se. Zájem o společnost bez negativních projevů, jejichž příčinou jsou odlišné kulturní hodnoty, by měl být zřejmý z postojů, názorů a chování všech členů společnosti.

1.7.1 Definice multikulturní výchovy

Jednoznačně definovat multikulturní výchovu je velmi obtížné, neboť do definice je vnášen pohled, zkušenosti a znalosti daného autora. Průcha (2006) uvádí multikulturní výchovu jako edukační činnost zaměřenou na to, aby učila lidi z různých etnik, národů, rasových a náboženských skupin spolu žít, vzájemně se respektovat a spolupracovat.

Pedagogický slovník (1998) uvádí následující definici multikulturní výchovy: „*Multikulturní výchova vyjadřuje snahy vytvářet prostřednictvím vzdělávacích programů způsobilost lidí chápat a respektovat i jiné kultury než svoji vlastní. Má značný praktický význam vzhledem k vytváření postojů vůči imigrantům, příslušníkům jiných národů, ras apod.*“⁹

⁹ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 1998. s. 137.

Kirovová (2003) definuje multikulturní výchovu následovně: „*Multikulturní výchova v širokém pojetí je zaměřena na různé aspekty soužití a spolupráce lidí různé příslušnosti rasové, národnostní, etnické, kulturní, sociální, skupinové apod. Cílem multikulturní výchovy je připravit lidi na život v kulturně heterogenní společnosti.*“¹⁰

Pojem multikulturní výchova je v české odborné terminologii zavedený a více frekventovaný než pojem interkulturní výchova, se kterým se můžeme také setkat a někteří autoři jej používají jako synonymum k výrazu multikulturní výchova. Dalšími synonymy tohoto termínu, ale již méně používanými, jsou interkulturní vzdělávání, interetnická či multietnická výchova.

Buryánek (2002) používá pojem interkulturní výchova a vzdělávání. Buryánková definice tohoto pojmu je následující: „*Interkulturní výchova a vzdělávání přispívají k vytváření respektujících vztahů mezi různými kulturami, aby bylo možno vyhnout se negativním událostem, ke kterým dochází v multikulturních společnostech.*“¹¹

Zajímavý je pohled některých autorů na významy pojmů multikulturní a interkulturní výchova a vzdělávání. Pojem multikulturní podle Buryánka (2002) vyjadřuje pouhou existenci různých sociokulturních skupin vedle sebe, nikoliv spolu, což zahrnuje pojem interkulturní. Jak jsem uvedla výše, existovat vedle sebe znamená existenci bez vzájemného dialogu, spolupráce a styků, což jsou projevy společné existence. Výchova je chápána jako formování postojů a hodnot, vzdělávání jako osvojování vědomostí a dovedností. V procesu vytváření kompetencí potřebných k soužití různých sociokulturních skupin dochází jak k získávání nových vědomostí, dovedností, tak i k formování nových postojů a hodnot. Výchova i vzdělávání jsou obsaženy v pojmu edukace, který by byl v dané problematice nejvýstižnější.

¹⁰ KIROVOVÁ, I. *Multikulturní výchova*. 2003. s. 9.

¹¹ BURYÁNEK, J. *Interkulturní vzdělávání: příručka nejen pro středoškolské pedagogy*. 2002. s. 13.

I když je pojem multikulturní výchova běžně používán, stále více je vnímána nutnost této výchovy z hlediska interkulturního. Je otázkou, zda bude i nadále používán pojem multikulturní výchova i ve smyslu interkulturní výchovy a vzdělávání nebo bude zaveden výraz interkulturní výchova, jež bude zahrnovat i multikulturní výchovu. V tomto smyslu Šišková (2008) hovoří o interkulturní výchově jako samostatné disciplíně, která se zabývá problematikou setkávání různých kultur.

1.7.2 Obsah a cíle multikulturní výchovy

Multikulturní výchova řeší otázky vzájemného soužití, tolerance a spolupráce v multikulturní společnosti, reaguje na situace nedostatku vědomostí, dovedností a osobních zkušeností poskytováním odpovídajících informací, modelových situací, formováním postojů. Multikulturní výchova je přípravou jedinců na sociální, politickou a ekonomickou realitu, s níž se budou setkávat v multikulturním světě. Je oblastí praktické výchovně – vzdělávací činnosti, jejíž prioritou je sblížování, spolupráce a hledání nových možností soužití skupin odlišných kultur. Poskytuje odpovědi na otázky týkající se poznávání odlišných kultur, jejich charakteristiky a porovnávání, změn v průběhu dějin, vzájemných vztahů apod. Charakteristickými tématy multikulturní výchovy je např. kulturní odlišnost, národ, národnostní menšiny, předsudky, příčiny a projevy negativních postojů ke kulturním odlišnostem, možnosti a cesty vzájemného poznávání a spolupráce.

Jako nejvšeobecnější cíl multikulturní výchovy lze označit podporu, upevňování vzájemných vztahů a spolupráci mezi odlišnými sociokulturními skupinami.

Ke splnění tohoto cíle je od všech zúčastněných jedinců vyžadováno:

- Uvědomit si, že odlišnost nesmí být považována a chápána jako zdroj konfliktu, ale jako možnost a příležitost k vlastnímu obohacení.

-
- Navzdory odlišnosti mají všichni právo na rovnocenné podmínky a přístup.
 - Je potřeba poznávat odlišné kultury, přijímat je a respektovat jako rovnocenné.
 - Učit se bezkonfliktně řešit problémy související s životem v multikulturní společnosti.

Důležité je, aby si jedinci vytvářeli správné názory a postoje vycházející z vlastního poznání odlišných kultur a ne na základě předsudků. Multikulturní výchova bývá také někdy označována jako výchova protipředsudková. Z tohoto hlediska má multikulturní výchova následující cíle, jak je uvádí Hladík (2006):

- podporovat vytváření pozitivního sebepojetí sebevědomí a skupinové identity;
- posílit vztahy mezi školou a komunitou, ve které děti vyrůstají;
- podpořit sociální spravedlnost.

Podle Kirovové (2003) lze cíle multikulturní výchovy rozdělit na cíle všeobecné a cíle specifické.

Všeobecné cíle by měly být zapracovány ve školních vzdělávacích plánech, jelikož jsou součástí základního cíle výchovně – vzdělávacího procesu, a to jako příprava jedince na život ve společnosti. Dále uvádím některé z všeobecných cílů multikulturní výchovy, které uvádí Kirovová (2003).

- rozvoj poznání a uvědomění si vlastní osobnosti a identity;
- rozvoj osobnosti;
- rozvoj poznání a porozumění vlastní kultuře;
- utváření pozitivního přístupu k rozdílům;
- respektování rovnoprávnosti všech lidí;

-
- respektování práva menšin;
 - utváření a rozvoj kompetencí pro řešení problémů.

Od všeobecných cílů jsou odvozovány cíle specifické. Specifické cíle jsou zaměřeny na formování postojů, získávání znalostí, zkušeností a kompetencí pro život v multikulturní společnosti. Týkají se problémů každodenního života, vycházejí z konkrétních podmínek, situací a potřeb.

Multikulturní společnost je živý a měnící se organizmus, proto se cíle multikulturní výchovy, mají – li odpovídat potřebám společnosti, průběžně mění. Při stanovení a formulaci cílů je podstatné, aby cíle splňovaly následující charakteristiky:

- Specifičnost cíle - cíl musí být přesně definován, aby bylo zřejmé, čeho má být dosaženo.
- Měřitelnost cíle – stanovení kritérií, podle kterých lze hodnotit, jak jsou cíle naplňovány.
- Akceptovatelnost cíle – cíl je přijatelný pro cílovou skupinu nebo jedince.
- Reálnost cíle – navrhovaný cíl má být realizovatelný a dosažitelný.
- Termínovanost cíle – stanovení časového rozmezí nebo termínu, kdy má být cíl naplněn.

1.7.3 Výukové metody využitelné v multikulturní výchově

Obecně je metoda definována jako cesta, postup nebo návod, jak získávat poznatky jako prostředek poznání.

Maňák (1997) definuje obecně metodu následovně: „*Metoda (z řec. methodos, meta hodos = cesta směrem k cíli) je způsob, jak dosáhnout nějakého teoretického nebo praktického cíle, je to nutný přirozený korelát ideje, myšlenky,*

záměru. Představuje systém postupů a operací praktického a teoretického osvojování skutečností, je soustavou návazných kroků, a to jak v oblasti vědy, tak i ve sférách společenské praxe.“¹²

Pojem metoda se užívá v různých významech a souvislostech. Ve vzdělávacím procesu má metoda svoje nezastupitelné místo. Vzdělávací proces je systém vzájemně závislých a ovlivňujících se prvků. Jedním z těchto prvků je výuková metoda. Výuková metoda je velmi významným komunikačním a informačním prvkem, a to především mezi učitelem a žákem. V odborné literatuře lze nalézt několik definic výukové metody. Jako příklad uvádím dvě následující definice.

„Pod pojmem vyučovací metoda je obvykle chápán způsob (postup, cesta) společné činnosti učitele a žáků vedoucích k dosažení plánovaných výukových cílů.“¹³ je definice uváděná Nelešovskou a Spáčilovou (2005).

Maňák (2003) vymezuje výukovou metodu jako: *„Uspořádaný systém vyučovací činnosti učitele a učebních aktivit žáků směřujících k dosažení daných výchovně-vzdělávacích cílů.*“¹⁴

Pro klasifikaci výukových metod se uplatňují různá kritéria, např.:

- hledisko logického postupu – metody analytické, syntetické, induktivní, deduktivní atd.;
- fáze výukového procesu – metody motivační, expoziční, fixační, diagnostické, aplikační;
- stupeň aktivity a heurističnosti žáka – metody informačně receptivní, reproduktivní, heuristické, výzkumné, problémové;

¹² MAŇÁK, J. a kol. *Alternativní metody a postupy*. 1997. s. 5.

¹³ NELEŠOVSKÁ, A., SPÁČILOVÁ, H. *Didaktika primární školy*. 2005. s. 150.

¹⁴ MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Výukové metody*. 2003. s. 23.

-
- pramen žákova poznání – metody slovní, názorně-demonstrační, praktických činností;
 - počet žáků – metody hromadné, skupinové, individuální výuky;
 - složitost edukačních vazeb:
 - metody klasické – slovní, názorně demonstrační, praktické;
 - metody aktivizující – diskusní, inscenační;
 - metody komplexní – frontální, partnerská, projektová výuka, výuka dramatem, atd.

Výběr výukové metody není nahodilý, ale je podmíněn:

- zákonitostmi výukového procesu;
- cílem a obsahem výuky;
- psychickou a fyzickou úrovní rozvoje žáků;
- zvláštnostmi dané skupiny žáků;
- vnějšími podmínkami výuky
- osobností učitele.

V praktické části diplomové práce využívám různé metody práce. Za velmi vhodné metody pro multikulturní výchovu považuji metody, které aktivizují žáky k tvůrčí činnosti, metody skupinové práce, projektovou výuku. Své místo v multikulturní výchově zauímají také klasické výukové metody. Volba vhodné metody by se měla vždy odvíjet podle výše uvedených kritérií, neboť správně zvolená metoda velmi důležitým prvkem pro dosažení stanovených cílů výuky.

1.8 Multikulturní výchova v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání

Na základě společensko – politických změn po roce 1989 vyvstala před českým školstvím nutnost změny a nového pojetí výchovně vzdělávacího procesu. Nová koncepce vzdělávání je zpracována v Rámcovém vzdělávacím programu pro jednotlivé úrovně vzdělávání. Prvotní místo v nové koncepci vzdělávání zaujímá žák, jeho všeobecný rozvoj a potřeby, nikoliv učivo, jak tomu bylo dříve. Učivo je jedním z prostředků k dosažení cílů výchovně - vzdělávacího procesu. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále RVP ZV) stanovuje závazné výsledky vzdělávání v podobě klíčových kompetencí a výstupů, které si má žák osvojit. RVP ZV byl schválen MŠMT ČR a nabyl platnosti 1. září 2005, s pozdějšími úpravami a doplněními.

Významnou a nedílnou součástí RVP ZV jsou průřezová témata jako důležitý formativní prvek vzdělávání v rozvoji žáka, především v oblasti postojů a hodnot. Multikulturní výchova je jedním z průřezových témat, prostupuje a je v různé míře zastoupena ve všech vzdělávacích oblastech RVP ZV.

Multikulturní výchovu mohou školy ve svých školních vzdělávacích programech, které zpracovaly na základě RVP ZV, realizovat jako samostatný předmět, integrativní součást vzdělávacího obsahu vyučovacího předmětu, formou projektů, seminářů či kurzů. Nutná je propojenost multikulturní výchovy se vzdělávacím obsahem konkrétních předmětů i obsahem aktivit žáků realizovaných jak ve škole, tak i mimo školu. Neznamená to ovšem navýšení kvantity učiva, ale zařazování takového učiva, které bude v souladu s RVP a současně bude naplňovat obsah multikulturní výchovy.

Multikulturní výchova přispívá ke komplexnímu rozvoji žáka a utváření jeho klíčových kompetencí. V oblasti vědomostí, dovedností a schopností např.:

-
- Poskytuje základní znalosti o různých etnických a kulturních skupinách.
 - Rozvíjí dovednost orientovat se v multikulturní společnosti.
 - Učí komunikaci a spolupráci s příslušníky odlišných kultur, uvědomovat si rovnocennost a rovnoprávnost všech kultur.
 - Seznamuje s významem základních pojmů souvisejících s multikulturní výchovou.

Důležité místo zaujímá multikulturní výchova také ve vytváření postojů a hodnot např.:

- Pomáhá uvědomit si vlastní identitu.
- Pomáhá vytvářet tolerantní přístup a respekt k odlišným kulturám.
- Ovlivňuje hodnotový systém jedince.
- Učí aktivně se zapojovat a vytvářet bezkonfliktní vztahy s jedinci odlišných kultur.

Průřezové téma Multikulturní výchova je členěno do následujících tematických okruhů:

- Kulturní diferenciaci
- Lidské vztahy
- Etnický původ
- Multikulturalita
- Princip sociálního smíru a solidarity

Výběr a realizace daného tématu je ovlivněn situací ve společnosti, škole, aktuálními místními potřebami apod. Je povinností školy nabídnout žákům v průběhu vzdělávání postupně všechny okruhy průřezového tématu.

Význam a nezbytnost multikulturní výchovy ve vzdělávání podtrhují potřeby současné multikulturní společnosti tj. uvědomovat si vlastní identitu, na základě poznávání odlišných kultur chápat jejich hodnoty a postoje, bezkonfliktní soužití a spolupráce apod.

1.9 Průzkum realizace multikulturní výchovy na prvním stupni ZŠ v současnosti

V souvislosti se zpracovávaným tématem diplomové práce jsem provedla průzkum mezi pedagogy prvního stupně základních škol v různých regionech ČR. Toho průzkumu se zúčastnilo 24 pedagogů prvního stupně základních škol bez rozlišení typu škol (úplné, malotřídní, státní, církevní).

Průzkum byl zaměřen na zjištění zařazování multikulturní výchovy do výuky a frekvenci tohoto zařazování, dále na zjištění používaných forem a metod práce, zdrojů námětů při výuce multikulturní výchovy. Dále bylo zjišťováno, zda pedagogové považují množství didaktických pomůcek pro multikulturní výchovu v současnosti za dostačující a které didaktické pomůcky by ve výuce uvítali.

Průzkum byl proveden formou dotazníku (Příloha 3). V dotazníku byly zastoupeny uzavřené otázky s nabídkou výběru odpovědi a otevřené otázky. Odpovědi získané v dotaznících byly zpracovány a získané hodnoty vyjádřeny procentuálně a pomocí grafu.

V následující části jsou uvedeny výsledky zpracování dotazníků.

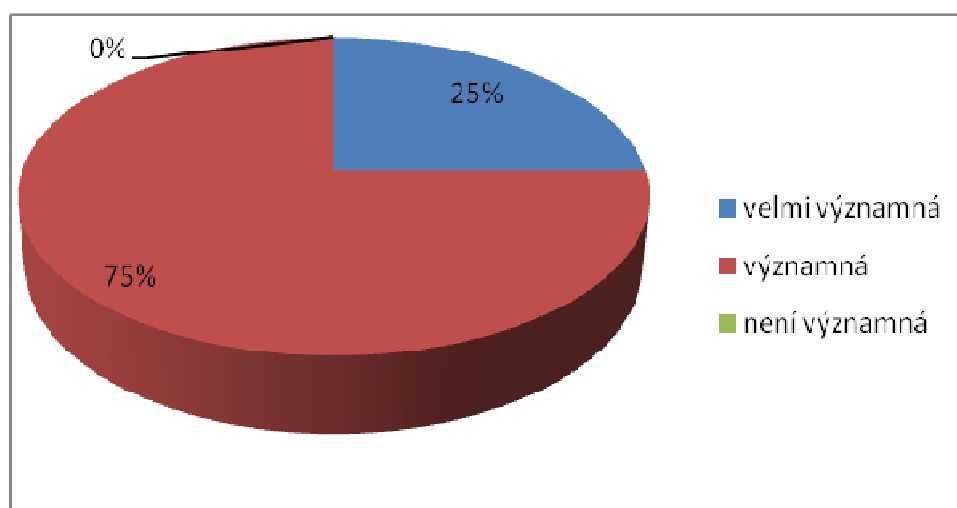
1.9.1 Výsledky průzkumu realizace multikulturní výchovy na prvním stupni základních škol

Otázka č. 1

Jaká je podle vás důležitost zařazování průřezového tématu multikulturní výchova do výuky?

- a) velmi významná
- b) významná
- c) není významná

Graf č. 1

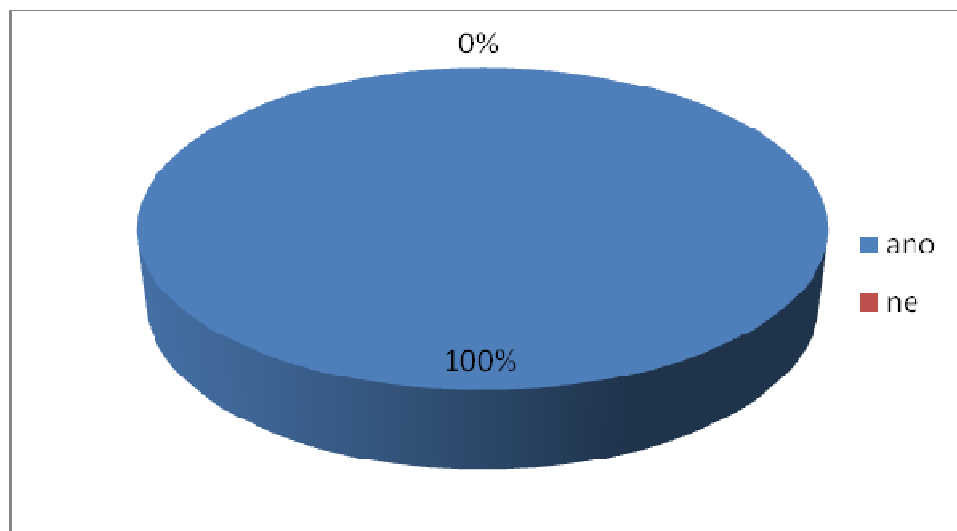
Z grafu je zřejmé, že všichni oslovení pedagogové si uvědomují důležitost a významnost multikulturní výchovy ve výchovně vzdělávacím procesu. Většina (75%) z oslovených pedagogů uvedla významnou důležitost zařazování multikulturní výchovy do výuky. Čtvrtina (25%) pedagogů považuje výuku multikulturní výchovy za velmi důležitou.

Otázka č. 2

Zařazujete multikulturní výchovu do výuky?

- a) ANO
- b) NE

Graf č. 2

Multikulturní výchovu do výuky zařazují všichni (100%) oslovení pedagogové.

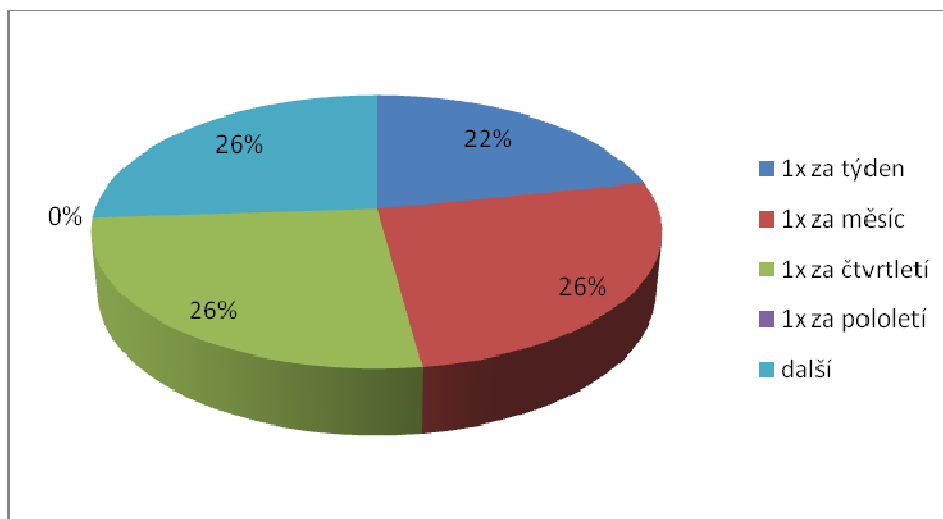
Nejčastěji uváděným důvodem bylo formování mezilidských vztahů a postojů k jedincům odlišných kultur. Dalšími důvody byla potřeba umět žít a spolupracovat s ostatními lidmi, tolerance a sociální citění, seznámení s životem v jiných zemích.

Otázka č. 3

Označte, jak často zařazuje multikulturní výchovu do výuky?

- a) 1x za týden
- b) 1x za měsíc
- c) 1x za čtvrtletí
- d) 1x za pololetí
- e) další

Graf č. 3

Nejčastější frekvence zařazování multikulturní výchovy do výuky je jedenkrát za měsíc (26%) a jedenkrát za čtvrtletí (26%). Značná část pedagogů (22%) zařazuje multikulturní výchovu do výuky jedenkrát za týden.

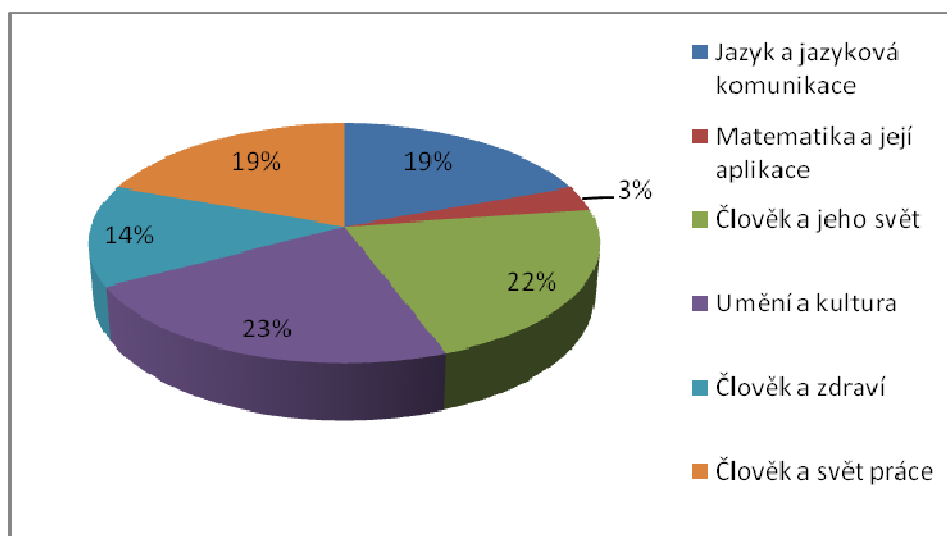
Jako další možnosti četnosti zařazování multikulturní výchovy do výuky (26%) jsou uváděny potřeba zařazení multikulturní výchovy, vhodnost použití tématu při výuce pro multikulturní výchovu.

Otázka č. 4

Ve kterých vzdělávacích oblastech nejčastěji zařazujete multikulturní výchovu?

a) Jazyk a jazyková komunikace	ANO	NE
b) Matematika a její aplikace	ANO	NE
c) Člověk a jeho svět	ANO	NE
d) Umění a kultura	ANO	NE
e) Člověk a zdraví	ANO	NE
f) Člověk a svět práce	ANO	NE

Graf č. 4

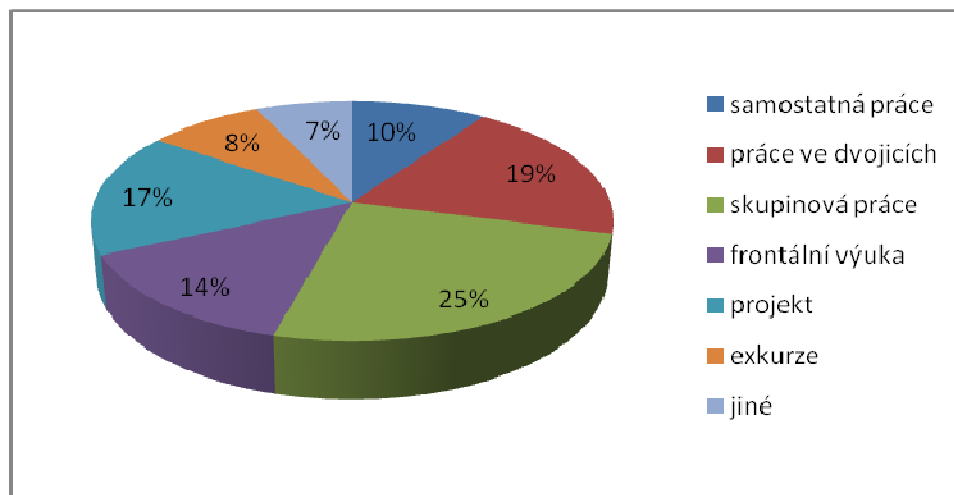
Multikulturní výchova jako průřezové téma je většinou zařazována ve vzdělávacích oblastech Umění a kultura (23%), Člověk a jeho svět (22%), Jazyk a jazyková komunikace (19%), Člověk a svět práce (19%). Méně (14%) je již zařazována ve vzdělávací oblasti Člověk a zdraví. Minimálně (3%) je multikulturní výchova zařazována ve vzdělávací oblasti Matematika a její aplikace.

Otázka č. 5

Které formy práce při výuce multikulturní výchovy využíváte?

a) samostatná práce	ANO	NE
b) práce ve dvojicích	ANO	NE
c) skupinová práce	ANO	NE
d) frontální výuka	ANO	NE
e) projekt	ANO	NE
f) exkurze	ANO	NE
g) jiné	ANO	NE

Graf č. 5

Při realizaci multikulturní výchovy ve výuce je nejčastěji (25%) využívána skupinová práce a práce ve dvojicích (19%). Téměř jedna pětina (17%) multikulturní výchovy je realizována prostřednictvím projektů. V menším rozsahu byla využívána frontální výuka (14%) a samostatná práce (10%). Exkurze je ve výuce multikulturní výchovy využívána v malém rozsahu (8%). Multikulturní výchova je uskutečňována také prostřednictvím divadelních a filmových představení, koncertů a výstav, které dotazovaní pedagogové uvedli v položce jiné

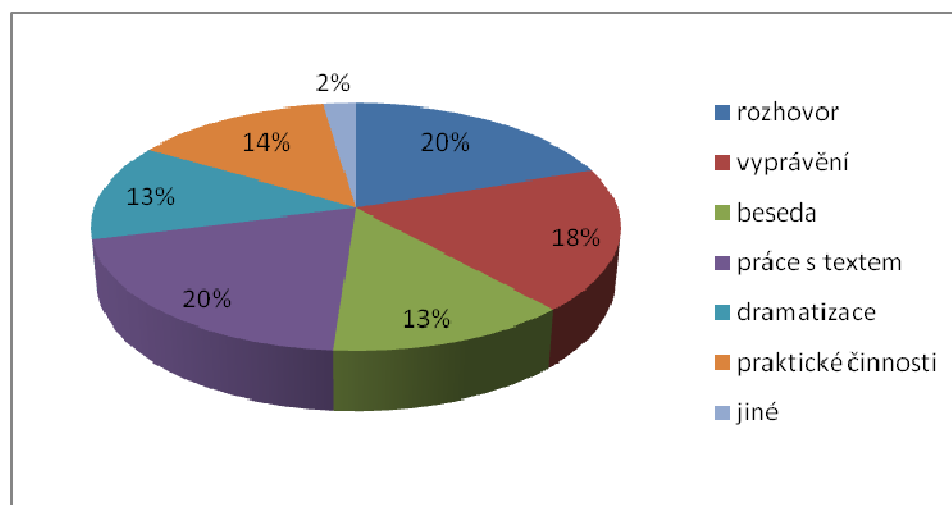
formy práce. Jiné formy práce při zařazení multikulturní výchovy do výuky tvoří nejmenší podíl (7%) z celku nabízených položek.

Otázka č. 6

Které metody práce při výuce multikulturní výchovy využíváte?

a) rozhovor	ANO	NE
b) vyprávění	ANO	NE
c) beseda	ANO	NE
d) práce s textem	ANO	NE
e) dramatizace	ANO	NE
f) praktické činnosti	ANO	NE
g) jiné	ANO	NE

Graf č. 6

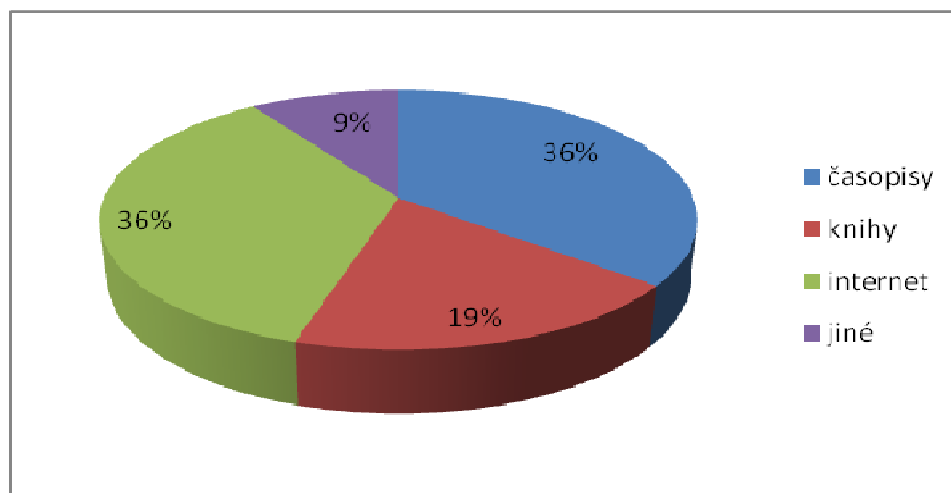
Při výuce multikulturní výchovy je nejvíce (po 20%) využívána metoda práce s textem a rozhovor, dále vyprávění (18%). Téměř stejný podíl z celku zaujímají praktické činnosti (14%), dramatizace (13%) a beseda (13%). Další metody práce při výuce multikulturní výchovy byly uváděny minimálně (2%).

Otázka č. 7

Kde získáváte náměty pro výuku multikulturní výchovy? Uveďte konkrétní název.

- a) časopisy
- b) knihy
- c) internet
- d) jiné

Graf č. 7

Nejčastějším (po 36%) zdrojem námětů pro výuku multikulturní výchovy jsou časopisy a internet. Časopisy, které byly uváděny jako zdroj námětů pro výuku multikulturní výchovy, jsou Komenský, Moderní vyučování, Rodina a škola, Učitelské noviny, Lidé a Země, Předškolák, Sluníčko, Mateřídouška.

Uváděné internetové stránky: www.rvp.cz, www.multikultura.cz, www.mkc.cz, www.msmt.cz, www.wikipedie.cz, www.varianty.cz.

Knihy, jako zdroj námětů, jsou využívány téměř z jedné pětiny (19%) uváděných zdrojů. Nejčastěji byly uváděny používané učebnice a čítanky. Dále publikace J. Průchy Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele, Multikulturní výchova: teorie – praxe – výzkum, Náměty pro multikulturní výchovu autorky Evy Cílkové.

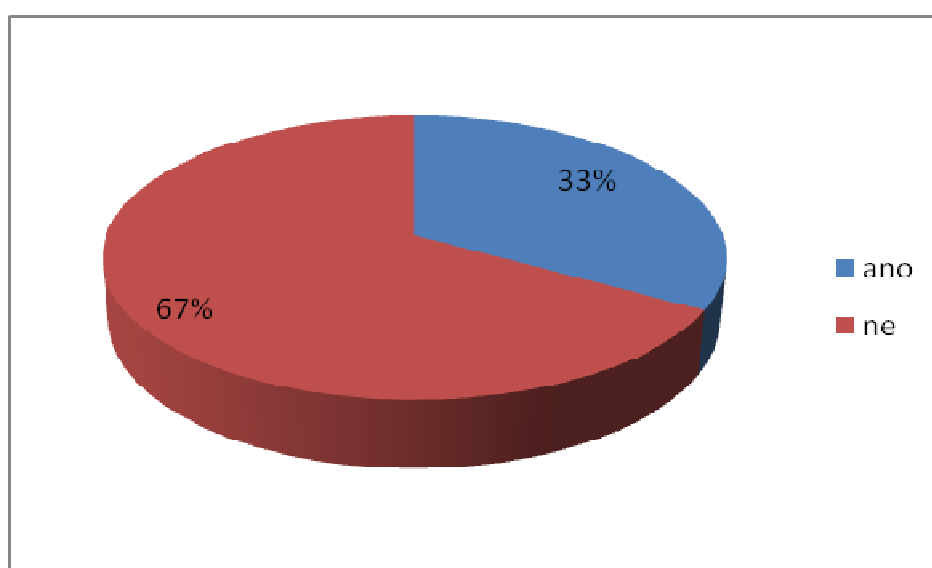
Jiným zdrojem (9%) byly pro pedagogy metodické listy, místní zdroje např. Kulturní centrum Zahrada, rozhlasové a televizní vysílání.

Otázka č. 8

Je podle vašeho názoru dostatek didaktických pomůcek k výuce multikulturní výchovy?

- a) ano
- b) ne

Graf č. 8

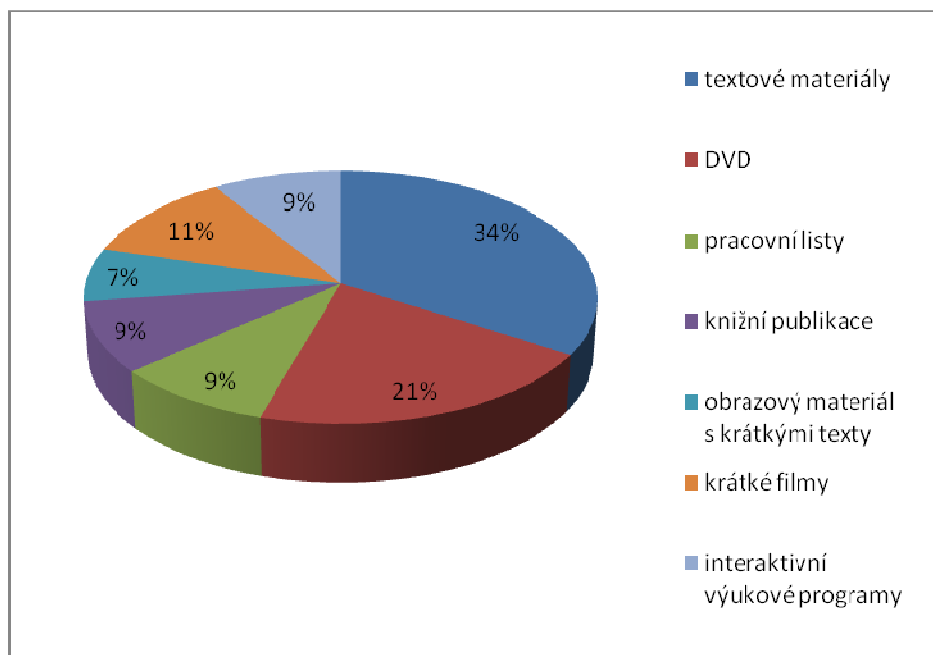

Při hodnocení dostatku didaktických pomůcek k výuce multikulturní výchovy převážil názor (67%), že těchto didaktických pomůcek je nedostatek. Naopak dostatek pomůcek k výuce multikulturní výchovy uvádí 33% dotázaných pedagogů.

Otázka č. 9

Které didaktické pomůcky byste při výuce multikulturní výchovy nejvíce uvítali?

Graf č. 9

Dotázaní pedagogové by nejvíce do své praxe pro výuku multikulturní výchovy uvítali textové materiály (34%) a dále DVD (21%). Shodně (9%) byly požadovány pracovní listy, knižní publikace a interaktivní výukové programy. Pokud bychom pracovní listy a knižní publikace zařadili do položky textový materiál, je zcela zřejmé, že největší podíl z požadovaných materiálů zaujmají textové materiály (73%). Krátké filmy tvoří přibližně desetinu (11%) z požadovaných materiálů. Nejméně požadavků (7%) bylo zaměřeno na obrazový materiál s krátkými texty.

Na základě výsledků zpracování odpovědí v dotazníku, který byl předložen pedagogům prvního stupně v rámci průzkumu realizace multikulturní výchovy na prvním stupni základních škol, lze konstatovat:

- většina (75%) z oslovených pedagogů uvedla významnou důležitost zařazování multikulturní výchovy do výuky, čtvrtina (25%) dotázaných pedagogů považuje zařazování multikulturní výchovy do výuky za velmi významné;
- multikulturní výchovu do výuky zařazují všichni (100%) oslovení pedagogové;
- nejčastěji uváděným důvodem bylo formování mezilidských vztahů ve vztahu k jedincům odlišných kultur;
- ze získaných výsledků je zřejmé téměř stejné zastoupení nabízených položek. Výjimku tvoří položka označující frekvenci 1x za pololetí, která není uplatňována. Nejčastější frekvence zařazování multikulturní výchovy do výuky je jedenkrát za měsíc (26%) a jedenkrát za čtvrtletí (26%). Stejnou částí (26%) jsou využívány jiné možnosti např. potřeba zařazení multikulturní výchovy, vhodnost použití tématu při výuce pro multikulturní výchovu. Značné procento dotázaných (22%) uvádí frekvenci zařazování multikulturní výchovy do výuky jedenkrát za týden.
- multikulturní výchova jako průřezové téma je nejvíce, téměř shodnou mírou, realizována ve vzdělávacích oblastech Umění a kultura (23%) a Člověk a jeho svět (22%). Menším podílem, v porovnání s výše uvedenými vzdělávacími oblastmi, jsou pro zařazování multikulturní výchovy využívány vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace (19%) a Člověk a svět práce (19%). Nejnižší hodnota z celku je zaznamenána u vzdělávací oblasti Matematika a její aplikace, což může vyjadřovat nedostatek témat, které by se v této oblasti vztahovaly k matematice.

-
- nejčastější (25%) využívanou formou práce je skupinová práce. Významně zastoupena je také práce ve dvojicích (19%) a realizace multikulturní výchovy prostřednictvím projektů (17%). V menším rozsahu jsou využívány frontální výuka (14%), samostatná práce (10%) a exkurze (8%).
 - z výsledků průzkumu vyplývá, že oslovení pedagogové při výuce multikulturní výchovy nejvíce využívají metodu práce s textem (20%), rozhovor (20%) a také vyprávění (18%). Téměř shodným podílem jsou zastoupeny praktické činnosti (14%), dramatizace (13%) a beseda (13%).
 - náměty pro výuku multikulturní výchovy dotazovaní pedagogové získávají z časopisů (36%) a internetu (36%). Knihy jako zdroj jsou využívány méně (19%). Z uvedených výsledků je zřejmé, že textové materiály jsou hlavním zdrojem námětů pro výuku multikulturní výchovy.
 - většina oslovených pedagogů (67%) považuje současnou nabídku didaktických pomůcek za nedostačující;
 - v nabídce didaktických materiálů by pedagogové nejvíce (34%) uvítali textové materiály a dále DVD (21%). Další z nabízených pomůcek byly téměř shodně zastoupeny: krátké filmy (11%), pracovní listy (9%), knižní publikace (9%), interaktivní výukové programy (9%) a obrazový materiál (7%). Z požadovaných knižních publikací není zřejmé, zda je zájem o publikace týkající se námětů do multikulturní výchovy zaměřených pro určitý věk, oblast, zaměřené obecně nebo jako učebnice multikulturní výchovy s metodikou.

Z uvedených výpovědí je zřejmé, že školy mají multikulturní výchovu zapracovanou ve svých školních vzdělávacích programech a je na prvním stupni základních škol také prakticky realizována. Za velmi pozitivní lze hodnotit postoj oslovených pedagogů k významu multikulturní výchovy ve vzdělávání dětí. Význam multikulturní výchovy shledávají pedagogové především v přínosu

pro formování mezilidských vztahů v současné stále více mnohonárodnostní společnosti, poznávání jiných kultur nikoliv ve zpestření výuky novými náměty nebo činnostmi. Někteří pedagogové uvádějí nedostatek vhodných didaktických pomůcek a literatury pro výuku multikulturní výchovy. V porovnání s obdobím, kdy multikulturní výchova vstupovala do výchovně vzdělávacího procesu, je didaktických pomůcek mnohem více, především knižních publikací, i když pedagogové uvádějí, že je jich stále nedostatek. Multikulturní tematikou se zabývají také různá vzdělávací centra, knihovny nebo muzea. Ne vždy ovšem mohou pedagogové se svými žáky vyjet za vzděláním mimo školu, proto by uvítali didaktické pomůcky ve formě videonahrávek, obrazového materiálu.

Z mého hlediska spatřuji význam multikulturní výchovy především v rozvoji osobnostní a sociální stránky dítěte. Orientovat se ve společnosti, umět hodnotit a řešit nové situace, které nastávají při setkání dětí s příslušníky odlišných kultur, se kterými se rodiče dětí neměli možnost setkat, zaujmout v těchto situacích správné stanovisko, je praktický přínos multikulturní výchovy ve vzdělávání dětí.

2 Praktická část

V praktické části jsou uvedeny aktivity, které jsou vhodné a realizovatelné ve výuce multikulturní výchovy na prvním stupni základní školy. Všechny aktivity byly realizovány ve čtvrtém ročníku základní školy. Některé aktivity je možné uskutečnit také v jiných ročnících prvního stupně základní školy nebo je lze pro daný ročník mírně upravit.

Praktická část je rozdělena na dvě části.

- I. část – Kdo jsem já
- II. část – Poznáváme jiné kultury

Jednotlivé aktivity mohou být uskutečňovány v průběhu celého školního roku. Některé aktivity je vhodné realizovat v období, ke kterému se vztahují.

2.1 Kdo jsem já

2.1.1 *Moje vlastnosti*

Cíl	Poznání a uvědomění si svých osobních vlastností
Organizační forma	Hromadná, skupinová, individuální
Metody	Vysvětlování, rozhovor, práce s textem, diskuse
Pomůcky	Kartičky se zvířaty, kartičky s vlastnostmi (Příloha 4), text bajky (Příloha 5), volné kartičky, papír A3 (každý žák jeden kus)
Časová dotace	45 minut

Úvodní část – motivace

Pomůcky: kartičky s obrázky zvířat, kartičky s přirovnáním (Příloha 4).

Polovina žáků obdrží kartičky s obrázky zvířat, druhá polovina kartičky s vlastnostmi.

Úkoly:

- *Vytvořte dvojice na základě spojení obrázku zvířete s danou vlastností.*
- *Představte svoje přirovnání ostatním dvojicím a sdělte, zda jste se s tímto přirovnáním již setkali – v jaké situaci.*
- *Které přirovnání je pro vás nové, neznámé.*

Neznámá přirovnání žákům vysvětlit pomocí konkrétní situace.

Hlavní část

Čtení textu O havranu, syru a lišce (Příloha 5).

Žáci pracují ve dvojicích.

Dvojice obdrží text bajky rozdělený na dvě části označené I a II, každý žák jednu část.

Úkoly:

- *Vzájemně si přečtěte text, začněte částí označenou I, poté část II.*

Žákům vysvětlíme neznámé pojmy nebo slovní spojení.

Práce s textem

Práce ve dvojici:

- *Vypiš z textu hlavní postavy.*
- *Ke každé postavě přiřpiš její vlastnosti.*
- *Barevně rozliš vlastnosti kladné a záporné.*

Skupinová práce:

- *Vzájemně si sdělte výsledky vaší práce ve dvojicích včetně zdůvodnění vašeho hodnocení vlastností postav.*
- *Připravte si stručný závěr vaší skupinové diskuse pro ostatní skupiny (na kterých informacích jste se shodli, které informace a proč byly přijímány s rozdílnými názory).*
- *Pro sdělení závěru vaší skupinové práce si zvolte jednoho člena skupiny jako mluvčího.*

Povahové vlastnosti

Společná práce.

Pro každého žáka jsou připraveny dvě kartičky.

Úkoly:

- *Na připravené kartičky napište povahové vlastnosti.*

-
- *Kartičky s povahovými vlastnostmi rozdělte do dvou skupin – kladné vlastnosti, záporné vlastnosti.*

Individuální práce.

Zpracování části projektu *Kdo jsem já – Moje vlastnosti.*

Úkoly:

- *Doprostřed archu papíru A3 napiš velkými tiskacími písmeny svoje jméno.*
- *Pokus se k některým písmenům tvého jména připsat přídavné jméno, které daným písmenem začíná a vystihuje tvoji vlastnost.*
- *Napiš svoje další kladné i záporné vlastnosti.*
- *Ke každé vlastnosti dopiš příklad aktivity, kde se tvoje uvedená vlastnost projevuje.*
- *Kterých vlastností si na sobě ceníš a chceš je dále rozvíjet, označ znaménkem +.*
- *Vlastnosti, které bys chtěl u sebe potlačit, označ znaménkem -.*

Závěrečná část

Kdo chce seznámit kolektiv se svými vlastnostmi, má možnost prezentace před kolektivem nebo na třídní nástěnce.

Pracovní list *Moje vlastnosti* si děti uloží do svého portfolia.

2.1.2 Jak mne vidí spolužáci

Cíl	Uvědomění si pozitivních vlastností svých spolužáků
Organizační forma	Hromadná, skupinová, individuální
Metody	Vysvětlování, rozhovor, práce s textem, diskuse
Pomůcky	Kartičky se jmény nebo názvy postav z pohádek, kartičky s názvy pohádek (Příloha 6), volné listy papíru
Časová dotace	45 minut

Úvodní část – motivace

Pomůcky: kartičky se jmény nebo názvy postav z pohádek, kartičky s názvy pohádek (Příloha 6).

Polovina žáků obdrží kartičky se jmény nebo názvy postav z pohádek, druhá polovina kartičky s názvy pohádek.

Úkoly:

- *Vytvořte dvojice na základě spojení jména nebo názvu postavy z pohádky a názvu pohádky.*

Hlavní část

Vlastnosti pohádkových postav

Dvojice si připraví představení své pohádkové postavy a pohádky, ve které vystupuje podle následujících pokynů.

Úkoly:

- *Stručně spolužákům sdělíte:*
 - *co vy jako postava z pohádky umíte, jaké máte schopnosti;*
 - *dvě důležité činnosti, které jste v pohádce vykonali;*

-
- *vlastnosti vaší postavy z pohádky;*
 - *kdo ze třídy, by mohl být danou postavou z pohádky a proč;*
 - *při představování postavy z pohádky a pohádky nesmíte použít slova, která jsou příbuzná k názvu vaší postavy z pohádky;*

Prezentace práce jednotlivých dvojic

Jednotlivé dvojice představují svoje postavy z pohádky, současně sdělují vlastnosti jejich pohádkové postavy, koho ze spolužáků by obsadili do role dané postavy se zdůvodněním tohoto rozhodnutí.

Ostatní skupiny doplňují ke jménu nebo názvu postavy z pohádky název pohádky.

Vlastnosti mých spolužáků

Pomůcky: pro každého žáka list se jmény spolužáků.

Úkoly:

- *Na připravený list se jmény spolužáků napiš ke každému jménu spolužákovu kladnou vlastnost, jakou činnost dobře umí, čeho si na spolužákovi ceníš apod.*
- *List rozstříhej a svoje sdělení předej jednotlivým spolužákům.*

Děti si sdělení od ostatních spolužáků nalepí na svůj arch papíru A3.

Závěrečná část

Komunitní kruh – kdo chce, může kolektivu sdělit, která informace od spolužáků týkající se jeho osoby jej překvapila nebo potěšila.

2.1.3 Chtěl/chtěla bych být

Cíl	Rozvoj kritického myšlení
Organizační forma	Hromadná, skupinová, individuální
Metody	Vysvětlování, rozhovor, diskuse
Pomůcky	Úryvek textu Jak Mach a Šebestová udělali z dědečka Tarzana (Příloha 7), telefonní sluchátko, pracovní listy (Příloha 8, Příloha 9), arch A3
Časová dotace	45 minut

Úvodní část – motivace

Pomůcky: úryvek textu Jak Mach a Šebestová udělali z dědečka Tarzana (Příloha 7), telefonní sluchátko.

Vyučující přečte úryvek textu. Poté mají děti možnost sdělit telefonnímu sluchátku, kým a kde by chtěly být. Svoje přání zdůvodní.

Hlavní část

Pomůcky: pracovní listy Moje přání (Příloha 8), Moje rozhodnutí (Příloha 9), arch A3.

Žáci obdrží pracovní listy, arch A3.

Úkoly:

- *Do pracovního listu Moje přání napište, čím byste chtěli být a svoje rozhodnutí zdůvodněte.*
- *Do pracovního listu Moje rozhodnutí napište svoje rozhodnutí ANO – NE k uvedeným nabídkám. Svoje rozhodnutí zdůvodněte.*
- *Pracovní listy nalepte na zadní stranu archu A3.*

-
- *Svoje rozhodnutí z pracovního listu Moje rozhodnutí zaznamenejte také na jednotlivé lístky s nabídkami, které jsou rozmístěny po třídě, již bez uvádění důvodu svého rozhodnutí.*

Závěr

Diskuse k výše uvedené aktivitě.

Žáci mají možnost sdělit svá přání, kým by chtěli být, svá rozhodnutí k jednotlivým nabídkám. Je důležité, aby vždy uváděli také důvody svého rozhodnutí.

Vyučující na základě výsledků na jednotlivých lístečích sdělí žákům nejčastější frekvence kladných a záporných odpovědí.

2.1.4 Společné kreslení

Cíl	Rozvoj kooperace, poznání osobních vlastností, pozice při společné práci (dominance, submise)
Organizační forma	Skupinová
Metody	Vysvětlování, rozhovor, diskuse
Pomůcky	Text Pět minut v Africe (Příloha 10), čtvrtky papíru, pastelky, obálky se zadáním úkolu, mapa světa
Časová dotace	45 minut

Úvodní část

Rozhovor na téma domácí zvířata, zvířata v ZOO.

Hlavní část

Čtení textu Pět minut v Africe (Příloha 10).

Úkoly:

- *Ukaž na mapě Afriku.*
- *Urči polohu Afriky vzhledem k ČR.*

Práce s textem

Úkoly:

- *Napiš na lístek, která zvířata sis z textu zapamatoval/la.*
- Společná kontrola.
- *Jmenuj další zvířata, která žijí v Africe.*
 - *Které ze jmenovaných zvířat žijících v Africe jsi viděl/la v ZOO.*

Vytvoření ilustrace k textu

Rozdělení žáků do dvojic pomocí dvojic obálek stejné barvy.

Každá dvojice bude mít dvě obálky stejné barvy. I když jsou obálky barevně stejné, zadání úkolu je různé. Například jeden z dvojice má za úkol nakreslit palmu, druhý z dvojice má úkol nakreslit lva.

Pokyny a úkoly:

- *Nikdo z žáků nesmí po celou dobu aktivity hovořit.*
- *Z krabičky si každý vytáhne jednu obálku.*
- *Obálku smíte otevřít až na pokyn vyučujícího.*
- *Vytvořte dvojice na základě stejné barvy obálek.*
- *Společně si najděte pracovní místo, kde budete moci kreslit.*

Každá dvojice obdrží od vyučujícího čtvrtku papíru a jednu pastelku.

- *Kreslit budete tak, že pastelku budete držet společně.*
- *Nyní každý otevře obálku, přečtete si zadání úkolu, zadání nikomu nesděluje a vloží zpět do obálky.*
- *Můžete začít společnou kresbu, po dokončení kresby odevzdejte pastelku vyučujícímu.*

Žáci tvoří společnou kresbu podle zadání, které si přečetli na lístku ze své obálky. Je možné stanovit časový limit, kdy má mít dvojice společnou kresbu dokončenu. Časový limit ovšem může působit jako stresový faktor.

Po dokončení společných prací následuje jejich prezentace a diskuse k dané aktivitě.

Otázky:

- *Jak se vám ve dvojici spolupracovalo?*
- *Jak ses snažil/la realizovat svůj úkol?*
- *Kdo byl vůdčí osobností při práci?*

-
- *Jak se cítil/la v roli vůdčí/podřízené osobnosti?*
 - *Která role byla pro tebe příjemnější?*

Závěr

K vytvoření společného díla je nezbytná spolupráce, dát prostor k realizaci všem účastníkům práce, snažit se pochopit záměr spolupracovníků.

2.2 Poznáváme jiné kultury

Cílem všech aktivit uvedených v této části je uvědomění si rozmanitosti a bohatosti různých kultur, chápání odlišností a významů činností, společenského projevu těchto příslušníků v porovnání s naší kulturou. Pokud jsou v třídním kolektivu děti odlišných kultur, je nezbytné je seznamovat s naší kulturou, našimi hodnotami, tradicemi a zvyky, které se liší, nejen v rámci naší vlasti, ale také v rámci regionů.

V práci se více zaměřuji na země východní Asie, jejíž obyvatelé žijí mezi námi a jejichž kultura je v některých prvcích značně odlišná od naší kultury, ale v některých prvcích lze shledat podobné projevy.

PRŮVODCE ZEMĚMI VÝCHODNÍ ASIE

Cíl	Seznámení se zeměmi východní Asie Žák vyhledá, zpracuje a prezentuje požadované informace
Organizační forma	Skupinová práce
Metody	Vysvětlování, rozhovor, diskuse, práce s textem, praktická činnost
Pomůcky	Mapy, encyklopedie, atlasy, obrazový materiál Lidé světa (Příloha 11), internet
Časová dotace	Viz. poznámka

Úvodní část

Motivační rozhovor na téma cestování a pobyt v zahraničí:

- *Za jakým účelem je možné cestovat do zahraničí?*
- *Co je důvodem dlouhodobých pobytů v zahraničí?*
- *Znáte někoho ze zahraničí, kdo dlouhodobě pobývá v naší republice a má již zde svůj nový domov?*
- *Pokud ano, proč tato osoba nebo její rodiče, prarodiče opustili svoji původní vlast?*
- *Myslíte si, že je pro osoby odlišných kultur obtížné přizpůsobit se a zapojit se do života v naší zemi?*
- *Co může být příčinou vzájemného nepochopení mezi jedinci odlišných kultur?*
- *Jaké mohou být důsledky a projevy tohoto vzájemného nepochopení? Setkali jste se někdy s těmito projevy?*
- *Jak by se podle vás dalo předcházet vzájemnému nepochopení?*

Hlavní část

Žákům předložíme fotografie nebo obrázky lidí z různých zemí, částí světa a světadílů (Příloha 11).

Úkol:

- *Přiložte obrázek na místo na mapě, odkud lidé na obrázku pocházejí. (Na mapě světa máme připevněny lístky s názvy jednotlivých zemí, částí světa a světadílů, odkud lidé na obrázcích pocházejí).*

Provedeme společnou kontrolu správnosti splněného úkolu.

Práce ve skupině

Úkol:

- *Vyberte si jednu skupinu lidí a napište, co o dané skupině, zemi, odkud pocházejí, víte. Pokuste se vytvořit myšlenkovou mapu.*

Prezentace práce skupin

Žáci připojí svoje informace k dané skupině lidí na obrázku.

- *Vyberte zemi, část světa, odkud si myslíte, že je v naší zemi nejvíce původních obyvatel.*

Poznámka: Vzhledem k blízkosti naší obce k Brnu, žáci uvádějí oblast východní Asie.

Zadání dlouhodobějšího úkolu:

- *Rozdělte se do skupin. Každá skupina se stává cestovní kancelář, která pro svoje turisty vytvoří průvodce určitou zemí východní Asie.*
- *V průvodci uveďte následující informace:*
 - *Polohu země, hlavní město dané země.*

-
- *Základní geografické údaje:*
 - *Počet obyvatel*
 - *Sousední státy*
 - *Povrch – pohoří, nížiny, vodstvo*
 - *Podnebí*
 - *Rostlinstvo a živočišstvo*
 - *Kulturně historické památky země.*
 - *Jazyk, kterým se v zemi hovoří.*
 - *Výše uvedené informace můžete doplnit ještě podle vás zajímavými informacemi.*
 - *Svoje informace doplňte obrázky z dané země.*
 - *Formát průvodce zvolte na základě společné domluvy.*

Poznámka: K vyhledání potřebných informací poskytneme žákům knihy, atlasy, umožníme přístup na internet. Další informace mohou žáci také získávat např. v knihovnách, od rodičů. Závěrečné zpracování informací a vytvoření průvodce realizujeme ve škole.

Závěrečná část

Žáci zhodnotí svoji práci, vyjádří se k zajímavosti, náročnosti daných činností.

Společná domluva časového plánu získávání potřebných informací, jejich zpracování, realizace a prezentace průvodce.

Prezentace průvodce

Jednotlivé skupiny, v roli cestovních kanceláří, představují svým spolužákům jako možným turistům danou zemi.

Žáci si podle jednotlivých prezentací „cestovních kancelářů“ vybírají zemi, kterou by nejraději navštívili a své rozhodnutí zdůvodní.

Poznámka: Zadání průvodce je možné podle doplňujících námětů žáků měnit.

PROJEKT DRAK

Častou podzimní činností našich dětí a jejich rodičů je pouštění draků. Téma „Drak“ je možné zpracovat v různých předmětech. V rámci literární výchovy drak jako postava vystupující v pohádkách, pověstech, v rámci pracovních činností výroba draka, v rámci jazykové a komunikační výchovy popis draka apod. V rámci multikulturní výchovy se děti seznámí s pojetím postavy draka v literatuře zemí východní Asie, tradicí a významem pouštění draků v různých zemích, zastoupení draka v tradičním čínském kalendáři.

VZDĚLÁVACÍ OBLAST	AKTIVITY
JAZYK A JAZYKOVÁ KOMUNIKACE	Literární výchova – pověst - drak v pověstech Jazyková komunikace a sloh - práce s textem – vyhledávání informací - popis draka
MATEMATIKA A JEJÍ APLIKACE	Jednotky délky - měření materiálu na výrobu draka - převody jednotek délky - jednoduché matematické výpočty
ČLOVĚK A JEHO SVĚT	Práce s mapou, globusem - vyhledávání zemí na mapě - určení polohy vůči ČR
ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE	Výroba draka, pouštění draků
PRŮŘEZOVÉ TÉMA	
MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA	Seznámení se s tradicí pouštění draků a odlišným významem této aktivity v různých zemích
Časová dotace	Jednodenní projekt

Závěrem následující první a druhé části tohoto projektu je pouštění draků, proto bychom měli realizaci projektu zvolit den, kdy bude možné draky pouštět.

I. část Jazyk a jazyková komunikace

Cíl	Orientace v textu, vyhledání informací, sdělení
Organizační forma	Práce ve skupinách
Metody	Vysvětlování, práce s textem, expertní skupina
Pomůcky	Textový materiál (Příloha 13)
Časová dotace	45 minut

Úvodní část

Rozhovor na téma drak.

- *Kde jste se setkali s pojmem drak?*
- *Jaké měl drak vlastnosti?*

Odpovědi dětí zaznamenáváme na tabuli – návrh záznamu na tabuli (Příloha 12).

Hlavní část

Zaměříme se na pojetí draka v souvislosti s tradičními podzimními radovánkami, a to na tradici pouštění draků.

Práce ve skupině

Vzájemně odpovězte na následující otázky, odpovědi zaznamenejte.

Otázky a úkoly:

- *Pouště/a jsi někdy na podzim draka?*
- *Umíš si vyrobit vlastního draka?*

-
- *Víš, kde vznikla tradice pouštění draků? (světadíl, země)*
 - *Odhadněte, jak dlouho trvá tradice pouštění draků.*

Prezentace práce skupin.

Práce s textem (Příloha 13) – metoda „expertních“ skupin.

- Žáci se rozdělí do „domovských“ skupin. Počet členů ve skupině volíme podle počtu následných „expertních“ skupin.
- Vytvoření expertních skupin: žáci se ve skupině rozdělí k jednotlivým pracovním místům expertních skupin. Z každé „domovské“ skupiny přichází jeden člen do každé „expertní“ skupiny.
- Každá „expertní“ skupina obdrží text týkající se tradice pouštění draků.
- Členové „expertní“ skupiny pozorně prostudují svůj text, vyhledají a zaznamenají pro žáky nové a zajímavé informace.
- Po ukončení práce v „expertních“ skupinách se žáci vracejí do svých „domovských“ skupin a ostatním členům „domovské“ skupiny předávají nově získané poznatky.

Úkoly:

V expertních skupinách se zaměřte na informace týkající se odpovědí na následující otázky a splnění zadaných úkolů.

- *Kolik let trvá v Číně tradice pouštění draků?*
- *O kolik let je kratší tradice pouštění draků v Japonsku než v Číně?*
- *Ve kterém století se pouštění draků objevilo v Čechách?*

-
- *O kolik metrů výše nad nejvyšší vrchol světa, který měří 8 850 m. n. m., vyletěla sestava německých draků?*
 - *Zaokrouhli výšku, kterou dosáhla sestava německých draků, na tisíce metrů. Kolik je to kilometrů? Které vesnice, města leží v této vzdálenosti v kilometrech od naší obce?*

Poznámka: Texty týkající se tradice pouštění draků jsou obsáhlejší a je na zvážení vyučujícího, v jaké šíři žákům texty předá. Větší rozsah textů byl volen s ohledem na vyjádření vyučujících o nedostatku materiálu k aktivitám v multikulturní výchově.

Prezentace práce skupin.

Závěrečná část

Hodnocení činnosti žáky – obtížnost, zajímavost, zisk nových informací.

Hodnocení práce žáků vyučujícím.

Poznámka: Metoda expertních skupin bývá pro žáky náročnější, neboť je potřeba jejich plná pozornost na danou činnost. Při hodnocení práce žáci často jako náročnou část uvádějí sdělení informací z „expertních“ skupin v domovských skupinách. Proto je potřeba volit obtížnost a rozsáhlost textů s ohledem na úroveň žáků.

II. část Člověk a svět práce

Cíl	Výroba papírového draka – poznávání vlastností materiálů
Organizační forma	Individuální práce, práce ve dvojicích
Metody	Vysvětlování, rozhovor, práce s textem, demonstrace
Pomůcky	Návod na výrobu draka (Příloha 14), materiál na výrobu draka – papír, dřevěné lišty, lepidlo, motouz, krepový papír, pastelky, tempery
Časová dotace	90 minut

Úvodní část

Rozhovor na téma podzim, pouštění draků, tradice pouštění draků v různých zemích.

Hlavní část

Výroba papírového draka

Upozornit na bezpečnost při práci.

Seznámit žáky s postupem výroby draka (pracovní postup – Příloha 14).

Názorně ukázat kroky, které by mohly být pro žáky obtížné.

Závěrečná část

Zhodnocení práce žáků.

Pokud jsou příznivé podmínky pro pouštění draků, můžeme jít pouštět draky.

V opačném případě se domluvíme na společném pouštění draků a do té doby draky vystavíme v prostorách třídy nebo školy.

III. část Pouštění draků

Před vlastním pouštěním draků je potřeba, aby vyučující vybral vhodné místo pro tuto činnost. Dále je nutné poučit žáky o bezpečnosti při přechodu ze školy na místo pouštění draků a při vlastním pouštění draků.

Je potřeba, aby vyučující měl zkušenosti s pouštěním draků.

Pokud má některý ze žáků potíže při pouštění draka, obrátí se s žádostí o pomoc na kamaráda nebo vyučujícího.

V rámci pouštění draků vyzveme žáky k uspořádání malé soutěže. Žáci sami navrhnou obsah soutěže.

Na závěr pouštění draků vyhodnotíme soutěž, odměníme nejen vítěze, ale i všechny zúčastněné žáky.

Pouštění draků můžeme následně také uskutečnit jako odpolední aktivitu žáků s rodiči nebo připravit pro žáky ostatních ročníků soutěž v pouštění draků.

IV. část Popis draka

Cíl	Žák k popisu užívá výstižná slova, bohatost slovní zásoby
Organizační forma	Individuální práce
Metody	Vysvětlování
Pomůcky	Pracovní list (Příloha 15)
Časová dotace	45 minut

Úvodní část

Žákům předložíme několik obrázků draků s jejich stručnými popisy. Některé popisy nebudou zcela výstižné, takže je bude možné přiřadit k více obrázkům. Úkolem žáků je přiřadit popis draka ke správnému obrázku draka.

Otázky:

- *Bylo pro vás obtížné přiřadit popis draka ke správnému obrázku draka?*
- *Proč bylo obtížné přiřadit některé popisy ke správnému obrázku?*
- *Jaký má být správný popis, abychom podle něj mohli poznat správný obrázek?*

Hlavní část

Společná činnost

Na tabuli tvoříme myšlenkovou mapu Popis draka.

Individuální práce

Úkoly:

- *Na pracovní list (Příloha 15) nakresli svého draka a popiš jej.*
- *Při popisu používej výstižná slova.*

Pro vlastní popis ponecháme žákům dostatek času.

Prezentace práce žáků

- Ponecháme na vlastním rozhodnutí žáků, zda chtějí přečíst svůj popis.
- Žáky, kteří se málo zapojují do prezentací prací, vyzveme, aby přečetli alespoň část popisu.

Závěrečná část

Žáci zhodnotí svoji práci, vyjádří se k těm částem činnosti, které pro ně byly obtížné nebo naopak jim nečinily potíže.

Zhodnocení práce žáků vyučujícím.

Pokud máme draky vystaveny, připojíme k jednotlivým vystaveným drakům jejich popis.

DALŠÍ NÁMĚTY PRO MULTIKULTURNÍ VÝCHOVU

Jazyk a jazyková komunikace

Cíl	Žák porovná daný literární žánr v odlišných kulturách, sdělí závěr porovnání
Organizační forma	Skupinová práce, práce ve dvojicích
Metody	Vysvětlování, rozhovor, diskuse, práce s textem
Pomůcky	Karty s názvy pohádek, pověstí a bajek, karty s názvy literárních žánrů – pohádka, pověst, bajka, karty s charakteristikou jednotlivých žánrů, texty pověstí, pohádek a bajek (Příloha 16, Příloha 18, Příloha 19, Příloha 20, Příloha 21, Příloha 22, Příloha 23, Příloha 24, Příloha 25, Příloha 26, Příloha 27)
Časová dotace	45 minut

Úvodní část

Pomůcky: karty s názvy pohádek, pověstí a bajek, karty s názvy literárních žánrů – pohádka, pověst, bajka, karty s charakteristikou jednotlivých žánrů.

Pracujeme s magnetickou tabulí nebo na koberci.

Úkoly:

- *Přiřadte k danému názvu literárního žánru jeho charakteristiku a názvy jednotlivých pohádek, pověstí a bajek.*

Provedeme společnou kontrolu, vyučující odpoví na případné dotazy.

Hlavní část

Práce ve dvojicích

Do dvojic rozdáme texty pověstí, pohádek a bajek a to tak, že jeden žák z dvojice obdrží text daného literárního žánru naší kultury, druhý žák obdrží text daného literárního žánru ze země východní Asie.

Poznámka: V přílohách není uveden text české pohádky. Vyučující má možnost volby pohádky podle vlastního výběru.

Úkoly:

- *Přečtěte si text a označte v něm slova, která jsou pro vás nejasná.*
- *Ve vzájemné diskusi se spolužáky, kteří mají stejný text, se pokuste objasnit význam slov, která jsou pro vás nejasná. Pokud nedospějete k jednoznačnému závěru, nebo si se závěrem nebudete jisti, požádejte o pomoc vyučujícího.*
- *Splňte úkoly, které jsou uvedeny na pracovním listu.*
- *Ve dvojicích si porovnejte splnění úkolů a připravte si sdělení, zda a ve kterém bodě se vaše texty lišily.*

Práce ve skupinách

Žáci s texty stejných žánrů vytvoří pracovní skupiny, ve kterých si vzájemně sdělí svoje závěry.

Úkol pro skupiny:

- *Ve skupině si zvolte mluvčího.*
- *Mluvčí stručně sdělí:*
 - *Jakého žánru byly čtené texty.*
 - *Zda se liší pojetí daného literárního žánru v naší kultuře a kultuře dané země.*

Závěrečná část

Žáci i vyučující hodnotí průběh jednotlivých činností, práci ve dvojicích a skupinách.

Texty s pověstmi, pohádkami a bajkami umístíme na nástěnku, aby se s nimi mohli seznámit i ostatní žáci.

Pokud máme možnost, nabídneme žákům také knihy s pověstmi, pohádkami a bajkami ze zemí východní Asie nebo i dalších zemí či kultur.

Písmo zemí východní Asie

Cíl	Žáci se seznámí s písmem zemí východní Asie
Organizační forma	Skupinová práce, samostatná práce
Metody	Vysvětlování, rozhovor, práce s textem
Pomůcky	Textový materiál, encyklopedie, ukázky písma (Příloha 28)
Časová dotace	45 minut

Úvodní část

Rozhovor na téma dorozumívání lidí od pravěku do dnešní doby.

Ukázky jednotlivých druhů písma.

Hlavní část

Skupinová práce

Skupiny obdrží texty vztahující se k písmu zemí východní Asie.

Úkoly:

- *Pozorně si přečtěte text.*
- *Připravte si stručný obsah vašeho textu.*
- *Seznamte ostatní skupiny s obsahem vašeho textu.*
- *Jaké jsou rozdíly v zápisu slov v japonštině, čínštině, vietnamštině a češtině?*

Prezentace práce skupin.

Individuální práce

Úkoly:

- *Pokus se čínskými znaky zapsat:*
 - *svoje jméno;*
 - *svoje datum narození;*
 - *znamení roku narození podle čínského kalendáře;*

Poznámka: V příloze jsou uvedeny (vzhledem k rozsáhlosti přepisů) pouze přepisy některých českých jmen a arabských číslic. Všechny potřebné přepisy lze vyhledat na patřičných internetových stránkách.

Závěrečná část

Žáci prezentují svoje práce, vyjádří se k zajímavosti a obtížnosti činnosti.

Hodnocení práce skupin a jednotlivců vyučujícím.

Výstava prací žáků.

Kalendáře zemí východní Asie

Cíl	Žák určí rozdíly mezi kalendářem používaným u nás a kalendáři zemí východní Asie
Organizační forma	Skupinová práce, individuální práce
Metody	Vysvětlování, rozhovor, práce s textem
Pomůcky	Textový materiál (Příloha 29, Příloha 30)
Časová dotace	45 minut

Úvodní část

Rozhovor na téma měření času, rok, roční období.

Hlavní část

Pomůcky: texty s informacemi o kalendářích v zemích východní Asie.

Práce ve skupinách

Úkoly:

- *Pozorně si přečtěte text týkající se japonského kalendáře.*
- *Vyhledejte shody a rozdíly mezi naším (gregoriánským) kalendářem a japonským kalendářem.*
- *Pokuste se, stejně jako je tomu u japonského kalendáře:*
 - *připsat ke každému našemu měsíci jeho význam;*
 - *porovnejte státní svátky slavené u nás s národními svátky v Japonsku:*
 - *Jsou některé svátky shodné nebo podobné?*
 - *Slaví se některé svátky ve stejný den?*

◦ *Který svátek v japonském kalendáři vás nejvíce zaujal a proč? Myslíte si, že by se mohl zavést také u nás?*

- *Vymyslete k některým dnům jejich názvy, které by se mohly užívat u nás.*

Prezentace práce jednotlivých skupin

Pracovní listy vystavíme na nástěnce.

Individuální práce

Úkoly:

- *Přečti si legendu o vzniku tradičního čínského kalendáře.*
- *Najdi, ve kterém znamení ses narodil/la.*
- *Podle znamení zjisti svoje vlastnosti.*
- *Zjištěné informace si dopiš na list A3 – Kdo jsem já.*

Žáci se rozdělí do skupin podle znamení, které připadá na rok jejich narození. Skupiny si zvolí mluvčího. Mluvčí skupiny sdělí ostatním žákům vlastnosti, které by měly mít osoby narozené v daném znamení. Každý žák zhodnotí, zda jeho vlastnosti odpovídají vlastnostem uvedených u znamení roku jeho narození.

Žáci dále mohou zjistit rok narození kamarádů, příbuzných a znamení, která k roku jejich narození přináležejí. Následně mohou zjišťovat vlastnosti přiřazené jednotlivým znamením a na základě vlastního úsudku posoudit, zda skutečné vlastnosti osoby odpovídají vlastnostem uvedených u daného znamení.

Závěrečná část

Zhodnocení práce jednotlivých skupin.

Samotné hodnocení práce uvnitř skupiny jejími členy.

Hudební výchova

Cíl	Seznámení s hudbou zemí východní Asie
Organizační forma	Frontální výuka
Metody	Vysvětlování, rozhovor, diskuse, práce s textem
Pomůcky	Text písně Těžký život (Příloha 31), Orfovy nástroje,
Časová dotace	45 minut

Úvodní část

Rozhovor na téma lidová píseň.

Lidová píseň – není znám autor, šíří se ústním podáním a tímto způsobem se předává z generace na generaci, byla součástí každodenního života lidí na venkově, písně se společně zpívaly při práci na poli, v domácnosti, liší se v rámci jednotlivých regionů a oblastí texty i melodiemi.

Otázky:

- *Které lidové písničky znáte?*
- *Znáte některé regionální lidové písničky?*

Rozezpívání.

Poznávání ukázky lidové písničky a zpěv dané lidové písničky.

Hlavní část

Poslech ukázky hudby zemí východní Asie.

Vysvětlení a názorná ukázka pentatoniky.

Nácvik písně s pentatonickým doprovodem.

- Žáků rozdáme listy s písní „Těžký život“, čtení textu.

-
- Nácvik rytmu – hra na tělo.
 - Příprava melodických nástrojů na pentatonický doprovod – vyjmutí kamenů 4. a 7. stupně.
 - Stanovit zásadu prvního a posledního tónu pentatonického doprovodu.
 - Nácvik pentatonického doprovodu (důležitý je přesný rytmus, proto zpočátku doprovod podepřít tichou deklamací textu).
 - Učitel hraje melodie písně na klavír, žáci pentatonický doprovod na melodické nástroje.
 - Pentatonický doprovod můžeme obohatit o rytmický doprovod.

Žákům se určitě bude pentatonický doprovod líbit, proto s nimi můžeme v další hodině nacvičit pentatonické rondo.

Závěr

Čínská pentatonika (také durová pentatonika nebo durová pentatonická stupnice) je pojem z oboru hudební nauky, který je používán pro typ pětitónové hudební stupnice. Čínská pentatonika je obvykle odvozována od diatonické durové stupnice, ze které vznikne vynecháním jejího čtvrtého stupně (kvarty) a sedmého stupně (septimy).

Děti uvedou rozdíl mezi melodiemi našich lidových písní a melodiemi písní asijských států, zhodnotí, jak se jim líbila práce v hodině – tvoření pentatonické melodie.

Pracovní činnosti

Cíl	Příprava pokrmů ze zemí východní Asie
Organizační forma	Skupinová práce, práce ve dvojicích
Metody	Vysvětlování, rozhovor, práce s textem, demonstrace
Pomůcky	Potraviny na přípravu pokrmů, recepty, texty vztahující se k stolování v zemích východní Asie (Příloha 32, Příloha 33, Příloha 34, Příloha 35, Příloha 36, Příloha 37)
Časová dotace	90 minut

Následující aktivitu můžeme zpracovat jako jednodenní projekt nebo část úkolů zpracují děti v rámci přípravy na výuku.

Úvodní část

Rozhovor na téma pokrmy v zemích východní Asie.

Var. I. Každý žák obdrží svůj pracovní list.

Úkol:

- *Na pracovním listu (Příloha 32) označ, zda je daná potravina typická spíše pro naši zemi nebo země východní Asie.*
- *Označ, který druh ovoce nebo zeleniny, pokrm typický pro země východní Asie jsi již ochutnal/la?*

Prezentace splnění úkolu – rozhovor s žáky.

Var.č.II. V prostoru třídy jsou části pracovního listu s uvedenými potravinami.

Úkol:

- *Na jednotlivých lístcích označ, zda je daná potravina typická spíše pro naši zemi nebo země východní Asie.*

Prezentace práce

Po zaznamenání názorů všech žáků, žáci rozdělí lístky na dvě skupiny a lepší je na větší papír pod pojmy ČR a země východní Asie.

Rozhovor s žáky:

- *Jsou některé potraviny původem z Asie, které již v naší kuchyni „zdomácněly“?*
- *Které z potravin zemí východní Asie jste ochutnali?*
- *Jak vám potravina chutnala? Měla podobnou chuť jako některá naše potravina?*
- *Doporučili byste ji ostatním spolužákům?*

Za domácí úkol žáci vyhledají obrázky s potravinami nebo pokrmy typickými pro naši zemi, naši oblast a země východní Asie. Obrázky nalepí k lístkům.

Var.č.III. Žáci se rozdělí do dvojic. Každá dvojice obdrží lístek s názvem potraviny.

Úkol:

- *Jste reportéři a provádíte průzkum mezi „veřejnosti“ o znalostech potravin ze zemí východní Asie.*
- *U každého dotazovaného zjistěte:*
 - *zda dotazovaný považuje danou potravinu za typickou pro naši zemi nebo pro země východní Asie;*
 - *zda dotazovaný již ochutnal potravinu nebo pokrm typický pro země východní Asie, můžete zaznamenat, o kterou potravinu nebo pokrm se jednalo.*

-
- Poznámka:
 - Průzkum mohou žáci provádět v rámci třídy nebo v rámci školy.
 - Otázky je možné rozšířit, např.
 - Umíš připravit některý pokrm typický pro země východní Asie?
 - Uvítal/la bys některý pokrm typický pro země východní Asie ve školní jídelně? Který? (žáci poté mohou navrhnout, např. v rámci Mezinárodních dnů kuchyně, pokrmy z této oblasti zařadit do jídelníčku školní jídelny).

Prezentace práce

Jednotlivé dvojice sdělí výsledky svého průzkumu:

- *Kolik dotazovaných vám odpovědělo na váš dotaz?*
- *Jaký je výsledek vašeho průzkumu?*
- *Sdělte další informace nebo zajímavosti, které jste v rámci vašeho průzkumu získali.*

Výsledky průzkumu lze prezentovat formou plakátu ve třídě.

Hlavní část

Rozdělení žáků do skupin (Příloha 33).

- Každý z žáků obdrží lístek s pojmem.
- Žáci vytvoří skupiny podle daných pojmů.

Jednotlivé skupiny obdrží texty vztahující se k přípravě pokrmu nebo nápoje a informacemi, které se vztahují k daným pokrmům nebo nápojům.

Úkoly:

- *Pečlivě si prostudujte text a recept, který jste obdrželi.*
- *Po prostudování daných materiálů sdělíte spolužákům, který pokrm budete připravovat a stručně je seznámíte s informacemi, které jste získali z příloženého textu.*

Prezentace jednotlivých skupin.

Po prezentaci plní žáci další úkoly:

Úkoly:

- *Po prostudování receptu si vypíšete suroviny, které budete potřebovat na přípravu vašeho pokrmu nebo nápoje.*
- *Odhadněte, jaké množství jednotlivých surovin budete potřebovat.*
- *Porovnejte vaše odhady se skutečnou potřebou jednotlivých surovin – obdržíte od vyučujícího.*

Zajištění potřebných surovin k přípravě pokrmů a nápojů:

- Pokud máme možnost zakoupit potřebné suroviny v místním obchodě, můžeme se s žáky vydat na nákup. Nezapomeneme připomenout bezpečnost při cestě do obchodu a zpět. Cestou opakujeme znalosti z dopravní výchovy – bezpečné přecházení vozovky, význam dopravních značek,... Před vlastním nákupem připomeneme žákům slušné chování v obchodě. Po zakoupení surovin se společně vracíme do školy.
- Pokud nemáme možnost potřebné suroviny zakoupit v místním obchodě, dohodneme se s žáky, které suroviny zajistí žáci a které suroviny mohou zajistit rodiče nebo je zajistí vyučující.

Vlastní příprava pokrmů a nápojů

Vlastní příprava pokrmů a nápojů probíhá ve cvičné kuchyňce. Žáky poučíme o bezpečnosti a hygienických zásadách při přípravě pokrmů a nápojů.

Úkol pro skupinu:

- *Podle předpisu připravte pokrm nebo nápoj.*
- *Připravte ochutnávku vašeho pokrmu, při které seznámíte vaše spolužáky s přípravou tohoto pokrmu.*

Prezentace práce jednotlivých skupin.

Společné stolování, používání jídelních hůlek.

Závěr

Zhodnocení práce skupin, vlastní hodnocení aktivity dětmi.

**NÁVRH DALŠÍCH ČINNOSTÍ, KTERÉ LZE USKUTEČNIT V RÁMCI
MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY NA I. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY**

Vzdělávací oblast	Navrhovaná činnost
Jazyk a jazyková komunikace	<ul style="list-style-type: none">- pozdravy a způsoby zdravení- tradiční svátky a jejich slavení- odlišnosti ve společenském chování- hrajeme divadlo- významné osobnosti
Člověk a jeho svět	<ul style="list-style-type: none">- svět u nás doma, v našem obchodě- vynálezy a objevy významné pro svět
Člověk a svět práce	<ul style="list-style-type: none">- výroba keramické misky na čaj- výroba ručního papíru, lampionu- výroba typických předmětů v souvislosti např. se slavením svátků
Člověk a kultura	<ul style="list-style-type: none">- tradiční písně a tance- tradiční oděvy, zhotovení jejich částí, batikování- skládání origami- návštěva výstavy, koncertu, kulturního představení

Výše uvedené činnosti jsou pouze malým zlomkem možností, které lze v rámci multikulturní výchovy uskutečnit. Mnoho dalších námětů je uvedeno v literatuře zabývající se multikulturní výchovou, internetových stránkách nebo jsou výsledkem tvořivé činnosti učitelů.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem vycházela z průzkumu, který jsem uskutečnila mezi pedagogy prvního stupně různých typů základních škol odlišných regionů ČR.

V teoretické části jsem uvedla dostatečné množství pojmů vztahujících se k multikulturní výchově a jejich význam, což by mělo poskytnout pedagogům základní náhled do problematiky multikulturní výchovy. Rovněž zde uvádím význam, postavení a propojení multikulturní výchovy ve výchovně vzdělávacím procesu.

Z provedeného průzkumu vyplývá, že pedagogové pociťují nedostatek materiálu a námětů pro výuku multikulturní výchovy. V praktické části jsem se proto zaměřila na činnosti, které jsou realizovatelné v rámci multikulturní výchovy a napomáhají ke splnění cílů multikulturní výchovy. Některé texty v přílohách jsou obsáhlejší, neboť jsou primárně určeny pedagogům pro jejich širší přehled k danému tématu.

Uvedené činnosti a aktivity jsou specifikovány na poznání kultury zemí východní Asie, ovšem náměty těchto činností lze využít k seznámení i s dalšími kulturami. Rovněž tak výčet uvedených činností nepovažuji za konečný a jsou spíše inspirací pro pedagogy a realizaci jejich vlastních aktivit v rámci multikulturní výchovy.

Seznam použité literatury a pramenů

- [1] BURYÁNEK, J. *Interkulturní vzdělávání: příručka nejen pro středoškolské pedagogy*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. 84 s. ISBN 80-7106-614-1.
- [2] CÍLKOVÁ, E., SCHÖNEROVÁ, P. *Náměty pro multikulturní výchovu: poznáváme jiné kultury*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 168 s. ISBN 978-80-7367-238-6.
- [3] *Česká jména v japonštině*. [on-line]. Říjen 2010 [cit. 15. října 2010]. Dostupné na www: <http://kmlinux.fjfi.cvut.cz/~pauspetr/?q=taxonomy_menu/8/23>.
- [4] *Čínské znakové písmo*. [on-line]. Říjen 2010 [cit. 15. října 2010]. Dostupné na www: <<http://www.velkaepocha.sk/200804244996/Cinske-znakove-pismo-jak-pravi-legenda.html>>.
- [5] *Čínský kalendář*. [on-line]. Říjen 2010 [cit. 15. října 2010]. Dostupné na www: <http://cinsky_kalendar.a4.cz/>.
- [6] *Číslice v japonštině*: [on-line]. Říjen 2010 [cit. 15. října 2010]. Dostupné na www: <http://kmlinux.fjfi.cvut.cz/~pauspetr/?q=taxonomy_menu/8/23>.
- [7] FUČÍKOVÁ, R., ŠŤOVÍČKOVÁ, M. *Čínské pohádky*. Praha: Brio, 2007. 541 s. ISBN 978-80-86113-89-0.
- [8] GULOVÁ, L. *Sociální pedagogika a multikulturní výchova v otázkách*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 212 s. ISBN 978-80-210-4724-2.

-
- [9] GULOVÁ, L., ŠTĚPAŘOVÁ, E. *Multikulturní výchova v teorii a praxi*. Brno: Kabinet MKV při Pedagogické fakultě MU, 2004. 231 s. ISBN 80-86633-14-4.
- [10] HALÍK, T. *Co je bez chvění, není pevné*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. 379 s. ISBN 80-7106-628-1.
- [11] HLADÍK, J. *Multikulturní výchova: socializace a integrace menšin*. 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006. 73 s. ISBN 80-7318-424-9.
- [12] HUBEŇÁKOVÁ, L., JURÁČKOVÁ, I. *Čítanka pro 4. ročník základní školy*. 1. vyd. Brno: Didaktis, 2005. 204 s. ISBN 80-7358-038-1.
- [13] *Japonský kalendář*. [on-line]. Říjen 2010 [cit. 23. října 2010]. Dostupné na www:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Japonsk%C3%BD_kalend%C3%A1%C5%99>.
- [14] JIRÁSKOVÁ, V. *Multikulturní výchova: předsudky a stereotypy*. 1. vyd. Praha: EPOCH A OS SPHV, 2006. 130 s. ISBN 80-87027-31-0.
- [15] KIROVOVÁ, I. *Multikulturní výchova: studijní materiály pro distanční kurz Multikulturní vzdělávání pro učitele. II* 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2003. 71 s. ISBN 80-7042-918-6.
- [16] KROUPOVÁ, A. *Kapitoly z multikulturní tolerance II*. Praha: UK EIS SVLP, 2005. 103 s. ISBN 80-902345-1-8.
- [17] KROUPOVÁ, A. *Kapitoly z multikulturní tolerance III*. Praha: UK EIS SVLP, 2006. 102 s. ISBN 80-902345-9-3.
- [18] KROUPOVÁ, A. *Kapitoly z multikulturní tolerance IV*. Praha: UK EIS SVLP, 2006. 120 s. ISBN 80-903623-0-3.
- [19] LUFFER, J. *Strašidelný chrám v horách: japonské lidové pohádky a pověsti*. 1. vyd. Praha: Argo, 2009. 245 s. ISBN 978-80-257-0096-9.
- [20] MACOUREK, M. *Mach a Šebestová na prázdninách*. 2. vyd. Praha: Albatros, 1999. 157 s.
- [21] MÁCHA, P. *Multikulturní výchova: studijní materiály pro distanční kurz Multikulturní vzdělávání pro učitele. I, Teoretická východiska*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2003. 65 s. ISBN 80-7042-903-8.

-
- [22] MAŇÁK, J. a kol. *Alternativní metody a postupy*. 1.vyd. Brno: MU, 1997. 90 s. ISBN 80-210-1549-7.
- [23] MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. 219 s. ISBN 80-7315-039-5.
- [24] MURPHY, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998. 267 s. ISBN 80-85850-53-2.
- [25] NELEŠOVSKÁ, A., SPÁČILOVÁ, H. *Didaktika primární školy*. 1. vyd. UP Olomouc: 2005. 254 s. ISBN 80-244-1236-5.
- [26] *O havranu, sýru a lišce*. [on-line]. Říjen 2010 [cit. 5. října 2010]. Dostupné na www: <<http://texty.citanka.cz/ezop-hollar/eh1-1-14.html>>.
- [27] *O lišce a o čápu*. [on-line]. Říjen 2010 [cit. 5. října 2010]. Dostupné na www: <<http://texty.citanka.cz/ezop-hollar/eh1-2-17.html>>.
- [28] *Obrázky v praktické části*. [on-line]. Říjen 2010 [cit. 27. října 2010]. Dostupné na www: <www.imagine.cz>.
- [29] PELCOVÁ, N. *Multikulturní výchova ve vzdělávání budoucích učitelů a dalším vzdělávání učitelů*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2007. 350 s. ISBN 978-80-7290-277-4.
- [30] PETRUSEK, M. *Velký sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. 747 s. ISBN 80-7184-164-1.
- [31] *Pověst o brněnském drakovi*. [on-line]. Říjen 2010 [cit. 5. října 2010]. Dostupné na www: <<http://www.brno.cz/turista-volny-cas/historie-mesta/brnenske-povesti/o-nasem-drakovi/>>.
- [32] *Pověst o trutnovském draku*. [on-line]. Říjen 2010 [cit. 5. října 2010]. Dostupné na www: <http://www.trutnov.cz/article.asp?article_id=775>.
- [33] *Pověst o varnsdorfském draku*. [on-line]. Říjen 2010 [cit. 5. října 2010]. Dostupné na www: <<http://www.ceskosaske-svycarsko.cz/legenda-o-varnsdorfskem-draku.html>>.
- [34] *Pověst o zabití trutnovského draka*. [on-line]. Říjen 2010 [cit. 5. října 2010]. Dostupné na www: <<http://www.trutnovmestodraka.cz/download.php>>.
- [35] PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova: Příručka (nejen) pro učitele*. 1. vyd. Praha: Triton, 2006. 263 s. ISBN 80-7254-866-2.

-
- [36] PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova: Teorie – praxe – výzkum*. 1. vyd. Praha: ISV, 2001. 211 s. ISBN 80-85866-72-2.
- [37] PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 1998. 322 s. ISBN 80-7178-579-2.
- [38] *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením*. Praha: VÚP, 2005. 126 s., 92 s.
- [39] ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu: multikulturní výchova v praxi*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. 280 s. ISBN 978-80-7367-182-2.
- [40] Vietnamština. [on-line]. Říjen 2010 [cit. 15. října 2010]. Dostupné na www: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Vietnam%C5%A1tina>>.
- [41] *zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů*

Přílohy

Seznam příloh

Příloha 1: Vymezení postavení a práva národnostních menšin v právních předpisech.....	124
Příloha 2: Rasová diskriminace a násilí v právních předpisech	125
Příloha 3: Dotazník.....	127
Příloha 4: Karty s přirovnáním.....	130
Příloha 5: O havranu, síru a lišce	134
Příloha 6: Karty s postavami z pohádek a názvy pohádek.....	135
Příloha 7: Jak Mach a Šebestová udělali z dědečka Tarzana.....	137
Příloha 8: Moje přání.....	139
Příloha 9: Moje rozhodnutí	140
Příloha 10: Pět minut v Africe.....	141
Příloha 11: Lidé světa	142
Příloha 12: Návrh záznamu na tabuli	144
Příloha 13: Tradice pouštění draků v různých zemích světa.....	145
Příloha 14: Výroba papírového draka.....	150
Příloha 15: Popis draka.....	152
Příloha 16: Karty s literárními žánry	153
Příloha 17: Pověst o brněnském drakovi.....	154
Příloha 18: Pověst o trutnovském draku	155
Příloha 19: Pověst o zabití trutnovského draka	157
Příloha 20: Pověst o varnsdorfském draku	159
Příloha 21: Had z hory Unzen	160
Příloha 22: Pracovní list k pověstem	162
Příloha 23: O žlutém draku	163
Příloha 24: Pracovní list k pohádkám.....	165

Příloha 25: Liška a ledňáček	166
Příloha 26: O lišce a čápu	167
Příloha 27: Pracovní list k bajkám	168
Příloha 28: Písmo v zemích východní Asie	169
Příloha 29: Japonský kalendář	173
Příloha 30: Čínský kalendář	177
Příloha 31: Těžký život	183
Příloha 32: Typické potraviny v naší zemi a v zemích východní Asie	184
Příloha 33: Lístky na rozdělení žáků do skupin	185
Příloha 34: Recepty	186
Příloha 35: Jídelní hůlky	190
Příloha 36: Co víme o rýži	194
Příloha 37: Čajovník	197

Příloha 1: Vymezení postavení a práva národnostních menšin v právních předpisech

1) Právní dokumenty OSN:

- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
- Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech
- Opční protokol k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech
- Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace
- Úmluva o právech dítěte
- Úmluva o diskriminaci (zaměstnání a povolání)

2) Právní dokumenty Rady Evropy:

- Úmluva rady Evropy o ochraně lidských práv a základních svobod
- Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin
- Evropská charta regionálních či menšinových jazyků

Příloha 2: Rasová diskriminace a násilí v právních předpisech

1) Právní dokumenty OSN:

- Mezinárodní úmluva o potlačování a trestání zločinu apartheidu

2) Právní dokumenty Evropské unie:

- Směrnice o rasové rovnosti
- Evropská sociální charta

3) Právní dokumenty ČR:

- Občanský soudní řád
- Občanský zákoník
- Zákoník práce
- Školský zákon
- Soudní správní řád
- Trestní zákoník
- Tiskový zákon
- Zákon o
 - právu shromažďovacím
 - právu petičním
 - sdružování občanů

-
- politických stranách
 - zaměstnanosti
 - ochraně osobních údajů
 - přestupcích

Příloha 3: Dotazník

1. Jaká je podle vás důležitost zařazování průřezového tématu multikulturní výchova do výuky?

- a) velmi významná
- b) významná
- c) není významná

2. Zařazujete multikulturní výchovu do výuky?

a) ANO

důvod _____

b) NE

důvod _____

Na následující otázky odpovídejte, pokud jste v otázce č. 2 odpověděli kladně.

3. Označte, jak často zařazuje multikulturní výchovu do výuky?

- a) 1x za týden
- b) 1x za měsíc
- c) 1x za čtvrtletí
- d) 1x za pololetí
- e) další _____

4. V kterých vzdělávacích oblastech nejčastěji zařazujete multikulturní výchovu?

a) Jazyk a jazyková komunikace	ANO	NE
b) Matematika a její aplikace	ANO	NE
c) Člověk a jeho svět	ANO	NE
d) Umění a kultura	ANO	NE
e) Člověk a zdraví	ANO	NE
f) Člověk a svět práce	ANO	NE

5. Které formy práce při výuce multikulturní výchovy využíváte?

a) samostatná práce	ANO	NE
b) práce ve dvojicích	ANO	NE
c) skupinová práce	ANO	NE
d) frontální výuka	ANO	NE
e) projekt	ANO	NE
f) exkurze	ANO	NE
g) jiné _____	ANO	NE

6. Které metody práce při výuce multikulturní výchovy využíváte?

a) rozhovor	ANO	NE
b) vyprávění	ANO	NE
c) beseda	ANO	NE
d) práce s textem	ANO	NE
e) dramatizace	ANO	NE
f) praktické činnosti	ANO	NE
g) jiné	ANO	NE

7. Kde získáváte náměty pro výuku multikulturní výchovy? Uveďte konkrétní název.

a) časopisy _____

b) knihy _____

c) internet _____

d) jiné _____

8. Je podle vašeho názoru dostatek didaktických pomůcek k výuce multikulturní výchovy?

a) ano

b) ne

9. Které didaktické pomůcky byste při výuce multikulturní výchovy nejvíce uvítali?

Příloha 4: Karty s přirovnáním

<i>vlastnost</i>	<i>zvíře</i>
<i>Pyšný jako</i>	 <i>páv</i>
<i>Chytrý jako</i>	 <i>opice</i>
<i>Mazaný jako</i>	 <i>liška</i>
<i>Pilný jako</i>	 <i>včelka</i>

<i>vlastnost</i>	<i>zvíře</i>
<i>Líný jako</i>	 <p data-bbox="1305 674 1361 703">veš</p>
<i>Moudrý jako</i>	 <p data-bbox="1252 1234 1321 1261">sova</p>
<i>Pracovitý jako</i>	 <p data-bbox="1257 1677 1439 1704">mraveneček</p>

<i>vlastnost</i>	<i>zvíře</i>
<i>Pomalý jako</i>	 <p data-bbox="1286 703 1414 736"><i>hlemýžď</i></p>
<i>Tvrdohlavý jako</i>	 <p data-bbox="1214 1211 1315 1245"><i>mezek</i></p>
<i>Věrný jako</i>	 <p data-bbox="1289 1868 1347 1901"><i>pes</i></p>

<i>vlastnost</i>	<i>zvíře</i>
<i>Drzý jako</i>	 <p data-bbox="1323 685 1401 719"><i>opice</i></p>

Příloha 5: O havranu, sýru a lišce

Havran sebral na jednom okně sýr a odletěl s ním na vysoký strom. Tam jej zahlédla liška a dostala chuť na sýr. Nevěděla však, jak sýr od havrana dostat. Začala proto havranu lichotit: „Havrane, ty jsi ten nejkrásnější pták, máš tak krásné peří. Ale tvůj hlas se k té kráse nějak nehodí, máš jej takový hrubý. Havran se radoval z té chvály, kterou mu liška lichotila. Chtěl lišce dokázat, že i jeho hlas je krásný. Rozhodl se, že lišce zazpívá. Hned jak otevřel zobák, aby zazpíval, sýr mu ze zobáku vypadl. Liška sýr chytila a rychle snědla.

Teprve nyní havran pochopil, že liščinu lest a faleš. Lichocením a chválou chtěla liška získat sýr, což se jí podařilo.

Rozdělení textu na části

I. Havran sebral na jednom okně sýr a odletěl s ním na vysoký strom. Tam jej zahlédla liška a dostala chuť na sýr. Nevěděla však, jak sýr od havrana dostat. Začala proto havranu lichotit: „Havrane, ty jsi ten nejkrásnější pták, máš tak krásné peří. Ale tvůj hlas se k té kráse nějak nehodí, máš jej takový hrubý.

II. Havran se radoval z té chvály, kterou mu liška lichotila. Chtěl lišce dokázat, že i jeho hlas je krásný. Rozhodl se, že lišce zazpívá. Hned jak otevřel zobák, aby zazpíval, sýr mu ze zobáku vypadl. Liška sýr chytila a rychle snědla.

Teprve nyní havran pochopil, že liščinu lest a faleš. Lichocením a chválou chtěla liška získat sýr, což se jí podařilo.

Příloha 6: Karty s postavami z pohádek a názvy pohádek

<i>Postava z pohádky</i>	<i>Název pohádky</i>
<i>Křemílek</i>	<i>Pohádky z mechu a kapradí</i>
<i>Jiřík</i>	<i>O Zlatovlásce</i>
<i>ježibaba</i>	<i>O perníkové chaloupce</i>
<i>vlk</i>	<i>O neposlušných kůzlátkách</i>
<i>macecha</i>	<i>O Popelce</i>
<i>jeskyňka</i>	<i>O Smolíčkovi</i>

<i>Postava z pohádky</i>	<i>Název pohádky</i>
<i>drak</i>	<i>Princ Bajaja</i>
<i>Jíra</i>	<i>O princezně Jasněnce a létajícím ševci</i>
<i>rybářova žena</i>	<i>O zlaté rybce</i>
<i>Večernice</i>	<i>O Slunečníku, Měsíčníku a Větrníku</i>
<i>král Miroslav</i>	<i>Pyšná princezna</i>

Příloha 7: Jak Mach a Šebestová udělali z dědečka Tarzana

Jednou se babička chystala do nemocnice na kontrolu žlučníku a hned u snídaně povídá dědečkovi, oškrábej s dětmi brambory a v půl dvanácté je dejte vařit, uděláme si je s tvarohem, až přijedu v poledne z města, načež si posbírání věci a vyrazí z chalupy, dědeček s Machem a Šebestovou a Jonatán s Rekem ji vyprovázejí, soused starý pan Janderka, který pase za chalupou čtyři ovce, volá na dědečka, ahoj, Fando, protože spolu chodili do školy, a babička říká dědečkovi, ne aby sis povídal celé dopoledne s Janderkou, slíbil jsi panu Kolouškovi, že mu do středy opravíš malířský stojan a už je pátek, a dědeček se vesele zasměje a řekne, všimněte si, děti, jak je ta naše babička generál.

A pak stojí všichni na zastávce před hostincem pana Drmoly, autobus přijede, babička nastoupí, dědeček s Machem a Šebestovou zamávají, a když jdou zpátky domů, dědeček se zeptá, tak copak máte dneska v plánu, mládeži, a Šebestová mu povídá, dneska polezeme po stromech, dědečku, ve městě k tomu nemáme žádnou příležitost, načež řekne dědeček, výborně, lezte si po stromech, ale bacha, ať nepadnete.

A potom leze Mach s Šebestovou po stromech a dědeček opravuje v dílně stojan pro akademického malíře pana Kolouška, který má chalupu až za lesem, v dílně to voní dřevem a klihem, všude leží hoblíky, pily a ztužidla, a jak tak dědeček pracuje, najednou slyší křik, Mach sletěl ze stromu, to se dalo čekat, natloukl si koleno, našťěstí ne moc, to se stává, říká dědeček, seš holt městskej kluk a chybí ti trénink, to my jsme si s panem Janderkou hrávali od rána do večera na Tarzana, škoda, že nejsem ve vaše věku, já bych vám ukázal, jak se to dělá, a Šebestová povídá, a proč bys nemohl bejt v našem věku, dědečku, to není problém, a běží do špejchárku pro sluchátko, takže než se dědeček naděje, je z něho kluk v krátkých kalhotách, který si udiveně prohlíží své malé ruce a krátké nohy a volá na pana Janderu, Bohouši, pojd' sem, koukni se, jak vypadám, a starý pan Jandera nevěří svým očím.

Dědeček je v tu ránu v koruně stromu, stojí na větvi a křičí z plných plic, jsem Tarzan, vládce afrického pralesa, zabil jsem mocného Kerchaka, jsem Tarzan z rodu opů! A Mach řekne Šebestové, musíš uznat, že dědeček válí, je to vážně úplnej Tarzan, akorát je blbý, že tu má místo pralesa pumpu, škopek a šňůru na prádlo, a Šebestová se Ťukne do čela, zajde za roh špejchárku, aby ji Jandera neviděl a neslyšel, zašeptá do sluchátka ještě jedno přání, načež se stane něco strašného.

Najednou je všude kolem vysoká tráva a husté křoví, stromy jsou třikrát vyšší, visí z nich liány, vřeští v nich opice a mezi nimi stojí na větvi malý, šťastný kluk, který křičí, teš jsem opravdickej Tarzan a opravdivé Africe, hurá, a mrkne na Šebestovou a řekne, je ti doufám jasný, že tvůj dědeček je momentálně nejšťastnější člověk na světě,...

Příloha 8: Moje přání

Moje přání

Doplň svoje přání a zdůvodni je:

Kdybych mohl/mohla být stromem, chtěl/chtěla bych být _____,
protože _____.

Kdybych mohl/mohla být květinou, chtěl/chtěla bych být _____,
protože _____.

Kdybych mohl/mohla být zvířetem, chtěl/chtěla bych být _____,
protože _____.

Kdybych mohl/mohla být barvou, chtěl/chtěla bych být _____,
protože _____.

Kdybych mohl/mohla být věcí, chtěl/chtěla bych být _____,
protože _____.

Příloha 9: Moje rozhodnutí

Moje rozhodnutí

K uvedeným nabídkám napiš svoje rozhodnutí. Pokud s nabídkou souhlasíš, označ ANO, pokud s nabídkou nesouhlasíš, označ NE. Vždy uveď důvod svého rozhodnutí.

<i>Chtěl/chtěla bych</i>	<i>ANO</i>	<i>NE</i>	<i>Zdůvodnění</i>
být malé dítě			
být dospělý člověk			
žít ve velkém městě			
žít v některé zemi Evropy (ne ČR)			
žít v Číně			
žít v Americe			
žít jen v Česku			
umět hovořit vietnamsky			
umět psát čínským písmem			
umět zpívat romské písničky			
rozumět romštině			
umět jíst čínskými hůlkami			
blíže poznat kamaráda jiné národnosti (napiš které)			

Příloha 10: Pět minut v Africe

Pět minut v Africe

Jiří Žáček

Čáry, máry, ententyky,
poletíme do Afriky.
Přidržte si čepice...
Hop! a už jsme v Africe:

Lvi a lvice pod palmami
hrozitánsky špulí tlamy,
loví myši v oáze,
přibývají na váze.

Sloni troubí písňě sloní,
až nám z toho v uších zvoní,
vytrubují zvesela,
jako správná kapela.

Pštrosi mají krásné peří,
pyšně si ho nakadeří,
kýchneš-li však nablízku,
strčí hlavy do písku.

Plameňáci purpuroví
na jezeře ryby loví,
volavky a marabu
hrají si tam na babu.

Paviáni křičí zdola:
-Žirafo, hej, hola hola!
Jak se máš tam nahoře?
Dohlédneš až za moře?

Žirafa jen mhouří víčka,
žďuchá hlavou do sluníčka.
Chodí k němu na táčky,
okusuje obláčky.

(Aprílová škola)

Příloha 11: Lidé světa

AFRIČANÉ

INDOVÉ

JAPONCI

MEXIČANÉ

ČIŇANÉ

ARABOVÉ

ESKYMÁCI

Příloha 12: Návrh záznamu na tabuli

pohádková bytost

zlý

škaredý

hladový

dobrosrdečný

postava v pověsti

hrůzostrašný

nebezpečný

zlý

DRAK

pouťová atrakce

veselý

rychlý

zábavný

papírový drak

barevný

veselý

Příloha 13: Tradice pouštění draků v různých zemích světa

Počátky tradice pouštění draků

Pouštění draků je činnost velice stará. Tradice pouštění draků se zrodila asi před 2200 lety ve starověké Číně mezi mnichy. Ti vyráběli z hedvábí a bambusových hůlek draky, kteří se údajně dokázali udržet ve vzduchu až několik dnů. Z Číny draci pronikli do Japonska, kde je začali stavět o 1000 let později. Pouštění draků se rozšířilo i do Indie, Malajsie, Indonésie a na ostrovy v Tichém oceánu.

Smysl stavění a pouštění draků bývá v asijských zemích rozdílný. Budhisté i hinduisté vysílali své draky vysoko do nebes jako poděkování za vydařenou úrodu. Lidé také věřili, že prostřednictvím draka jsou ve spojení s bohy. Draci měli v Asii dokonce i pracovní užití. Nad rýžovými poli totiž plnili roli strašáků ptáků. Draci byli také používáni jako doplňkový pohon v námořní dopravě. I ve válkách byli draci využíváni - přenášení nákladu výbušnin nad nepřátelskou armádou, pozorování, při kterém draci vynášeli pozorovatele do výšky nad pozorované území.

V jihovýchodní Asii si bez pouštění draků nedovedou představit žádný svátek. Pouštění draků je spojeno s oslavami, sportem, soutěžemi a chvílemi oddechu.

Tradice pouštění v Číně a Japonsku

Draci v Číně

Čína je zemí, odkud se draci rozletli do celého světa. Draci jsou jedním z nejvíce oblíbených čínských vynálezů a jsou důležitou součástí čínské kultury a historie. Podle legend byli draci spojením mezi lidmi a bohy.

V Číně se pouštěli draci už před začátkem našeho letopočtu, nešlo ale o hru dětí. Pouštění draků mělo rolníkům zajistit dobrou úrodu, proto bylo pouštění draků neobyčejně rozšířené. Drak pouštěný nad polem měl odehnat ptáky z rýžového pole.

V některých oblastech rozlehlé čínské říše byli využíváni k zastrašení nepřítele a k zahánění bouře mračen. V Číně pouštění draků zahání zlé duchy.

O Číňanech se říká, že jsou národem dračích lidí, protože pouštění draků je jednou z jejich nejoblíbenějších činností. Mají k tomu ty nejpříhodnější klimatické podmínky, protože v Číně ten „správný vítr“ vane pořád.

Pouštění draka je i v současnosti v Číně velmi populární. V posledních letech se pouštění vícešňůrových draků vyvinulo ve sport, se soutěžení v přesnosti létání a v létání podle hudby. Pořádají se i festivaly draků, kdy jsou draci z celého světa vystaveni na nebi.

Původní čínský drak je obdélný a nemá ocas, ale přesto létá znamenitě. Dnešní draci však mají různé tvary od tradičních, což jsou ptáci, šelmy, červi, ryby až po nejnovější, např. postavy lidí.

V současné Číně slouží draci především jako prostředek zábavy, a to hlavně dětem. U dospělých ale draci svou čarovnou moc neztratili. Není vzácností vidět o polední přestávce Číňany, jak vyndají z tašky rozloženého draka, rychle jej složí a půl hodiny jej drží ve vzduchu, o něčem přemýšlejí, pak draka zase rozloží a vrací se zpět do práce.

V Číně je hlavní město papírových draků, a to Weifang. V tomto městě je světové muzeum papírových draků, které je největším muzeem papírových draků na světě. Má zde také sídlo Mezinárodní federace draků, která byla založena v roce 1989.

Draci v Japonsku

Draci se do Japonska dostali přes Koreu z Číny. Nejstarší zmínka o japonských dracích pochází z 10. století. I v Japonsku je drak vykládán jako spojení člověka s nebesy a tedy s bohy, nebo také jako oběť bohům. Drak je symbolem ochrany před zlými duchy, dobrého zdraví, dlouhého života, dobré úrody atd.

V Japonsku, stejně jako v Číně, využívali draky vojensky. Draka využil ke svému činu také zloděj Kinsuke Kakinoki. V roce 1712 vzlétl v Nagoji na drakovi nad místní palác a ze střechy ukradl zlaté delfíny. Tuto událost popisuje nejslavnější dračí legenda Ukradení zlatých rybiček ("Keisei kogane no šačihoko") z r. 1872.

Také v Japonsku jsou draci velmi rozmanití jak do velikosti, tvarů, výzdoby i účelu. S draky jsou spojeny i různé tradice. Zajímavý je zvyk z určité oblasti Japonska. Celé rodiny tam vycházely na Nový rok s draky nesoucími jejich jména a vypouštěly je vysoko do vzduchu. Potom se přeřízla šňůra a drak se stal obětí místního "kami" (duch, bůh). Tak si lidé pojišťovali štěstí vždy na celý rok. V Japonsku se o svátku chlapců a děvčátek pouštějí draci, aby se dětem zajistilo dobré zdraví.

V Japonsku nebo v Thajsku draci už po staletí hrají hlavní roli v pro nás exotickém sportu. Hraje se na speciálním hřišti a cílem letu kolosů s bambusovou konstrukcí o velikosti kolem dvou metrů je omotat šňůru svého draka okolo soupeřova a přinutit ho přistát na své straně hřiště. Aby toho dosáhli, soutěžící obvykle namáčejí ovládací šňůry do lepidla a pak ji obalují brusnými částechkami, aby mohli soupeřova draka odříznout. Soutěží se ale i v přesnosti létání nebo v létání podle hudby.

Tradice a využití pouštění draků v některých dalších zemích světa

K rybolovu využívali draky v Malajsii. Některé z ryb jsou velmi plaché a prchají již před stínem rybářské lodi. Malajci tedy postavili draka, na něj uvázali rybářskou šňůru a draka vypustili daleko od lodi. Výsledek v podobě úlovku se dostavil velmi brzy.

Na poloostrově Bali draci původně sloužili praktickému účelu. Na Bali rolníci vypouštějí velké draky ptačího tvaru doplněné jakýmsi lukem s napjatou hedvábnou páskou, která ve větru chvěním vydává bručivý tón. Tito draci

se používají proti milionovým hejnům vrabců, kteří se slétají na pole a vyzobávají rýžová zrna.

Draci se postupně rozšířili do Indie a dalších východních zemí. V Indii je pouštění draků nedílnou součástí různých oslav, festivalů. Například Dne republiky, Dne nezávislosti, Festivalu jara, který se v Indii slaví 14. ledna.

V Guayaně se draci pouštějí o Velikonocích. Lidé na pláži pořádají pikniky a pouštění draků nesmí chybět. K vidění jsou draci nejrůznějších velikostí a barev.

Když v Guatemale nadejde první listopadový den, vzlétnou k nebi tisíce papírových draků, kteří nesou vzkazy a pozdravy zemřelým. V některých vesničkách je tato tradice stará již osm set let.

V Řecku je tradicí pouštět draky v první den postního období.

Tradice pouštění draků u nás

Draci „přilétli“ do Evropy poměrně pozdě (15. - 18. století). V Evropě draci sloužili a slouží pouze pro zábavu a patří k tradičním podzimním radovánkám.

Podzimní pouštění draků má v Česku zhruba pětisetletou tradici. Česká tradice podzimního pouštění draků pochází z doby, kdy obyvatelé českého venkova dokončili sklizeň úrody z polí a děti měly náhle více volného času než na jaře, kdy musely vypomáhat při zemědělských pracích. Děti se tehdy bavily mimo jiné i tím, že si pouštěly draky. Nikomu také nevadilo, když na podzim běhaly po zoraných polích, což by se na jaře, kdy byly plochy čerstvě oseté, stát určitě nemohlo.

Pouštění papírových patří stále mezi velmi oblíbené dětí i jejich rodičů. Existují různé tvary a typy draků, které se liší velikostí, použitým materiálem, způsobem výroby apod. Konávají se různé soutěže, přehlídky, např., který drak dolétne výš, o nejmenšího, největšího nebo nejstaršího draka, popřípadě i nejhezčího či nejoriginálnějšího.

Jak vysoko může drak vystoupat? V roce 1919 byla německými příznivci puštěna sestava osmi propojených draků, kteří vystoupali do závratné výšky 9740 m.

S příchodem výkonných prodávaných draků se také objevilo dříve neznámé omezení: „Na základě předpisů o leteckém provozu nesmějí draci létat výše než 100 metrů“.

Příloha 14: Výroba papírového draka

Papírový drak I (klasický)

Pomůcky:

- Papír, dvě dřevěné laťky – délka 40cm a 60 cm, provázek, lepidlo, kreповý papír, pastelky, temperové barvy, barevné papíry

Pracovní postup:

- Na kratší laťce si vyznač její polovinu, na delší laťce vyznač dvě třetiny její délky.
- Na vyznačených místech laťky přes sebe překřiž tak, aby tvořily pravý úhel. V místě, kde se laťky kříží, je pevně svaž provázkem.
- Na konci laček udělej zářezy, kterými protáhni provázek. Vznikne konstrukce draka.
- Konstrukci draka obkresli na papír. Nakreslený tvar draka vystříhni, ale přidej 1 – 2 cm navíc.
- Okraje papíru natři lepidlem. Papír přehni přes provázek a přilep. Spojení papíru musí být pevné.
- Na kraje kratší laťky přivaž provázek, který je delší než kratší laťka. Totéž udělej i na delší laťce.
- V místě, kde se provázky překrývají, je svaž k sobě. Do tohoto místa také přivaž vodící provázek nebo motouz.
- Na spodní část draka pečlivě přilep ocas draka.
- Nakresli drakův obličej. Barvy by měly být dostatečně syté, aby byly vidět i ve výšce.

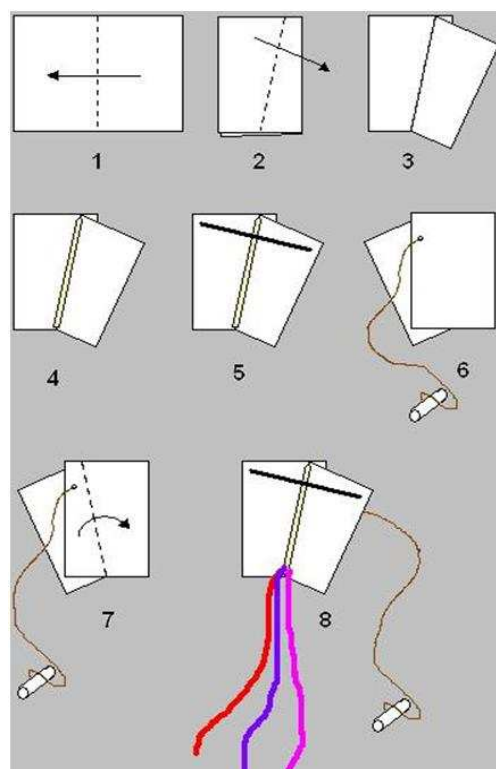
Papírový drak II (skládáný)

Pomůcky:

- Papír - velikost A3, dřevěná špejle, lepicí páska, provázek, stuha na ocas.

Pracovní postup:

- Papír přelož na polovinu (obr. č. 1).
- Přelož horní vrstvu papíru dle nákresu (obr. č. 2).
- Po přeložení vznikl tvar papírového draka (obr. č. 3).
- Překlad po celé délce přelep lepicí páskou (obr. č. 4).
- V horní části umísti špejli a přilep ji lepicí páskou (obr. č. 5).
- Přibližně v jedné třetině udělej otvor pro šňůrku a pečlivě ji připevni malým uzlem (obr. č. 6).
- Vytvaruj křídla draka tak, aby byla kolmo k trupu draka (obr. č. 7).
- K spodní části trupu draka připevni jeho ocas. Ocas by měl mít délku přibližně jeden metr (obr. č. 8).
- Celého draka si vyzdob podle vlastní fantazie. Barvy používej dostatečně výrazné a syté, aby byly vidět i ve výšce.

Příloha 15: Popis draka

Nakresli a popiš svého draka

Příloha 16: Karty s literárními žánry

POHÁDKA	BAJKA	POVĚST
O SMOLÍČKOVĚ	O LVU A MYŠI	O ČECHOVI
ČERT A KÁČA	O LIŠCE A ČÁPU	O HORYMÍROVI
O ZLATOVLÁSCE	ZAJÍC A ŽELVA	O LIBUŠI
SŮL NAD ZLATO	O ŽÁBĚ A VOLU	O ZVONĚNÍ NA PETROVĚ
O POPELCE	HAVRAN A LIŠÁK	O BRNĚNSKÉM DRAKU

v ději vystupují nadpřirozené bytosti - skřítky, víly, draci, čerti
dobro vítězí
zlo je potrestáno
jednoduchý příběh
v ději vystupují převážně zvířata
zvířata se chovají a jednají jako lidé
z příběhu vyplývá mravní ponaučení
děj se váže k nějaké historické události, osobě nebo místu
děj je zčásti nebo úplně vymyšlen

Příloha 17: Pověst o brněnském drakovi

Pověst O brněnském drakovi

Často se říká, že brněnského draka buď dovezli ze svých výprav křižáci, nebo že ho pánům z radnice daroval turecký sultán. Samotní Brňané jsou ale skálopevně přesvědčeni, že draka nikdo nepřivezl, ale že žil kdysi u řeky Svratky, kde měl svoji jeskyni.

Trápil obyvatele široko daleko. Když měl hlad, požíral v okolí vše, co mu přišlo pod tlamu. Lidé se ho báli, ale nevěděli, jak se ho zbavit. Radní slíbili velkou odměnu sto zlaťáků, ale nikdo se nehlásil. Až jednou do hostince U Modrého lva přišel řeznický tovaryš, který chodil vandrem po světě. Všichni v hospodě vyprávěli jen o drakovi.

Tovaryš chvíli poslouchal a pak povídá: "Já vás toho draka zbavím! Jen doneste velkou volskou kůži a pytel nehašeného vápna." Brňané mu moc nevěřili, ale co chtěl, to donesli. Řezník zašil vápno do volské kůže, naložil na vůz a odjel. Když přijel k řece, kde drak lehával, položil rychle na zem kůži a čekal. Za nějakou chvíli drak skutečně přilezl a hned se do kůže pustil. Když ji celou sežral, pěkně ji zapil vodou ze Svratky a odpočíval. Ale to neměl dělat. Vápno v něm začalo vřít, drak se nadouval, nadouval, až praskl. To bylo v Brně radosti! Řezník dostal svou odměnu a vydal se zase do světa.

Od té doby se už Brňané nemuseli žádné obludy bát.

Příloha 18: Pověst o trutnovském draku

Trutnovský drak

Pověst je zasazena do období vlády knížete Oldřicha. Ten prý poslal do pohraničních lesů pana Albrechta z Trautenberga, aby tam založil nové město a čelil loupeživým tlupám. Dva zedníci z jeho řemeslnické družiny se při hledání skalního lomu dostali do hlubokého lesa. Po dlouhém bloudění zaslechli silný havraní křik. Zpočátku si ptačího hlasu nevšíмали, ale krákání neustávalo. Muži šli za křikem a ten je přivedl k divoké rokli, nad níž stála stará lípa. Zvědavě pátrali, co se skrývá v temné strži. K svému překvapení spatřili patnáct loktů dlouhého dosti tlustého plaza. Jeho široká tlama byla otevřena, oči sršely ohněm, ocas se šroubovitě vzpínal a tělo měl pokryto velkými rohovitými šupinami. Překvapení a vylekaní zedníci utekli, cestu si značili záseky do stromů. Rytíř Trautenberg se nejprve vyprávění vystrašených řemeslníků vysmál. Když se však před ním dlouze zapřísahali, rozhodl se, že záležitost prozkoumá sám. Nařídil čeledi vzít sebou pevné řetězy a lana. Upevnili je kolem stromů na pahorku, který byl od té doby nazýván Ležícím vrchem, což bylo později zkomoleno na Lživý vrch. Na druhý konec provazu upoutali jehně a spustili jej dolů, aby je plaz sežral. Pokus se zdařil, nestvůra vylezla ven, chytla se na návnadu a pomocí řetězů a lan byla vytažena z doupěte. Aby nestvůra nemohla uniknout, byla pevně přivázána ke stromům. Nyní museli ji zabít. Rychle proto zhotovili silnou dřevěnou mříž s železnými špicemi, kterou nechali pomocí lan na zvíře padnout tak, že se nemohlo hýbat. Potom naházeli na mříž velké kameny, jednu hromadu na hlavu a druhou na ocas. Zároveň kolem rozdělali oheň. Kamenné břímě zvíře zamáčklo, žár ho schvátil a vysílil a smolný kouř ho nakonec zadusil. Když plaz zcepeněl, rytíř Trautenberg přikázal, ať stáhnout jeho kůži. Ostatní části těla lidé zakopali. Potom kůži na slunci vysušili a vystavili ji k obdivu všech nahoře na staré zámecké věži. Prvního května roku 1024 pořádal kníže Oldřich zemský sněm v Brně, na kterém svému synu Břetislavovi svěřil vládu nad Moravou.

S blahopřáním přišli též trutnovští a předali svému knížeti draka. Ten jej přijal a přikázal zavěsit v brněnské radnici. Město Trutnov za to později dostalo darem od brněnských měšťanů zvony, a zvyk zvonit na ně se ve městě dlouho zachovával.

Příloha 19: Pověst o zabití trutnovského draka

Pověst O zabití trutnovského draka

Lidé pracovali na stavbě města a konali mnoho přípravných prací. Lámali kámen, hasili vápno, poráželi stromy atp. Z těchto důvodů vyšli i dva muži do lesa, aby našli kamenolom. Šli podél návrší, nedaleko od Niklausovy věže, a po chvíli uslyšeli úděsný křik havrana.

Velmi se tomu podivili a připadali si jako v džungli. Spěchali za křikem, až se brzy dostali k okraji příkré strže, která byla celá zarostlá a jen místy probleskovala skála. Právě pod ní pozorovali havrana, jak co chvíli divoce vzlétá a hned zase usedá a do toho se ozývaly příšerné skřeky. Dívali se po okolí, aby zjistili, proč havran tak vyvádí. Když se dostali blíže, velmi se polekali, protože uviděli velkého, nemilosrdně vzhlízejícího draka, či saň, jak leží v keřisku. Rychle utíkali z lesa a dělali značky na stromech, aby ono místo mohli opět nalézt. Doběhli k panu Albrechtovi z Trautenbergu, kterému vyprávěli svoje dobrodružství. Ten se jim vysmál, nechtěl tomu uvěřit. Oni mu však přísahali, že se všechno stalo tak, jak vypověděli. Pan Albrecht se tomu velice podivil a usmyslel si, že celou záležitost prověří sám osobně. A tak rovněž i on spatřil nestvůru. Ihned se konaly přípravy k chycení a usmrcení zvířete. Z pahorku spustili množství prken dolů ke sluji. Na stromy upevnili pevná lana a na jejich koncích udělali oka, která byla spuštěna před sluj. Před ní jako návnadu položili mrtvé jehně. Saň ucítla žrádlo, vyrazila ze sluje na jehně a převalovala se pod řetězy a oky lan, které nad ní spustili. Když lidé viděli, že saň vlezla do ok řetězů a lan, vše pevně utáhli, a tak ji spoutali, až se nemohla hýbat. Lana pevně přivázali ke stromům. Teď přemýšleli o usmrcení. Rychle stloukli pevnou a velkou mříž, podobnou zámecké, a spustili ji z vrchu na saň. Mříž potom zatížili velkými kameny. Navršili dvě kupy – jednu na hlavu a druhou na ocas. Pak před ní rozdělali oheň. Kouř ji přidusil, až ztratila sílu a za šíleného řevu zcepeněla. Když Albrecht z Trautenbergu se svými lidmi viděl, že je saň mrtvá, nechal z ní stáhnout kůži, tu pak vycpat dřevěnými hoblinami

a vysušit na slunci. Vycpanou saň vystavili v Niklausově věži a maso zakopali do země.

Příloha 20: Pověst o varnsdorfském draku

O varnsdorfském draku

V druhé polovině 17. století prý řádil na bývalých českosaských hranicích ve varnsdorfských lesích drak nebyvalé velikosti. Ve svém doupěti, které měl ve staré, vykotlané jedli na břehu lesního potoka, trávil naloupenou kořist - divokou zvěř i kravky ze stád, pasoucích se na okolních lukách. Majitel panství stupňoval výši odměny pro toho, kdo by se škůdci postavil, ale dlouho se nikdo nenašel. Až po letech, pověst vypráví, že se tak stalo v roce roce 1673, si konečně dodal odvahy panský hajný Jan Michel. Náležitě se připravil, ozbrojil se loveckým tesákem, pevně sevřel svou pušku a vyrazil do míst, kde se saň zdržovala. Když se dostal do blízkosti duté jedle, přikrčil se za obrovitý balvan a čekal. Trvalo velmi dlouho, než se v blízkosti zalesklo hadovité tělo nestvůry. Myslivci se rozbušilo srdce, ale přece pozvedl zbraň a zamířil. Netvor se však pohyboval příliš rychle a nepravidelnými pohyby, takže se statečný lovec rozhodl ještě vyčkat. Za okamžik zjistil, že učinil správně, neboť se drak u svého úkrytu krátce zastavil a potom vztyčil v celé své hrůznosti. To již myslivec na nic nečekal, rychle zamířil a vystřelil. Vzápětí se ozval ohlušující řev, který trval jen okamžik. Saň byla mrtvá.

Celý kraj si zhluboka oddechl a tehdejší majitel rumburského panství hrabě Potting nejen obdaroval svého neohroženého hajného příslibenou sumou peněz, ale navíc osvobodil veškeré jeho pozemky od všelikých dávek.

Příloha 21: Had z hory Unzen

Jednou si pán ze Šimbary vyjel na lov se spoustou sloužících k úpatí hory Unzen. První den se jim nepoštěstil žádný větší úlovek, a tak ukončili lov a obraceli se na zpáteční cestu. Jeden ze sluhů zahlédl nějaké velké zvíře, které se nořilo do bambusové houštiny, a řekl o tom ostatním. Lovci místo opatrně obklíčili s dostatečným odstupem, neboť se zdálo, že je zvíře ohromné a vyrazili do útoku. Když se dostali dost blízko, spatřili dva velké ovíjející se hady. Jednoho z nich zastřelili šípem, ale druhého minuli.

Po této příhodě přicházelo každou noc na pole v okolí Šimbary a ničilo úrodu, takže rolníci nemohli nic sklidit. Vesničané se sešli na poradu a rozhodli se, že požádají pána, aby jim dovolit uspořádat na záškodníka v horách hon. Zprvu neměla jejich lovecká snaha žádný výsledek, nikde nemohli ani zahlédnout to, co hledali, a jejich pole byla každou noc pustošena ještě více než předtím. Nenechali se odradit a neúnavně pokračovali v pátrání každý den, až jednou uviděli velkého hada. Poznali v něm zlovolné monstrum, které jim způsobilo škodu na polích, a zasypali jej střelami. Žádná však nezasáhla hadovo slabé místo, střely jej jen zranily a zvíře se schovalo v hlubinách hory, odkud se vydávalo dál škodit.

V té době žil v Tabiře jeden slavný doktor. Chodili k němu pacienti i z blízkých i vzdálených vesnic. Zanedlouho po lovecké výpravě v horách navštívila lékaře nějaká žena, aby jí ošetřil zranění, které si způsobila, když v horách sekala dřevo. Od té chvíle přicházela každý den. I když měl doktor trochu podezření, že se nejedná o obyčejnou ženu, zacházel s ní jako s běžným pacientem. Po několika dalších dnech byla všechna její zranění zahojena a lékař jí řekl, že už další léčbu nepotřebuje. Přesto jej žena navštívila i den poté, děkovala mu za jeho léčení a řekla mu: „Jsem příliš chudá na to, abych ti mohla zaplatit, prosím tě, mohl bys mi odpustit platbu. Ale nemohu odejít, aniž bych se ti nějak neodvděčila za tvou laskavost. Nebudu ti moci zaplatit ani v budoucnu, ale namísto peněz ti něco povím. Ačkoliv jsem jen prostá žena, naléhavě tě žádám, abys věřil tomu, co teď řeknu. Radím ti, abys opustil toto místo, protože brzy nastane

v Šimabaře zemětřesení a pokud bys zůstal, mohlo by tě zabít. Věř mi. Chci se ti odměnit touto předpovědí.“ Jen to žena dořekla, obrátila se a odešla pryč.

I když měl lékař jisté pochyby, cítil, že by na jejich slovech mohlo něco být. Od prvního setkání se mu žena zdála tajuplná. Uposlechl rady a přestěhoval se ke svým příbuzným do Higa. Je to podivné, ale nedlouho poté přišlo velké zemětřesení, hora Unzen vybuchla a přihnala se velká vlna tsunami, která zničila město Šimabara s hradem i všemi okolními vesnicemi a zabila mnoho lidí.

Žena byla had, kterému sluhové pána z Šimabary zabili druha a který jako pomstu za smrt svého manžela ničil pole. O velkém zemětřesení v Šimabaře se říká, že bylo způsobeno tímto hadem.

Hora Unzen (1 500m.n.m.)

Unzen je aktivní sopka, nachází se na ostrově Kjúšú (poloostrov Šimabara) v Japonsku, asi 40 km východně od města Nagasaki. Známa je největší sopečnou katastrofou v Japonsku - v roce 1792, která si vyžádala přibližně 15 000 obětí na životech obyvatel.

Po katastrofě v roce 1792 nebyla sopka delší dobu činná, a proto již byla pokládána za vyhaslou. K životu se probudila v listopadu roku 1989. Erupce pokračovaly až do roku 1995 a bylo při nich zničeno asi 2 000 domů.

Příloha 22: Pracovní list k pověstem

Úkoly:

Vypiš všechny hlavní postavy.

Lze místo děje vyhledat na mapě? Pokud ano, vyhledej jej.

Lze z textu určit, v které době se děj odehrál? Pokud ano, napiš, kdy se děj odehrál.

Vypiš, které skutečnosti v ději jsou podle tvého názoru skutečné a které jsou smyšlené.

skutečné _____

smyšlené _____

Rozhodni, je – li tvrzení pravdivé a zakroužkuj písmeno pod správnou odpovědí.

	<i>ANO</i>	<i>NE</i>
<i>V ději se odehrával boj dobra se zlem, dobro zvítězilo.</i>	<i>P</i>	<i>P</i>
<i>Místo a čas děje jsou neurčité.</i>	<i>O</i>	<i>O</i>
<i>Jádro děje je pravdivé.</i>	<i>V</i>	<i>K</i>
<i>V ději vystupují nadpřirozené bytosti.</i>	<i>H</i>	<i>Ě</i>
<i>Místo a čas děje jsou určité.</i>	<i>S</i>	<i>M</i>
<i>Část děje je domyšlena.</i>	<i>T</i>	<i>R</i>

TAJENKA: _____

Příloha 23: O žlutém draku

Před dávnými časy žila v jedné vesnici mladá dívka. Neměla nikoho, kdo by se o ni postaral, a tak šla sloužit do bohaté rodiny. Jednou prala u potoka salát a v tom vidí, jak po vodě připlouvá zelená broskev. Dívka ji vylovila a snědla. Nevěděla, že zelená broskev je zakuklená dračí perla a dívce, která broskev sní, se narodí děťátko.

Když se paní domu doslechla, co se stalo, vyhnala dívku z domu. Dívky se ujala stará žena, která jí u čeledína vyjednala starou boudu na bydlení.

Jednoho den, když panovala velká vedra a dívka si myslela, že umře, rozprostřel nad obydlím svá křídla obrovský pták. Svými křídly chránil obydlí před žárem. Tehdy se dívce narodil synek.

Pro matku synka nastaly těžké časy. Matka musela pracovat na poli, aby uživila sebe i synka. Často proto uložila synka do vyschlé strouhy a přikryla jej rohoží z rákosí. Několikrát se stalo, že když mělo dítě hlad, připlazil se k němu velký tlustý had a nakrmil jej.

Chlapec vyrostl a začal matce pomáhat na poli. V té době se na kraj rozzlobil Velký černý drak, který žil v blízkém jezeře. Drak rozbouřil vody jezera, políčka rolníků byla zaplavena vodou. Nebyl nikdo, kdo by draka přivedl k rozumu. Chlapec se rozhodl, že draka zkrotí. Vydal se do města, aby se přihlásil k těžkému úkolu. Když se chlapec připravil na souboj s drakem, vstoupil do jezera a proměnil se v Žlutého draka. Žlutý drak vedl s Velkým černým drakem dlouhý souboj, který nakonec vyhrál. Velký černý drak byl zkrocen a v kraji byl opět klid.

Matka čekala na chlapce, kdy se vrátí. Když se stále nevracel, přišla k jezeru a volala jej. Z hlubin se ozval hlas: „, Nemohu se, matko, podle dračích zákonů vrátit na zem.“ Matka jej prosila, aby se jí ještě jednou ukázal. V hladině rybníka

se udělala průrva a v ní se objevila hlava Žlutého draka. Pohledem se rozloučil s matkou. Vděční lidé potom na břehu jezera postavili chrám Žlutého draka, svého ochránce.

Příloha 24: Pracovní list k pohádkám

Vypiš všechny hlavní postavy.

Lze místo děje vyhledat na mapě? ANO NE Pokud ano, vyhledej jej.

Lze z textu určit, v které době se děj odehrál? Pokud ano, napiš, kdy se děj odehrál.

Vypiš, které skutečnosti v ději jsou podle tvého názoru skutečné a které jsou smyšlené.

skutečné _____

smyšlené _____

Rozhodni, je – li tvrzení pravdivé a zakroužkuj písmeno pod správnou odpovědí.

	ANO	NE
V ději se odehrával boj dobra se zlem, dobro zvítězilo.	P	P
Místo a čas děje jsou neurčitě.	O	M
Jádro děje je pravdivé.	V	H
V ději vystupují nadpřirozené bytosti.	Á	Ě
Místo a čas děje jsou určité.	R	D
Část děje je domyšlena.	T	K
V ději vystupuje osobnost z českých dějin.	N	A

TAJENKA: _____

Příloha 25: Liška a ledňáček

Kdysi dávno se potkali liška a ledňáček a rozhodli se, že si udělají hostinu. Naplánovali si, že napálí prodavače ryb a připraví jej o nějaké ryby. Stalo se, že jeden takový prodavač zrovna procházel kolem. Ledňáček se usadil na větvi stromu tak, aby to vypadalo, že půjde lehce chytit. Prodavač složil svůj náklad na zem a zkusil ptáka polapit, ale ten přeskočil na vzdálenější větev. Liška se zatím zmocnila ryb, které nikdo nehlídal, a všechny je snědla. Když se ledňáček vrátil, žádná už na něj nezbyla. Ledňáčka to rozzlobilo a rozhodl se, že si to s liškou vyřídí. Řekl jí: „Obelstíme prodavače ještě jednou. Ty se tentokrát proměníš v sloupek.“

Liška se proměnila v sloupek a ledňáček se na něj posadil. Okolo šel zrovna týž prodavač ryb.

„To jsi zase ty, ledňáčku,“ řekl, zvedl tyč, kterou nesl na rameni, a vší silou na ledňáčka uhodil. Ledňáček však rychle

vzlétnul a rána dopadla na lišku proměněnou v sloupek a div, že ji nezabila. Liška vykřikla bolestí a utekla pryč.

Příloha 26: O lišce a čápu

Liška a čáp byli přátelé. Jednou liška pozvala čápa na večeři. Když čáp přišel, předložila mu liška na mělkém talíři řídkou kaši. Zatím co si liška pochutnávala na kaši, čáp se marně snažil svým dlouhým zobákem nabrat alespoň trochu kaše.

Ošizený čáp přemýšlel, jak by lišce oplatil její jednání. Po několika dnech pozval čáp lišku k sobě na večeři. Liška přišla včas a u vchodu ucítila lahodnou vůni. Čáp před lišku postavil jídlo ve vysokých džbáněch s úzkým hrdlem a pobídl ji, aby jedla. Čáp strčil zobák do džbánu a už si pochutnával. Ale liška nemohla

ze džbánu nic ochutnat. Liška hned porozuměla čáповě lsti a zahanbená a hladová odešla domů.

Příloha 27: Pracovní list k bajkám

Vypiš všechny hlavní postavy.

Lze místo děje vyhledat na mapě? ANO NE Pokud ano, vyhledej jej.

Lze z textu určit, v které době se děj odehrál? Pokud ano, napiš, kdy se děj odehrál.

Vypiš, které skutečnosti v ději jsou podle tvého názoru skutečné a které jsou smyšlené.

skutečné _____

smyšlené _____

Rozhodni, je – li tvrzení pravdivé a zakroužkuj písmeno pod správnou odpovědí.

	ANO	NE
V ději vystupují zvířata.	B	R
Zvířata přebírají lidské vlastnosti.	A	L
V ději je zaznamenána historická událost.	S	J
Místo děje lze vyhledat na mapě.	M	K
Z děje plyne poučení.	A	Z

TAJENKA: _____

Příloha 28: Písmo v zemích východní Asie

Čínské znakové písmo

Chan-c'_, jak se písmo nazývá v čínštině, je nejstarším dosud používaným systémem písma na světě.

Pradávní lidé na Východě užívali k zaznamenání informací metodu zvanou vázání uzlíků. Před více než 2 000 lety používali věštci znaky, vyryté na "věšteckých kostech". Vyrývali své otázky do želvích krunýřů a drželi je nad ohněm. Trhliny v krunýřích poskytovaly odpovědi.

Existuje několik legend, které vyprávějí i o vzniku tradičních čínských znaků.

Prastaré texty vyprávějí příběh o Cchang-tiengovi, který sestoupil z nebes, aby dal lidstvu čínské znaky. Když Cchang-tie dokončil svůj úkol, přšlo z nebe proso a duchové z podsvětí naříkali a plakali. Cchang-tie, legendární tvůrce čínských znaků, měl prý čtyři oči a osm zorniček.

Staré národy věřily, že Žlutý císař, který je považován za otce Číňanů, přikázal Cchang-tiemu, aby vynalezl způsob psaní, které nahradí vázání uzlíků. Říká se, že Cchang-tiem uviděl na nebi božskou bytost a když se snažil napodobit její tvary, nakreslil první čínské znaky. Pozoroval potom tvary a pohyby věcí v přírodě a vytvořil psané znaky. Žlutý císař byl potěšen, pochválil jej a nechal na jeho počest vystavět chrámy. Tyto národy také věřily, že vynálezem čínských znaků se lidské bytosti mohly vrátit ke svému božskému původu a dostat se tak z dosahu bytostí z podsvětí. Proto také, jak legenda vypráví, duchové z podsvětí naříkali a plakali. Lidé se ale mohli usmívat a chválit šťastný osud.

Podle další legendy úředník Cchang-tiem při lovu na hoře Jang-sü (dnešní Šan-si) spatřil želvu. Jeho pozornost upoutaly zvláštní želví žíly. Začal pozorovat zvířata, krajinu i hvězdy na nebi a vynalezl znakový systém nazvaný c' – čínské

znaky. Legenda říká, že v den, kdy vznikly tyto znaky, Číňané slyšeli nárek d'ábla a viděli z nebe padat proso.

Jiná legenda vypráví, že úředník Cchang-tie dostal od Žlutého císaře za úkol vynalézt znaky, kterými by se dalo psát. Úředník si sedl na břeh reky a snažil se splnit úkol. Dny ubíhaly a on stále neměl žádný znak. Jednoho dne uviděl letícího fénixe (fénix je bájný pták), který cosi upustil ze svého zobáku. Cchang-tie našel otisk kopyta, ale nevěděl, kterému zvířeti patří. Místní lovec úředníkovi prozradil, že otisk kopyta je úplně jiný, než otisk kteréhokoliv jiného žijícího tvora. Od té doby Cchang-tie zkoumal věci, ale také slunce, měsíce, hvězdy, zvířata a podle toho kreslil znaky. Císař byl úředníkovou prací velmi potěšen a na břehu řeky dal na jeho počest postavit památníky. I podle této legendy zlí duchové plakali a z nebe padalo obilí.

Počet znaků užívaných čínštinou postupně narůstal. První čínský slovník obsahoval 3 300 znaků. Čínský slovník, který byl vydán v posledních letech má více než 56 tisíc čínských znaků. Před padesáti lety byly v Číně tradiční čínské znaky zjednodušeny a tyto zjednodušené znaky se v Číně nyní používají. Číňané se neučí všechny znaky. K porozumění stačí asi 3 500 čínských znaků.

Ve Vietnamu se hovoří vietnamsky. Mnoho slov vietnamština přejala z čínštiny. Ve Vietnamu se původně používalo čínské písmo. Před sto lety bylo k zápisu vietnamštiny zákonem potvrzeno používání upraveného latinského písma, proto se ve Vietnamu čínské písmo nepoužívá. Vietnamská abeceda má 29 písmen. Ve vietnamské abecedě jsou u samohlásek používány znaménka, kterými se označuje tón, jakým má být slovo vysloveno. Tón, kterým je slovo proneseno, rozlišuje různý význam slov, které jinak znějí stejně. Například čárka znamená stoupavý tón, obrácená čárka znamená klesavý tón, háček znamená klesavě – stoupavý tón.

Vietnamská abeceda

A Ă Â B C D Đ E Ê G H I K L M N O Ô Ó P Q R S T U Ú V X Y

a ä â b c d ď e ê g h i k l m n o ô σ p q r s t u v x y

V Japonsku se hovoří japonsky. Velmi mnoho slov bylo přejato z čínštiny, méně z korejštiny. Od doby, kdy do Japonska dorazili první evropští mořeplavci, objevují se v japonštině i evropské výrazy, nejdříve z portugalštiny, později z němčiny i francouzštiny. Dnes se v japonštině používá velmi mnoho anglických výrazů. V Japonsku se stále používají tradiční znaky.

Číslice v japonštině

Zápis znakem	Arabské číslo	Zápis znakem	Arabské číslo	Zápis znakem	Arabské číslo	Zápis znakem	Arabské číslo	Zápis znakem	Arabské číslo
一	1	五	5	九	9	十三	13	二百	200
二	2	六	6	十	10	二十	20	千	1 000
三	3	七	7	十一	11	三十	30	二千	2 000
四	4	八	8	十二	12	百	100	三千	3 000

Česká jména v japonštině

Zápis jména znaky	Výslovnost	Česky	Zápis jména znaky	Výslovnost	Česky
マルケータ	(marukeeta)	Markéta	ヤクブ	(jakubu)	Jakub
ルチエ	(ručie)	Lucie	アニチュカ	(aničuka)	Anička
カレル	(kareru)	Karel	アナ	(ana)	Anna
パーツラブ	(baacurabu)	Václav	ダヴィッド	(daviddo)	David
モニカ	(monika)	Monika	カトカ	(katoka)	Katka
フィリプ	(firipu)	Filip	カテジナ	(katedžina)	Kateřina

Přepis názvů měst do japonštiny

プラハ Praha

ブルノ Brno

Zápis znamení čínského kalendáře znakovým písmem

鼠

krysa

牛

buvol

虎

tygr

兔

zajíc

龙

drak

蛇

had

马

kůň

羊

ovce

猴

opice

鸡

kohout

狗

pes

猪

vepř

Příloha 29: Japonský kalendář

Japonský kalendář

V Japonsku se používá stejný kalendář jako u nás. Tento kalendář se v Japonsku vždy nepoužíval. Japonci používali kalendář, který převzali z čínského kalendáře.

Názvy kalendářních měsíců

Moderní názvy pro měsíce se dají přeložit jako "první měsíc", "druhý měsíc" atd. K Patričnému názvu pro číslo je přidána přípona -gacu (月), která znamená měsíc. Každý měsíc má také svůj význam.

NÁZEV MĚSÍCE ČESKY	NÁZEV MĚSÍCE JAPONSKY	VÝZNAM MĚSÍCE
LEDEN	一月 (ičigacu)	Měsíc harmonie a lásky
ÚNOR	二月 (nigacu)	Měsíc oblékání dalších vrstev oblečení
BŘEZEN	三月 (sangacu)	Měsíc nového života
DUBEN	四月 (šigacu)	Měsíc u-no-hana; u-no-hana je květina
KVĚTEN	五月 (gogacu)	Měsíc sázení sazenic rýže
ČERVEN	六月 (rokugacu)	Měsíc vody
ČERVENEC	七月 (šičigacu)	Měsíc písma
SRPEN	八月 (hačigacu)	Měsíc rostlin
ZÁŘÍ	九月 (kugacu)	Měsíc dlouhých nocí
ŘÍJEN	十月 (džúgacu)	Měsíc bez bohů
LISTOPAD	十一月 (džúičigacu)	Měsíc mrazu
PROSINEC	十二月 (džúnigacu)	Měsíc kněží

Národní svátky

V Japonsku se také slaví národní svátky. Příklady některých národních svátků.

DATUM	ČESKÝ NÁZEV SVÁTKU
1. leden	Nový rok
2. pondělí v lednu	„Příchod věku“
11. únor	Den vzniku císařství
20. březen nebo 21. březen	Den jarní rovnodennosti
4. květen	Den zeleně
5. květen	Den dětí
3. pondělí v září	Den úcty ke starým a k dlouhověkosti
23. září nebo 24. září	Den podzimní rovnodennosti
2. pondělí v říjnu	Den zdraví a sportu
23. listopad	Den práce

V Japonsku mají některé dny svoje zvláštní názvy. Například:

Datum	Název dne	Datum	Název dne
4. únor	Začátek jara	7. července	Malé vedro
5. březen	Vzbuzení ze zimního spánku	23. července	Velké vedro
20. duben	Obilný déšť	23. srpna	Konec horka
5. května	Začátek léta	7. září	Bílá rosa
6. června	Zrní v uších	7. prosinec	Velký sníh
21. června	Letní slunovrat, střed léta	20. ledna	Velké chladno

Tabulka pro práci s japonským kalendářem

Název měsíce, symbol měsíce	Význam měsíce
LEDEN	
ÚNOR	
BŘEZEN	
DUBEN	
KVĚTEN	
ČERVEN	
ČERVENEC	
SRPEN	
ZÁŘÍ	
ŘÍJEN	
LISTOPAD	
PROSINEC	

Srovnání svátků v našem a japonském kalendáři

Společné nebo podobné svátky: _____

Společné nebo podobné svátky slavené ve stejný den: _____

Nejvíce nás zaujal svátek: _____

Zdůvodnění: _____

Mohl / nemohl by se slavit také u nás: _____

Zdůvodnění: _____

Napište, jak by se takový svátek slavil: _____

Návrhy názvů některých dnů

Datum	Název dne

Příloha 30: Čínský kalendář

Čínský kalendář

Čínský kalendář je jedním z nejstarších kalendářů.

Čínský kalendář je používán v Číně, Koreji a Vietnamu. V těchto zemích je také současně s čínským kalendářem používán náš kalendář, který je nazýván západním.

Rok čínského kalendáře se skládá z 12 měsíců. Každý měsíc má 29 nebo 30 dnů, to znamená, že rok má 354 až 355 dnů.

Každý rok převládá vliv jednoho z dvanácti zvířat - krysa, buvol, tygr, králík, drak, had, kůň, ovce, opice, kohout, pes, vepř. Jednotlivá zvířata se ve svém vlivu pravidelně střídají.

Podle staré legendy vytvořil čínský kalendář Žlutý císař Huang Di, který vládl Číně v letech 2698 - 2599 před počátkem křesťanského letopočtu.

Legenda, podle které vznikl čínský kalendář.

Buddha si k sobě svolal všechna zvířata, aby se s ním přišla rozloučit, než opustí Zemi. Přišlo jich však jenom dvanáct. Za odměnu podle nich Buddha pojmenoval roky v tom pořadí, v jakém se dostavila. První přispěchala krysa, pak buvol, tygr, králík, drak, had, kůň, ovce, opice, kohout, pes a nakonec vepř. Zvíře ovládající rok, ve kterém se člověk narodil, ovlivňuje celý jeho život. Číňané říkají, že toto zvíře je skryto v jeho srdci.

Podle tradičního čínského kalendáře je rok 2010 rokem tygra s letopočtem 4708.

Současný cyklus tradičního čínského kalendáře

Znamení	Dřevo	Oheň	Země	Kov	Voda
Krysa	1984	1996	2008	2020	2032
Buvol	1985	1997	2009	2021	2033
Tygr	1986	1998	2010	2022	2034
Králík	1987	1999	2011	2023	2035
Drak	1988	2000	2012	2024	2036
Had	1989	2001	2013	2025	2037
Kůň	1990	2002	2014	2026	2038
Ovce	1991	2003	2015	2027	2039
Opice	1992	2004	2016	2028	2040
Pes	1993	2005	2017	2029	2041
Kohout	1994	2006	2018	2030	2042
Vepř	1995	2007	2019	2031	2043

Vlastnosti lidí podle čínského zvěrokruhu.

Krysa

- Kladné vlastnosti: jste přátelští, bystří, přizpůsobiví, energičtí, pozorní a ohleduplní.
- Záporné vlastnosti: jste také vypočítaví, sobečtí.

Buvol:

- Kladné vlastnosti: jste pilní, ochotní se učit, spravedliví, věrní.
- Záporné vlastnosti: jste tvrdohlaví a špatně snášíte porážky.

Tygr:

- Kladné vlastnosti: jste silní, stateční, poctiví, máte představivost a dobré vůdcovské vlastnosti.
- Záporné vlastnosti: jste neklidní, tvrdohlaví, agresivní a obtížně se s vámi pracuje.

Králík:

- Kladné vlastnosti: jste inteligentní, opatrní, mírumilovní, přátelští.
- Záporné vlastnosti: jste ustaraní, zbabělí.

Drak:

- Kladné vlastnosti: jste inteligentní, čestní, nápadití.
- Záporné vlastnosti: jste netrpělivý, náročný, sobečtí.

Had:

- Kladné vlastnosti: jste ohleduplní, moudří, trpěliví, bystří.
- Záporné vlastnosti: jste nároční, leniví.

Kůň:

- Kladné vlastnosti: jste pilní, přátelští, máte smysl pro humor.
- Záporné vlastnosti: jste neklidní, netrpěliví, náladoví.

Ovce:

- Kladné vlastnosti: máte představivost, umělecký talent, jste přátelští, mírumilovní.
- Záporné vlastnosti: jste náladoví, poněkud přísní.

Opice:

- Kladné vlastnosti: jste přátelští, bystří, velmi inteligentní a zábavní.
- Záporné vlastnosti: jste zlomyslní a sebestřední.

Kohout:

- Kladné vlastnosti: jste věrní, štedří, čestní, starostliví a zajímaví.
- Záporné vlastnosti: jste marniví a velmi neohleduplní.

Pes:

- Kladné vlastnosti: jste věrní, štedří, čestní a pozorní.
- Záporné vlastnosti: jste ustaraní, trochu duchem nepřítomní.

Vepř:

- Kladné vlastnosti: jste tolerantní, galantní, čestní, humorní, veselí, starostliví a inteligentní.
- Záporné vlastnosti: jste náladoví, tvrdohlaví, máte rádi lichocení.

Pracovní list pro práci s tradičním čínským kalendářem

OSOBA	ZNAMENÍ ROKU NAROZENÍ	KLADNÉ POVAHOVÉ VLASTNOSTI / SOUHLASÍ – ANO, NESOUHLASÍ - NE

U osob, které jsou narozeny před rokem 1984, přičtěte k roku jejich narození číslo 60 a zjistíte tak znamení roku, ve kterém se narodili, protože celý cyklus se opakuje po 60 letech.

Příklad: rok narození 1960

$$1960 + 60 = 2020$$

Rok 1960 odpovídá roku 2020 a je ve znamení krysy.

Příloha 31: Těžký život

Těžký život

P. Jurkovič / J. V. Svoboda

1. Zná - te pře - ce jež - ky, jež - ci cho - dí pěš - ky.
2. Jó, na všec - ky jež - ky při - šel ži - vot těž - ký.

A - si do - ma za - po - mně - li svo - je ko - lo - běž - ky.
A - ni ská - kat ne - u - mě - jí, ja - ko ská - čou bleš - ky.

Příloha 32: Typické potraviny v naší zemi a v zemích východní Asie

Vyber potraviny, které podle tvého názoru, převažují – jsou typické v naší zemi a v zemích východní Asie.

Potravina	ČR	Země východní Asie
Ovoce – jablka, třešně, hrušky 		
Ovoce – mango, liči (litchi) 		
Zelenina – lilek, pórek, čínské zelí, zelené fazolky, rajčata 		
Zelenina – mrkev, petržel, celer, hlávkové zelí 		
Těstoviny – nudle 		
Knedlíky 		
Rýže 		
Vepřové maso 		
Drůbeží maso 		
Ryby, mořské plody 		

Příloha 33: Lístky na rozdělení žáků do skupin

<i>OVOCE</i>	<i>ZELENINA</i>	<i>NÁPOJE</i>	<i>POKRMY</i>	<i>ZEMĚ VÝCHODNÍ ASIE</i>
<i>MANGO</i>	<i>PÓREK</i>	<i>ZELENÝ ČAJ</i>	<i>SUSHI(SUŠI)</i>	<i>ČÍNA</i>
<i>ANANAS</i>	<i>RAJČE</i>	<i>ČERNÝ ČAJ</i>	<i>KUNG-PAO</i>	<i>JAPONSKO</i>
<i>MELOUN</i>	<i>PAPRIKA</i>	<i>OVOCNÝ ČAJ</i>	<i>ČÍNKÉ NUDLE</i>	<i>KOREA</i>

Příloha 34: Recepty

Čínské nudle

Suroviny:

- mrkev, pórek, paprika
- rýžové nudle
- olej
- sůl

Příprava pokrmu:

- Uvaříme rýžové nudle – postupujeme podle návodu, který je uveden na obalu. Po uvaření nudle scedíme a necháme je okapat.
- Mrkev nahrubo nastrouháme, pórek nadrobno pokrájíme.
- Na dno pánve nalijeme olej, který necháme zahřát, vsypeme zeleninu a krátce osmažíme za stálého míchání.
- Když zelenina změkne, přidáme na kostičky nakrájenou papriku a ochutíme solí. Můžeme také přidat na nudličky nakrájené čínské zelí.
- Nakonec zeleninu promícháme s rýžovými nudlemi.

Opékaná rýže se zeleninou

Suroviny:

- rýže
- cibule
- brokolice
- olej
- další zelenina – vybereme si podle vlastní chuti
 - malé kukuřičky, fazolové lusky, hrášek, kukuřice, mrkev, pórek, paprika
- přidat můžeme také na plátky nakrájené žampiony a opražené burské nebo kešu oříšky

Příprava rýže

Suroviny:

- rýže
- voda

Příprava rýže:

Rýži důkladně propláchneme ve studené vodě. Proplachujeme tak dlouho, až je voda čirá. Do nádoby si připravíme vodu na vaření rýže. Na jeden šálek rýže počítáme se dvěma šálky vody. Vodu nesolíme. Uvedeme vodu do varu a nasypeme do ní dobře vypranou rýži. Jakmile voda začne znovu vařit, zmenšíme plamen a nádobu přiklopíme, aby se rýže pomalu vařila 20 minut. Rýži buď nesolíme vůbec, nebo ji osolíme až při podávání.

Příprava pokrmu:

- Cibuli nakrájíme na plátky, brokolici rozebereme na malé růžičky, mrkev nakrájíme na úzké proužky, fazolové lusky nakrájíme na menší dílky.
- Na pánev nalijeme olej.
- Na rozehrátý olej přidáme připravenou zeleninu a chvíli opékáme.
- Když zelenina změkne, přidáme další zeleninu podle vlastního výběru (na kostičky nakrájenou papriku, hrášek, kukuřici, malé kukuřičky) a vše prohřejeme.
- Nakonec přidáme uvařenou rýži a promícháme.

Ovocný salát

Suroviny:

- pomeranč, ananas, hroznové víno, citron, jablko, kiwi, broskev

Příprava pokrmu:

- Jablko, hroznové víno, broskev omyjeme.
- Jablka odstraníme jádřinec.
- Jablko, hroznové víno a broskev nakrájíme na kostky.
- Pomeranč, kiwi, ananas oloupeme a nakrájíme na kostky.
- Nakrájené kousky ovoce vložíme do misky, zakapeme citronovou šťávou a promícháme.

Poznámka: druhy ovoce můžeme podle sezony obměnit.

Příprava čaje

Suroviny:

- sypaný zelený čaj
- sypaný černý čaj

Příprava nápoje:

- Do konvice na čaj nasypat přiměřené množství čaje a zalít horkou vodou.
- poznámka
 - čaj v konvici zalije vyučující
 - čaj nezalíváme vařící vodou

K čaji připravíme do misek kandované a sušené ovoce, které nabíráme jídelními hůlkami.

Příloha 35: Jídelní hůlky

Jídelní hůlky jsou tradičním jídelním nástrojem východní Asie a jsou jedním z charakteristických rysů čínské kultury. Používají se v Číně, Japonsku, Vietnamu a dalších zemích, které byly ovlivněny čínskou kulturou.

Jídelní hůlky se používaly již před 4 000 lety. V archeologických nálezech je však nenajdeme, protože byly vyráběny z dřeva nebo bambusu a v hlíně rychle ztrouchnivěly. Do hrobů zámožných lidí se vkládaly jídelní hůlky vyrobené z bronzu.

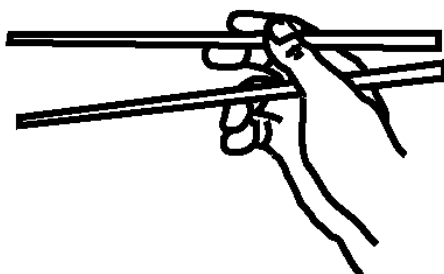
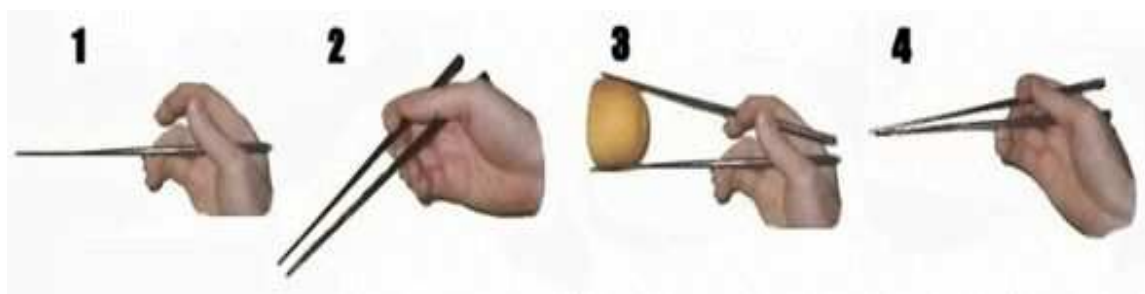
Dnes se jídelní hůlky se vyrábí ze dřeva, bambusu, plastu. Dřevěné jídelní hůlky mívají lakovaný povrch, který je chrání před vlhkostí a před kyselinami obsaženými v jídle. Dražší jídelní hůlky jsou vyrobeny z kovu, především ze stříbra, a ze slonoviny. Stříbrné hůlky se údajně používaly v Číně k odhalení otráveného jídla. Pokud byl přítomen jed, hůlky vlivem chemické reakce zčernaly. Někdy jsou jídelní hůlky opatřeny pouze hrotem ze stříbra nebo slonoviny.

V restauracích se však dnes většinou používají levné jídelní hůlky na jedno použití.

Držení jídelních hůlek

Při jídle se drží jídelní hůlky mezi prsty pravé ruky a jídlo se jimi nabírá z mís. Pokud se nejí u stolu, pak se jídelní miska drží v levé ruce a v pravé ruce jídelní hůlky.

Používání jídelních hůlek

Japonská etiketa

Používání jídelních hůlek v Japonsku je spojeno s řadou omezení, podobně jako s příborem v Evropě.

Základní zásady jsou následující:

- hůlkami se neťuká o stůl, nádobí ani jednou hůlkou o druhou;
- sousto je třeba vybrat ještě před ponořením hůlek do nádoby, jídlo se hůlkami nepřehrabuje ani nemíchá;
- sousta se odebírají shora, sousto, kterého jste se hůlkami dotkli, také naberte;
- jídelní hůlky se neolizují;
- je nevychované ukazovat hůlkami kolem sebe;
- hůlky se nepoužívají k přitahování nádob;
- držení hůlek v pěsti je chápáno jako výhružné gesto;
- zapichování hůlek do rýže je hrubá nezdvořilost - tímto způsobem se rýže obětuje zesnulým;
- překládání jídla jiným osobám vlastními hůlkami je zakázáno, toto gesto je vyhrazené pouze pro přenášení kostí po kremaci pozůstalými.

Čínská etiketa:

- konce hůlek musí vždy směřovat dolů;
- hůlky se drží tak, aby dlaň směřovala vždy dolů, ukazovat dlaně je nezdvořilé;
- je přípustné (a zdvořilé) pomoci hůlkami nabrat porci osobě, pro kterou je to obtížné;
- po ukončení jídla se hůlky pokládají společně přes misku, konce směřují vlevo;
- nechat jídelní hůlky v misce rozevřené do tvaru písmene "V" je nezdvořilé (tvar "V" je považován za symbol smrti).

Příloha 36: Co víme o rýži

Rýže je bylina, která dorůstá do výšky 100 až 180 cm. Má listy dlouhé 50 až 100 cm, široké dva až dva a půl cm.

Dozrávající rýže

Původ a pěstování rýže

Rýže se pěstuje se v Asii už přes 5 tisíc let. Rýže roste na stupňovitých polích ve stojaté vodě. Zrna se zasévají na jaře, když má voda vhodnou teplotu. Za několik se voda odpouští, aby sluníčko zahřálo semínka. Když se tak stane, pole se na dva až tři měsíce opět zalijí vodou. Vodu na polích je třeba měnit každý týden. V době sklizně rýže se pole vysoušejí. Sklizeň rýže probíhá dvakrát za rok.

Druhy rýže

Existuje mnoho druhů rýže. Podle velikosti a tvaru zrna rozlišujeme rýži dlouhozrnnou a krátkozrnnou. Ve specializovaných prodejnách můžeme koupit některé další druhy rýže, např. rýži arborio , která má kulatá zrna, rýži baseti, jasmínovou rýži, která má mírně jasmínové aroma.

Zajímavosti

V Číně se rýže vždy těšila velké vážnosti. Podle zápisu ve starých čínských knihách nařídil císař Šen-nung, vládnoucí r. 2800 př. n. l., každoroční jarní slavnosti. Při těchto slavnostech sám vyoral první brázdu pluhem, taženým párem posvátných volů. Potom za přítomnosti všech princů a kněžských hodnostářů zasel císař několik hrstí rýže. Tento obřad zdůrazňoval celému čínskému národu důležitost rýže.

- Kuchyňské úpravě rýže byla věnována velká péče. Na císařském stole nikdy nesměla chybět rýže, ať již vařená, dušená nebo rýžová kaše a další pokrmy připravené z rýže.
- I když je v zemích východní Asie rýže základní potravinou, nejí se s každým pokrmem.
- Nejčastěji se připravuje rýže vařená. Při čínském způsobu přípravy vařené rýže se do rýže nepřidávají žádné přísady. Chuť má rýži dát teprve pokrm, ke kterému je podávána.
- V některých zemích východní Asie se z rýže připravují národní pokrmy, například v Japonsku se používá při přípravě suši.
- V Koreji pozvání ke stolu zní „Kin khao“, což znamená „Přijď na rýži“.
- Rýže se také při svatebním obřadu hází na novomanžele, protože rýže je symbolem plodnosti.

Příloha 37: Čajovník

Podle vyprávění čaj vznikl náhodou, když si jeden čínský císař sám vařil vodu a spadly mu do ní listy čajovníku. Císař zjistil, že tak vznikl lahodný a povzbuzující nápoj.

V Číně se čajovník pěstuje velmi dlouho. Z Číny se pěstování čajovníku rozšířilo do dalších zemí východní Asie. Čajovník je 100 až 180 cm vysoký keř, má drobné listy a bílé květy. Keře se nenechávají růst

do uvedené výšky, ale upravují se do potřebného tvaru a výšky 70 až 120 cm. Z čajovníku se sbírají čerstvé listy, které se třídí podle velikosti. Listy se dále suší a upravují různými postupy. Vzniká tak mnoho druhů čajů, které se od sebe liší chutí připraveného nápoje.

Hotový čaj se nesladí, pije se z čajových misek. Pití čaje je v zemích východní Asie důležitým obřadem. Čaj se pije pomalu po malých doušcích a vychutnává se jeho lahodná chuť. Významný zvyk čínských hostitelů je podávat čaj na ukončení pohoštění na závěr večera. Podání čaje hostu, který ho dostává podle místních zvyklostí první, je náznakem ukončení pohoštění. Podá-li se čaj a pije-li jej dřív hostitel, dává tím najevo, že si přeje, aby host odešel.

Čaj je v Číně národní nápoj.